

Mācību un metodiskais līdzeklis pārejai uz mācībām valsts valodā

Mūzika 7. klasei

Mācību un metodiskais līdzeklis pārejai uz mācībām valsts valodā

Mūzika 7. klasei

Metodiskie ieteikumi izstrādāti Valsts izglītības satura centra Eiropas Sociālā fonda projekta "Kompetenču pieeja mācību saturā" ietvaros.

Metodisko ieteikumu izstrādi vadīja **Santa Kazaka**.

Metodisko ieteikumu autores: **Irēna Ivanova, Jolanta Boreiko, Anita Kasakovska**, jomas vadītāja **Elina Apsīte**.

Recenzente **Ilze Vilde**.

ISBN **978-9934-24-171-0**

Saturs

Ievads	4
Kultūras izpratnes un pašizpaušmes mākslā mācību jomā specifika	4
Vispārējie metodiskie valodas apguves ieteikumi	4
Valodas un satura integrācijas principi	5
Darbs ar vārdu krājumu un tekstu	6
Diferenciācija, individualizācija un personalizācija mācību procesā	12
Mūzika 7. klasei	14
7.1. Ritms, mūzika, kustība	15
Metodiskie ieteikumi skolotājam	15
Materiāli skolēnam	16
7.2. Ģimenes godi	29
Metodiskie ieteikumi skolotājam	29
Materiāli skolēnam	32
7.3. Teksta nozīme mūzikas satura atklāsmē	37
Metodiskie ieteikumi skolotājam	37
Materiāli skolēnam	40
7.4. Teātris un mūzikls	45
Metodiskie ieteikumi skolotājam	45
Materiāli skolēnam	47
7.5. No mutvārdu tradīcijas līdz nošu pierakstam	52
Metodiskie ieteikumi skolotājam	52
Materiāli skolēnam	54
7.6. Bruņinieku laikmets un mūsdienu mīlas dziesmas	58
Metodiskie ieteikumi skolotājam	58
Materiāli skolēnam	61
7.7. Viduslaiku un mūsdienu populārā mūzika	68
Metodiskie ieteikumi skolotājam	68
Materiāli skolēnam	70
7.8. Ceļojumi. Daba un dabas skaņas kā iedvesmas avots	79
Metodiskie ieteikumi skolotājam	79
Materiāli skolēnam	80
Avoti	85

Levads

Kultūras izpratnes un pašizpaušmes mākslā mācību jomā pārejai uz mācībām latviešu valodā skolotājam mācību stundās svarīgi organizēt praktisko darbību skolēniem uztveramā veidā, lietojot gan jēdzienu skaidrojumu, gan praktisku darbību demonstrāciju, kur tas iespējams. Mācību jomas specifika – praktiska vizuāla, muzikāla, teatrāla, lingvistiska darbošanās ļauj mācīšanās procesā lietot katra mācību priekšmeta specifiku demonstrējumā kā atbalstu vieglākai uztveramībai. Mūzikā tas nozīmē, kopīgi muzicēt, ritmizēt, kustēties, dziedāt, skandēt un klausīties mūzikas piemērus.

Šis materiāls ir skatāms un lietojams ciešā saistībā kopā ar VISC un *Skola2030* mūzikas mācību priekšmeta programmas paraugu pamatizglītībā, sk.: <https://mape.gov.lv/catalog/materials/69D8FFE4-0583-4084-B863-E4B74F207DAF/view> un mūzikas mācību priekšmeta programmas metodisko līdzekli pamatizglītībā: <https://mape.gov.lv/catalog/materials/77D8182D-BD99-4BA4-879A-E3930D95B7F3/view>.

Kultūras izpratnes un pašizpaušmes mākslā mācību jomā specifika

Mācību līdzekļa mērķis

Šī mācību līdzekļa mērķis ir sniegt atbalstu skolotājam darbā ar skolēniem, kuriem ir nepietiekamas latviešu valodas zināšanas un lietošanas prasmes, sekmīgāk apgūt mācību līdzekļa *Mūzika 7. klasē* mācību saturu latviešu valodā.

Mācību līdzekļa struktūra:

- 1) informācija par apgūstamo tematu;
- 2) diferencēti mācību uzdevumi skolēniem;
- 3) metodiski ieteikumi un norādes skolotājiem par specifisku uzdevumu veidošanu un to izmantošanu, strādājot ar konkrētiem tematiem lingvistiski nevienādīgā vidē.

Mūzikas mācību priekšmeta apguves mērķis ir aktīvā muzicēšanas procesā sekmēt skolēna emocionālo, intelektuālo un radošo spēju attīstību; iepazīt un izziņāt Latvijas un pasaules mūzikas kultūras vērtības, mācīties izprast dažādu kultūru mūzikas valodas atšķirības, līdzdarboties mūzikas tradīciju pārmantošanā, kā arī piedzīvot klātienē mūzikas svētkus, gūstot emocionālu pārdzīvojumu. Darbs mūzikas stundās var būtiski sekmēt skolēna latviešu valodas apguvi, sajūst tās ritmu un melodisko skanējumu.

Vispārējie metodiskie valodas apguves ieteikumi

Mācot mūziku skolēniem, kuriem ir nepietiekošas latviešu valodas zināšanas, skolotājs vienlaikus ir arī palīgs, atbalsts un iedrošinājums latviešu valodas apguvē. Turpinājumā neliela teorētiskā daļa un daži metodiski ieteikumi.

Valodas funkcijas un to nozīme

Valodai katra cilvēka un visas sabiedrības dzīvē ir dažādi uzdevumi (funkcijas):

- 1) saziņas jeb komunikatīvā;
- 2) izziņas jeb domāšanas;
- 3) emociju izteikšanas;
- 4) ietekmējošā jeb gribas izteikšanas;
- 5) kontaktu veidošanas un uzturēšanas funkcija;
- 6) kultūras veidošanas;
- 7) etniskās un sociālās kopības uzturēšanas funkcija.

Dažādās funkcijas valodā ir ciešā mijiedarbībā, un tās parāda valodas lietojuma daudzveidīgo dabu. Apgūstot mūzikas mācību priekšmetu, iespējams attīstīt visas šīs valodas funkcijas.

Valodas pamatprasmes izpaužas runas darbībās, kuras aptver visas valodas funkcijas un nosaka mācību satura (zināšanas, prasmes, iemaņas) apguves kvalitāti visos mācību priekšmetos.

Valodas pamatprasmju attīstīšanas metodika

- **Informācijas uztveršana jeb receptīvās prasmes** – vērojot, klausoties un lasot.

Klausīšanās prasme tiek attīstīta, izmantojot dažādus paņēmienus, piemēram:

- klausīšanās procesā aizpildot tabulu un nosakot trūkstāšo informāciju;
- rakstot piezīmes, konspektus;
- atzīmējot un pārrunājot neskaidros vārdus un jēdzienus.

Lasišanas prasmi attīsta, strādājot ar dažādu stilu un žanru tekstiem, izmantojot dažādus lasīšanas paņēmienus, kā arī piedāvājot dažādus uzdevumus izlasītās informācijas uztveres un izmantošanas pārbaudei. (*sk.1. tabulu*)

- **Tekstveides jeb produktīvās prasmes** ir saistītas ar informācijas/teksta radīšanu. Tās tiek demonstrētas runājot un rakstot.

Mācību procesā **runāšanas** prasmi var attīstīt:

- aktīvi sarunājoties;
- organizējot diskusijas, dialogus;
- veidojot prezentācijas;
- organizējot lomu spēles;
- komentējot izteikumus;
- jautājot un atbildot uz jautājumiem u.c.

Rakstīšanas prasmi attīsta, rakstot dažāda žanra tekstus:

- aprakstu par kādu notikumu vai dzirdēto mūzikas piemēru;
- savas pārdomas un dienasgrāmatas tipa piezīmes;
- izsakot un pamatojot viedokli rakstiski;
- secinot, pierakstot atgriezenisko saiti.

Valodas un satura integrācijas principi

Veiksmīgu valodas un satura integrācijas stundu pamatā ir konkrēti principi:

1. Mācību saturā un uzdevumos jāizmanto konkrēti mācību priekšmeta standartā ietvertie termini un citas jomai raksturīgās valodas vienības.
2. Lai pilnveidotu valodas prasmi konkrētajā mācību priekšmetā, skolēniem jāpiedāvā veidot biežāk lietotu vārdu, terminu un frāžu/vārdu savienojumu vārdnīcu (glosāriju) ar mērķi ne tikai aktualizēt vārdu nozīmes un vārdu pareizrakstību un iegūst šos vārdus, bet arī paplašināt un bagātināt skolēnu valodu, nosakot vārdiem sinonīmus un piemeklējot dažādus valodas līdzekļus savas domas precīzākai izteikšanai.
3. Jāveido saikne starp zināmo/jauno un nezināmo – katra temata apguve jābalsta uz jau esošajām zināšanām ne tikai konkrētajā mācību priekšmetā, bet arī valodā. Piemēram, uzdodot jautājumus par skolēnu iepriekšējo pieredzi, var organizēt *prāta vētru*, *ideju zirneklī*, sarunu u.c. līdzīgas aktivitātes.
4. Jāpievērš uzmanība skolēnu domāšanas prasmju attīstīšanai (īpaši augstākajām domāšanas prasmēm: analīze, sintēze, novērtēšana).
5. Informācija jāpasniedz dažādos veidos, izmantojot vizuālos līdzekļus (attēli, audio un video, grafiskie organizatori u.c.).
6. Lai skolēns pēc iespējas labāk izprastu teksta saturu, jāpievērš uzmanība svarīgākajām teksta struktūras vienībām (virsraksts, rindkopas, svarīgākie teikumi, atslēgvārdi, īpaši simboli, grafiskais noformējums). Ja nepieciešams, teksts jāvienkāršo, piedāvājot adaptētus tekstus, tekstu fragmentus, tēzes u.c., tādējādi atvieglojot svarīgākās informācijas uztveri. Materiāla izvēle ir atkarīga no skolēnu valodas zināšanām un tekstpratības līmeņa. Tekstpratību veicina iepazīšanās ar tekstiem par vienu tēmu no dažādiem informācijas avotiem: spējīgākie skolēni informāciju iegūst no sarežģītākiem tekstiem, skolēni ar vājākām valodas zināšanām lasa vienkāršākas uzbūves tekstus.
7. Jāizmanto uz skolēnu sadarbību vērstas interaktīvas un kooperatīvas metodes.
8. Galvenā uzmanība jāvelta praktiskiem uzdevumiem.
9. Jācenšas mācību saturu padarīt skolēnam personīgi nozīmīgu, saistot to ar viņa pieredzi un veicinot ieinteresētību.
10. Jāveicina skolēnu pašnovērtēšanas prasmes.
11. Jānodrošina regulāra atgriezeniskā saite

Darbs ar vārdu krājumu un tekstu

Kā skaidrot jēdzienus, parādības, konceptus

Vārdu krājumu var aplūkot vairākās grupās:

1. ikdienas vārdu krājums (vispārlietojamā leksika), piemēram, skriet, grāmata, ledus;
2. vārdi, kurus kā terminus izmanto vairākās jomās un to nozīmes dažādās nozarēs var atšķirties, piemēram, *zeme, ritms, tēls*;
3. vienas jomas ietvaros sastopami vārdi (speciālie termini), piemēram, *piano, forte, staccato, allegro*.

2. un 3. grupas vārdiem vēlams veidot **personisko vārdnīcu (glosāriju)**. Tās veidošanā jāatceras, ka skolēniem ir nepieciešams norādīt ne tikai konkrētā vārda nozīmi, bet arī vārda lietojuma kontekstu. Valodas apguves praksē ieteicams vārdus mācīties nevis izolēti, bet ar noteiktu kontekstu saistītās frāzēs. Jaunos vārdus vai frāzes vēlams tekstā izcelt.

Vārdnīcas veidošanas piemērs

Vārds	Vārda nozīme	Teikums	Jautājums	Citas vārda formas
Pērkons	1) atspoguļojums apziņā (piemēram, priekšstats, atmiņas par piedzīvoto, dabas parādība); 2) atspoguļojums mākslā (personāžs dziesmā); 3) atspoguļojums latviešu un cittautu tradīcijā; 4) vizuālais attēlojums (varbūt vari uzzīmēt).	“Pērkonītis ducināja visu garu vasariņu.” (<i>Latv. t. dz</i>)	Kā skan, kad pērkons ducina? Kā to var atdarināt? Kā izskatās daba, kad tuvojas pērkons?	Pērkons, pērkonītis. Pērkonā negaiss. Kādus apzīmējumus vēl var izmantot runājot par pērkonu: ducina, rībina, dimdina, dārd, grauj.

3. grupas vārdi visbiežāk būs saistīti ar kādu konkrētu nozares tēmu, tāpēc šeit varētu izmantot arī papildus vizualizāciju (grafiskie organizatori, tabulas, attēli) un šos vārdus grupēt pēc noteiktām pazīmēm, veidojot uzskatāmāku priekšstatu par to nozīmēm valodas lietojuma kontekstā. Sk. vietnes, kurās iespējams iegūt informāciju par dažādiem valodas apguvē izmantotajiem līdzekļiem:

1. simboli, kas noderēs dažādos mācību priekšmetos: <https://coolsymbol.com/>;
2. vārdu mākoņa ģeneratori: <https://www.wordclouds.com/un> <https://wordart.com/>;
3. grafiskie organizatori: <https://gitmind.com/graphic-organizer-maker.html>; <https://www.worksheetworks.com/miscellanea/graphic-organizers.html>; <https://www.canva.com/graphs/graphic-organizers/>.

Vārdu aizvietošana, teikuma pārfrāzēšana

Skolēns izveido savu teikumu ar jaunajiem vārdiem (piemēram, ar darbības vārdiem).

Piemērs: Pērkonītis ducināja visu garu vasariņu. Skolēns pārveido izcelto vārdu citā formā (piemēram, par lietvārdu) un pārfrāzē teikumu.

Piemērs: Vasarā bieži ir pērkonā negaiss.

vai

Vasarā var dzirdēt pērkonu.

Darbs ar terminiem

Lai atvieglotu **specifisku terminu** izpratni un bagātinātu vārdu krājumu, var aizstāt terminus ar vispārlietojamu leksiku vai otrādi, piemēram, *piano* (termins) – *klusī* (vispārlietojams vārds). Tekstos un saziņā paralēli var lietot svešvārdu un latviskas cilmes vārdu: *komunikācija* – saziņa, informācija – ziņa, ziņojums.

Vārdu kartītes. Uz mazām kartītēm vienā pusē uzraksta vārdu vai frāzi, kas jāiemācās, bet otrā pusē – attiecīgo sinonīmu vai definīciju vai ar vārdu saistāmos īpašības un darbības vārdus. Tad saliek visas kartītes kaudzītē un skaidro tur uzrakstītos vārdus (apgriež otru pusi, lai pārbaudītu skaidrojumu). Ja skaidrojums ir pareizs, tad kartīti novieto malā. Ja skaidrojums ir kļūdainš, kartīti novieto kaudzītes apakšā, un šis vārds atkārtosies tik ilgi, kamēr skaidrojums būs pareizs. Skolēni var strādāt individuāli, pāros vai grupās. Šādas kartītes veidot var arī digitāli, sk.: <https://quizlet.com/create-set>.

Vārdu siena. Klases telpā uz sienām izvieto vārdus, tos dažādi grupējot. Skolēni var pievienot arī savus izvēlētos vārdus/terminus, un skolotājs var piedāvāt skolēniem dažādus uzdevumus: vārdus skaidrot, attēlot ar zīmējumiem to nozīmes, uzdot jautājumus par nozīmēm u.c.

Krustvārdu mīklas. Skolēni strādā pāros. Abi skolēni saņem krustvārdu mīklu: vienam skolēnam vārdi ir rakstīti vertikāli, bet otram – horizontāli. Skolēniem jācenšas savstarpēji šos vārdus paskaidrot, neliejojot to pašu vārdu, un kopīgi jāaizpilda iztrūkstošo vārdu vietas. Šādas mīklas var veidot arī digitāli, sk. <https://www.edu-games.org/word-games/crosswords/communicative-crossword.php>.

Vārdu minēšana. Skolēniem jāsapņrupē dotie vārdi/termini vai frāzes trīs grupās: zināma nozīme, uzminama nozīme un nezināma nozīme. Skolotājs var tālāk sadalīt skolēnus grupās, kurās viņi dalās ar savu veikumu, viens otram palīdz skaidrot vārdu nozīmi, un noslēgumā skolotājs var strādāt tikai ar nepazīstamajiem vārdiem.

Vārdu spēles. Iespējams izmantot dažādus digitālos rīkus, lai skolēni interaktīvā veidā varētu apgūt dažādus vārdus, terminus vai frāzes. Sk., piemēram:

- Kahoot: <https://kahoot.com/schools-u/>;
- Quizlet: <https://quizlet.com/latest>;
- Wordwall: <https://wordwall.net/>.

Būtiski izdalīt arī tādus jēdzienus kā **rīcības vārdi** un **atslēgvārdi**. Ar rīcības vārdiem skolēni saņem norādījumus, kādas darbības veicamas noteiktu uzdevumu izpildei. Savukārt atslēgvārdi tiek izmantoti teksta galvenās domas vai pamatsatura noteikšanai. Atslēgvārdiem ir jāpievērš īpaša uzmanība, jo tie pakāpeniski veido skolēna aktīvo vārdu krājumu noteiktā mācību priekšmetā. Svarīgi, lai skolēni jaunapgūto leksiku turpmāk liētu gan mutvārdos, gan rakstu darbos.

Kā strādāt ar tekstu?

Labāku izpratni veicina teksti, kuriem pievienotas dažādas ilustrācijas vai citi grafiski elementi. Strādājot ar tekstu, skolēniem jāpievērš uzmanība strukturāliem marķieriem, kas palīdzētu orientēties tekstu saturā (virsraksti, apakšvirsraksti, rindkopas, izcēlumi, pasvītrojumi u.c.).

Skolotājs var palīdzēt skolēniem identificēt noderīgus vārdus vai frāzes, ko vēlāk var izmantot, lasot vai klausoties līdzīgus tekstus vai runājot un rakstot. Skolotājs var izvēlēties saīsināt garu un leksiski sarežģītu tekstu, atstājot tikai pašu būtiskāko informāciju vai šo tekstu sadalīt mazākās daļās un strādāt ar katru daļu atsevišķi, izmantojot lasīšanas stratēģijas (sk. 1. tabulu). Ar spēcīgākiem skolēniem šo darbu var veikt arī paši skolēni.

Īpaši nozīmīgs mācību satura apguvē ir darbs ar tekstu, tā satura izpratne. Atkarībā no lasīšanas nolūka var izmantot dažādus lasīšanas paņēmienus:

1. **Receptīvā lasīšana**, lasīšanas paņēmiens, ar kuru lasītājs cenšas saprast tekstā lietotos argumentus, uztvert svarīgu informāciju par kādu konkrētu tematu.
2. **Refleksīvā lasīšana** paredz lasīšanu ar apstāšanos, pauzēm, lai reflektētu par izlasīto, pārdomātu, iespējams, atgrieztos atpakaļ pie izlasītā un mēģinātu to labāk saprast.
3. **Teksta pārlūkošana**, lasīšanas paņēmiens, ja nepieciešams iegūt vispārīgu priekšstatu par teksta saturu. Pārlūkojot tekstu, galvenā uzmanība tiek pievērsta tā tēmas noskaidrošanai, virsrakstiem, grafiskiem izcēlumiem, saturam u.c. elementiem. Izmantojot pārlūkošanas paņēmieni, iespējams īsā laikā aptvert teksta saturu, novērtēt tā lietderību, izvēlēties interesēm un vajadzībām atbilstošāko informāciju.
4. **Teksta caurlūkošana** paredz ātru informācijas meklēšanu, lai atrastu kādu konkrētu faktu, notikumu, tematu, atrastu atsevišķas informatīvas un valodas vienības.
5. **Intensīvā, detalizētā lasīšana** paredz iedziļināšanos tekstā ar konkrētu mērķi, motivāciju.

1. tabula. Teksta izpratni veicinoši lasīšanas paņēmieni jeb stratēģijas

Lasišanas paņēmiens jeb stratēģija	Lasišanas paņēmiena jeb stratēģijas īss apraksts	Skolēnam veicamās darbības
Prognozēšana	Pēc teksta virsraksta, apakšvirsrakstiem (nodaļu nosaukumiem), rindkopām, rakstzīmju formas, teksta izcēlumiem, krāsu marķējumiem, attēliem u.c. skolēni prognozē, par ko varētu būt teksts, reflektē par savu pieredzi.	Skolēni lasa teksta virsrakstu, apakšvirsrakstus (nodaļu nosaukumus), vēro, pēta teksta izcēlumus, vizuālo noformējumu, cenšas atbildēt uz jautājumiem: <i>Ko es par šo tematu jau zinu? Ko autors ar šo tekstu ir gribējis lasītājam pateikt?</i>
Savienošana (savstarpējā sakara meklēšana)	Pēc prognozēšanas laikā iegūtās informācijas skolēni mēģina savienot informāciju, kas ietverta virsrakstos un apakšvirsrakstos.	Skolēni mēģina atbildēt uz jautājumiem: Kā virsraksts un apakšvirsraksti savā starpā ir saistīti? Kā tie viens otru papildina, paskaidro? Skolēni izraksta no virsraksta un apakšvirsrakstiem atslēgvārdus, kuri varētu atklāt virsraksta un apakšvirsraksta savstarpējo saistību.
Atslēgvārdu noteikšana	Pēc darba ar virsrakstiem un apakšvirsrakstiem skolēni nosaka atslēgvārdus visā tekstā.	Skolēni lasa un pasvītro (marķē, izraksta) viņuprāt galvenos vārdus, kuriem ir nozīme teksta domas atklāšanā. Skolēni pievērš uzmanību izceltajiem (treknrakstā, slīprakstā, citā krāsā u. tml.) vārdiem, biežāk lietotajiem vārdiem, pirmajā rindkopā (ievaddaļā) minētajiem vārdiem.
Atslēgvārdu noteikšana ar digitālo rīku palīdzību	Skolēni salīdzina pašu noteiktos atslēgvārdus ar digitālo rīku automātiski atpazītiem atslēgvārdiem vai to lietojumu šaurākā kontekstā.	Skolēni iekopē savu tekstu kādā digitālā rīka atbilstošajā logā (vārdu mākoņa izveide, atslēgvārdu ekstrakti u.c., piem., sk. LVA videosižetu "Vārdu krājums", https://www.youtube.com/watch?v=txgrOEEjy-w). Skolēni vēro, kurus atslēgvārdus vai vārdu savienojumus programmas piedāvā, salīdzina ar pašu noteiktajiem atslēgvārdiem, ja nepieciešams, tos precizē.
Atslēgvārdu nozīmes noskaidrošana/precizēšana	Skolēni pārlicinās, vai tiešām saprot tekstā svarīgāko vārdu nozīmi, demonstrē savu sapratni, skaidro saviem vārdiem atslēgvārdu nozīmi citiem.	Skolēni teksta galvenos vārdus sagrupē pēc noteiktām pazīmēm: vārdi, kurus zina, kuru nozīmi nojauš pēc konteksta, kurus nezina. Sapratni pierāda, ja var šo vārdu nozīmi izskaidrot klasesbiedriem. Ja skolēns to nevar izskaidrot, tad meklē informāciju vārdnīcās un pēc tam skaidro nozīmes saviem vārdiem. Precīzāku atslēgvārdu izpratni nodrošina to tulkojums citā skolēnam zināmā valodā.
Jautājumu formulēšana	Izmantojot atslēgvārdus, skolēni formulē tiešus (kas, kur, kad u. tml.) un netiešus (kāpēc, kā būtu, ja...; kā tu domā, vai...; kāda nozīme... u. tml.) jautājumus par teksta saturu un jēgu.	Skolēni pēta teikumus ar atrastajiem atslēgvārdiem, mēģina saprast teksta galveno domu, formulē un uzdod klasesbiedriem dažāda veida jautājumus, atbild uz citu skolēnu uzdotajiem jautājumiem.
Teikumu pārfrāzēšana	Skolēni pārfrāzē tekstā teikumus, kuros ir noteikuši atslēgvārdus, veidojot vienkāršākus teikumus.	Skolēni vispirms mutvārdos, tad rakstveidā veido savus teikumus ar atslēgvārdiem, kas satur un struktūras ziņā var būt līdzīgi tekstā dotajiem teikumiem, bet var būt arī vienkāršāki. Noslēgumā skolēni pārskata uzrakstīto, vai teikumos precīzi izteikta pamatteksta doma.
Galvenās domas noteikšana	Balstoties uz atslēgvārdiem un to lietojuma kontekstu, skolēni nosaka teksta galveno domu – ko autors tekstā ir vēlējis uzsvērt, pateikt un kāds ir bijis autora nolūks.	Skolēni, izmantojot savus pārfrāzētos teikumus, atslēgvārdus, vispirms mutvārdos formulē teksta galveno domu, atbildot uz jautājumiem: Kas ir galvenais, ko autors gribējis pateikt? Kā jums šķiet, kāpēc autors ir veidojis šo tekstu, kāds ir bijis viņa rakstīšanas nolūks? Vai ir manāmi kādi autora apslēpti, ne tik viegli nojaušami teksta izveidošanas iemesli? Skolēni veido klasē sarunu par šiem jautājumiem. Vēlāk katrs individuāli uzraksta īsu kopsavilkumu par teksta galveno domu. Pārskata kopsavilkumu, nosakot, vai tajā nav vērojams plāģiāts, proti, citāti no teksta bez pēdiņām un atsaucēm.

Norādījumu formulēšanas un jautājumu uzdošanas prasme mācību satura izpratnes veicināšanai

Vienkāršākā mācīšanās pakāpe ir **reproduktīvā mācīšanās**, kas ir zināšanu nodošana gatavā formā. Reproductīvās mācīšanās pakāpei raksturīgas tādas mācīšanās metodes kā vērošana un atdarināšana, lasīšana vai klausīšanās, atstāstīšana tuvu tekstam.

Mērķtiecīgas skolēna izziņas darbības vadībai nepieciešams aktualizēt gan norādījumu formulējumus (iekļaujot tajos atslēgvārdus), gan jautājumu veidus, kā arī ievērot virzību no vienkāršākā uz sarežģītāko.

2. tabula. Daudzveidīgo jautājumu un norādījumu formulējumu veidi

Jautājuma/ norādījuma veids	Raksturojums	Atslēgvārdi/rīcības vārdi
Burtiskā līmeņa norādījumi un jautājumi	Vērsti uz atmiņu (atcerēšanos). Tiek noskaidrota informācija, kas apraksta faktus (gadskaitļi, definīcijas, termini u.c.). Atbildei nepieciešams tikai reproducēt zināšanas, kuras atrodamas tekstā.	<i>Apraksti...!</i> <i>Definē...!</i> <i>Atpazīsti...!</i> <i>Kas ir...?</i> <i>Kas notika...?</i> <i>Kādi bija...?</i>
Uz izpratni vērsti norādījumi un jautājumi	Augstāka līmeņa domāšanas norādījumi un jautājumi, kas prasa atklāt saikni starp idejām, salīdzināt tās (kopīgais, atšķirīgais).	<i>Pasaki saviem vārdiem!</i> <i>Izskaidro...!</i> <i>Ilustrē...!</i> <i>Salīdzini...!</i>
Pielietojuma, asociāciju veidošanas jautājumi	Informācijas pārveidošana saviem vārdiem, lai iztēlotos, ko redz vai dzird, lasot tekstu, saistot to ar personisko pieredzi.	<i>Kādas asociācijas...?</i> <i>Kur izmanto...?</i> <i>Kur nācies saskarties...?</i>
Analīzes (pamatojuma) veidošanas norādījumi un jautājumi	Motivē pētīt cēloņus, atrast problēmas vai parādības rašanās nosacījumus, meklēt argumentus tekstā.	<i>Sameklē cēloņus, iemeslus, motīvus...! Secini...!</i> <i>Kāpēc...?</i>
Sintēzes veidošanas norādījumi un jautājumi	Rosina atrast problēmas risinājumu, parādību skaidrojumu; apkopojot pieredzi un zināšanas, radīt jaunus risinājuma veidus.	<i>Ko piedāvāju darīt?</i> <i>Kā var pielietot...?</i> <i>Izveido pats...!</i> <i>Plāno!</i>
Novērtējuma veidošanas norādījumi un jautājumi	Nepieciešams novērtēt rezultāta atbilstību realitātei, informācijas kvalitāti, personīgo pieredzi, pieņemt lēmumu.	<i>Novērtē risinājumu! Pamato!</i> <i>Izvērtē, cik noderīgs...?</i> <i>Kas ir labāks...?</i> <i>Kāpēc labāks?</i>

Kad skolēns ir apguvis pamatprasmes, pēc līdzīga plāna viņš var organizēt savu individuālo mācīšanās procesu.

3. tabula. Daudzveidīgo jautājumu sistēma skolēnu patstāvīgā darba organizēšanai

Nr. p. k.	Jautājums	Piemēri interpretācijai
1.	Zināšanas (Kas tas ir?)	Definīcijas, skaidrojums no dažādiem avotiem.
2.	Izpratne (Kā es to raksturotu?)	Raksturo, apraksta pētāmo objektu/parādību salīdzinājumā ar citiem līdzīgiem objektiem/parādībām.
3.	Izpratne, pieredze (Kur izmanto?)	Piemēri sadzīvē, personiskā pieredze.
4.	Analīze (Kādas likumsakarības var novērot?)	Uzbūves vai parādības norises likumsakarību analīze (kopīgais, atšķirīgais, dominējošais).
5.	Sintēze (Kā var izmantot tālākā darbībā?)	Domu kartes izveide, sistematizējot no pieredzes un dažādiem avotiem gūtās atziņas. Gūto atziņu izmantošana jaunā situācijā.
6.	Izvērtēšana (Kas izdevās? Kas vēl jāapgūst?)	Refleksija – personiskās attieksmes un veiktā darba pašanalīze.

(Pēc Jonāne, L. *Daudzveidīgo jautājumu – atbilžu metode*. Rīga: LU, 2011. Latvijas Universitātes realizētā projekta "Profesionālajā izglītībā iesaistīto vispārizglītojošo mācību priekšmetu pedagogu kompetences paaugstināšana")

4. tabula. Izziņas darbības līmeņu raksturojums un to īpatsvars VPD

Izziņas darbības līmenis	Līmeņa apraksts	Raksturīgie rīcības vārdi
I	Nosaka un atrod tekstā definētos saturiskos elementus.	atrast, izrakstīt, izvēlēties (no teksta), minēt (no teksta), nosaukt, nošķirt, noteikt
II	Klasificē un raksturo Li definētos saturiskos elementus.	aprakstīt, grupēt, izskaidrot, klasificēt, raksturot
III	Analizē un izvērtē Li definētos saturiskos elementus.	analizēt, novērtēt, pamatot jeb uzrakstīt pamatojumu, papildināt, piedāvāt (savu piemēru), salīdzināt, secināt jeb uzrakstīt secinājumu
IV	Pārveido un rada Li definētos saturiskos elementus.	formulēt, iekļaut, iesaistīt (tekstā), izmantot, pārveidot, sagatavot

5. tabula. Rīcības vārdi

Rīcības vārds	Rīcības vārda nozīmes skaidrojums
Analizēt	Detalizēti apskatīt, raksturot veselumu (objektu, jēdzienu, faktu, procesu, pazīmi, problēmu, risinājumu u. tml.) un tā daļas pēc noteiktiem kritērijiem, lai noskaidrotu to būtiskās īpatnības (pazīmes, īpašības, sakarības, struktūru u. tml.).
Aprakstīt	Aprakstīt sistēmiski, noteiktā un loģiskā secībā izklāstīt, uzrakstīt atbilstoši noteiktiem kritērijiem, neiekļaujot pamatošanu, izskaidrošanu.
Atrast	Atklāt, konstatēt, identificēt, izvēlēties.
Formulēt	Izteikt, apkopot domu, ideju.
Grupēt	Veidot (apvienot vai sadalīt) grupas, objektu kopas pēc noteiktas pazīmes vai vairākām nošķiramām pazīmēm.
Iekļaut	Iesaistīt, padarīt par sastāvdaļu (tekstā).
Iesaistīt (tekstā)	Iekļaut, padarīt par sastāvdaļu (tekstā).
Izmantot	Mērķtiecīgi iesaistīt, piemērot, lietot.
Izrakstīt	Izvēlēties, pierakstīt (daļu no teksta).
Izskaidrot	Skaidrojot padarīt saprotamu (piemēram, darot zināmu tā nozīmi, atklājot būtību).
Izvēlēties (no teksta)	Izraudzīties no kāda daudzuma, kopuma (piemērotāko, atbilstošāko).
Klasificēt	Veidot grupu hierarhisku struktūru pēc noteiktiem kritērijiem.
Minēt (piemēru no teksta)	Mutvārdos vai rakstveidā paust (vārdu, nosaukumu u. tml.); teikt, sacīt, nosaukt.
Nosaukt	Noteikt; pazīt, identificēt, noskaidrot, konstatēt atšķirīgās pazīmes (īpatnības, faktus, viedokļus, problēmas, argumentus u. tml.).
Nošķirt	Nodalīt, norobežot, diferencēt.
Noteikt	Nosaukt; pazīt, identificēt, noskaidrot, konstatēt atšķirīgās pazīmes (īpatnības, faktus, viedokļus, problēmas, argumentus u. tml.).
Novērtēt	Vērtējot, izspriežot noteikt, izsecināt kvalitāti, atbilstību noteiktām prasībām.
Pamatot jeb uzrakstīt pamatojumu	Izveidot skaidrojumu, izmantojot atsauci uz konkrētu informāciju (fakti, dati, cēloņi, novērojumi, iemesli, spriedumi u. tml.).
Papildināt	Padarīt ar informāciju, faktiem bagātāku, pievienojot (tam) jaunu daļu.
Pārveidot	Izveidot citādu, atbilstoši citām prasībām.

Rīcības vārds	Rīcības vārda nozīmes skaidrojums
Analizēt	Detalizēti apskatīt, raksturot veselumu (objektu, jēdzienu, faktu, procesu, pazīmi, problēmu, risinājumu u. tml.) un tā daļas pēc noteiktiem kritērijiem, lai noskaidrotu to būtiskās īpatnības (pazīmes, īpašības, sakarības, struktūru u. tml.).
Aprakstīt	Aprakstīt sistēmiski, noteiktā un loģiskā secībā izklāstīt, uzrakstīt atbilstoši noteiktiem kritērijiem, neiekļaujot pamatošanu, izskaidrošanu.
Atrast	Atklāt, konstatēt, identificēt, izvēlēties.
Formulēt	Izteikt, apkopot domu, ideju.
Piedāvāt piemēru	Veidot iespējamu, vēlamu, derīgu, piemēru, atlasot, izmantojot informāciju un pamanot iespējas.
Raksturot	Noteikt, aprakstīt, vērtēt būtiskās raksturīgās īpašības, pazīmes.
Sagatavot	Rakstot, sacerot u. tml., izveidot, radīt (piemēram, tekstu).
Salīdzināt	Noteikt kopīgās un/vai atšķirīgās īpašības, pazīmes pēc būtības salīdzināmiem veselumiem (objektiem, jēdzieniem, faktiem, procesiem, pazīmēm, problēmām, risinājumiem u. tml.), atsaucoties uz abiem (vai visiem).
Secināt	Veidot atzinumu, spriedumu, pamatojoties uz iegūtajiem faktiem, iepriekš veiktu analīzi, vērojumiem, cēloņsakarībām u. tml.

Diferenciācija, individualizācija un personalizācija mācību procesā

Uzsākot mācības, ir nepieciešams diagnosticēt, kāda ir skolēnu valodas pieredze, kādas ir iepriekšējās zināšanas priekšmetā. Analizējot diagnosticējošā vērtēšanā iegūtos datus, ir svarīgi izlemēt, uz kura skolēna valodas prasmi un zināšanu apjomu skolotājam jāorientējas. Primāri jāizvēlas orientācija uz skolēnu vairākuma līmeni, jo tādējādi ir lielāka varbūtība, ka sasniegtais rezultāts pie esošajiem nosacījumiem būs optimāls. Jācenšas mācību procesā realizēt diferencētu pieeju, piedāvājot dažādus uzdevumus un veidus, kā mācīties, lai maksimāli attīstītu katra skolēna kompetences. Jāpanāk, lai skolēns būtu ieinteresēts darboties un veikt uzdevumus, kas piemēroti viņa valodas prasmes līmenim. Uzdevuma formulējumā precīzi jānorāda, kādas darbības skolēnam jāveic.

Diferenciācijas piemērs mūzikā

Temats: Teksta nozīme mūzikas saturs atklāsmē.

Sasniedzamais rezultāts: dzied pēc dzirdes/pēc notīm dziesmas, analizē dziesmās pausto ideju, analizē tekstu un mūzikas izteiksmes līdzekļus, kas pastiprina tekstā pausto domu.

Uzdevuma formulējumi dažādās grūtības pakāpēs

Zema grūtības pakāpe	Vidēja grūtības pakāpe	Vidēji augsta grūtības pakāpe	Augsta grūtības pakāpe
Izlasi dziesmas vārdus un aizpildi brīvās vietas <u>ar dotajiem vārdiem!</u>	Izlasi dziesmas vārdus un teksta kopsavilkumā <u>aizpildi brīvās vietas!</u>	Izlasi dziesmas vārdus un <u>uzraksti</u> teksta kopsavilkumu saviem vārdiem, izmantojot <u>jautājumus!</u>	Izlasi dziesmas vārdus un <u>uzraksti</u> teksta kopsavilkumu <u>saviem vārdiem</u> ; skaidrojot dziesmas <u>izpildīšanas manieri</u> , lieto <u>atbilstošo terminoloģiju!</u>

Mācību procesā var rasties nepieciešamība pēc individualizācijas, kas nozīmē izvēlēties mācību un audzināšanas darba uzdevumus atbilstoši skolēna individuālajām vajadzībām. Te tiek ievērotas atsevišķa skolēna spējas un motivācija, mācīšanās un darba temps, kas ir īpaši nozīmīgi, ja latviešu valodas apguves līmenis vienas klases ietvaros ir ļoti atšķirīgs. Pedagoģis pārrauga skolēna mācīšanos atbilstoši klasei un tematu apguvei paredzētajai stundu sistēmai.

Personalizācija jeb atbildība par mācīšanos ir iespējama situācijā, kad skolēnam piemīt augstas pašvadītas mācīšanās prasmes. Izmantojot pedagoģu atbalstu un ņemot vērā savas intereses, talantus un nākotnes ieceres, skolēns nosaka mācību mērķus un kritērijus to novērtēšanai. Mācību procesā skolēns sadarbojas ar pedagoģiem un ekspertiem, kuri atbalsta viņa mācīšanos.

Mācību praksē skolotājam klasē jāstrādā ar skolēniem, kam var būt atšķirīgas valodas prasmes. Valodas prasmju noteikšanai tiek izmantoti valodas prasmju līmeņu apraksti (sk. Šalme, A., Auziņa, I. *Latviešu valodas prasmes līmeņi: pamatlīmenis A1, A2, vidējais līmenis B1, B2*, 2016; un Auziņa, I., Šalme A. *Latviešu valodas prasmes līmeņi: augstākais līmenis C1 un C2*, 2016). Lai bez īpašām grūtībām varētu apgūt mācību saturu dažādos mācību priekšmetos, skolēna valodas prasmei jābūt B1 – B2 līmenī. Ja valodas zināšanas ir vājākas, nepieciešams daudz plašāks atbalsts skolēna valodas prasmju uzlabošanai. Individuāli skolēniem snieguma līmenis var atšķirties arī dažādos pamatprasmju komponentos, piemēram, pietiekams, lai latviešu valodā varētu klausīties un sarunāties, bet nepietiekams, lai lasītu un sniegtu informāciju rakstveidā. Valodas pamatprasmju (klausīšanās, runāšana, lasīšana, rakstīšana) attīstības veicināšanā liela nozīme ir metodiski precīzi un pamatoti sagatavotam atbalsta materiālam ne tikai latviešu valodas stundās, bet visos pārējos mācību priekšmetos. Atgādņu un citu atbalsta materiālu izmantošanai mācību satura apguvē ir jābūt jēgpilnai, skolēnam ļoti uztveramai un saprotamai, rēķinoties ar viņa valodas prasmes līmeni. Valodas un satura integrācija mācību procesā ietver plašu pedagoģisko un metodisko pasākumu kompleksu un ir vērsta uz mācību procesa veiksmīgu norisi lingvistiski neviendabīgā vidē.

Mūzika 7. klasei

Temati

7.1. Ritms, mūzika, kustība	7.2. Ģimenes godi	7.3. Teksta nozīme mūzikas satura atklāsmē	7.4. Teātris un mūzikls	7.5. No mutvārdu tradīcijas līdz nošu pierakstam	7.6. Bruņinieku laikmets un mūsdienu mīlas dziesmas	7.7. Viduslaiku un mūsdienu populārā mūzika	7.8. Ceļojumi. Daba un dabas skaņas kā iedvesmas avots
---	--------------------------------	--	--------------------------------------	--	--	---	---

Ieteikumi darbā ar skolēniem lingvistiski neviendabīgā vidē

Darbā ar skolēniem, kuriem latviešu valoda nav pietiekoši labā apguves līmenī, iesakām izmantot attēlus, aicinot atsaukt atmiņā pieredzētas situācijas. Iespējams pieteikt stundas tematu ar jautājumiem, kas veicina sarunu un iedarbina iztēli, piemēram: "Kā esi juties pērkona negaisa laikā? Kā tas skan? Mēģini atdarināt!" Var veidot nelielas, improvizētas skaņu glezniņas, izmantojot spēles elementus, kā arī veidot vārdu atgādnēs un ļaut izteikt savus vērojumus. Kopā ritmizēt, jo bērna ritma izjūta ļauj labāk izjust un attīstīt valodas kopējo ritmu. Pirms tautasdziesmu dziedāšanas iesakām dalīt vārdus pa zilbēm, tautasdziesmas iesākumā rečitēt. Tādējādi, vienlaikus apgūstot ritmu mūzikā, iespējams izjust valodas ritmu. Līdzīgi to var izmantot kā nošu lasīšanas metodi visai klasei. Skolēnu ar atšķirīgu etnisko izcelsmi vai dzīvesvietas pieredzi bērnībā droši aiciniet iepazīstināt ar viņa tautas deju un dziesmu ritmiem, pēc tam salīdziet, meklējot kopīgo un atšķirīgo!

Atbalsta materiāla saturs

Temata atsegums skolēnam ir izklāstīts vienkāršā un saprotamā veidā. Uzdevumu izpildei ir piemēroti infografiski attēli, kas ļauj skolēnam vizualizēt uzdevuma noteikumus, lai realizētu sasniedzamo rezultātu. Tematos ievietotajiem materiāliem ir ieteikuma raksturs. Skolotājs var izvēlēties arī citus materiālus, lietojot tos atbilstoši izglītojamo iespējām.

Materiāla uzbūve un saturs

1. Ieteikumi skolotājam, kā iepazīstināt skolēnus ar tematu.
2. Paņēmienu temata apguves veicināšanai.
3. Ieteikumi temata apguves praktiskām darbībām.
4. Ierosinājumi, kam pievērst uzmanību.
5. Ieteikumi, ko var darīt un stāstīt papildus.

Ieteikumi skolotājam strukturēti šādi:

- metožu apraksti ar piemēriem;
- atlasītie teksti;
- uzdevumu piemēri.

Materiāli skolēnam viena temata ietvaros:

- jēdzienu skaidrojums ar piemēriem;
- grafiskie organizatori;
- darba lapas.

7.1. Ritms, mūzika, kustība

Metodiskie ieteikumi skolotājam

Ieteicamais laiks temata apguvei: 4–5 mācību stundas.

Temata apguves mērķis: radoši darboties ar ritma zilbēm, attīstīt ritma izjūtu.

Kāpēc šis temats ir būtisks?

Ritms ir visur. Ir svarīgi saprast ritma nozīmi dabā, cilvēka dzīvē, mūzikā.

Ko skolēni jau ir apguvuši?

Zina ritma grupas, mūzikas izteiksmes līdzekļus, tempa apzīmējumus, divdaļu un trijdaļu metru, nošu atrašanos līnijkopā.

Ko skolēni apgūs šajā tematā?

Uzzinās, kā ritms darbojas dabā un cilvēka ķermenī.

Uzzinās, kāds ir cilvēka dzīves ritms.

Darbosies ar jau zināmajām ritma grupām.

Klausīsies, domās, ritmizēs.

Temata atsegums

Ritma nozīme dabā, dzīvos organismos, dažādās dzīves norisēs un mūzikā	Noskaidro, kur dabā, cilvēka organismā un mūzikā ir satopams metrs, temps un ritms. Pēta dažādu valstu mūzikas piemērus, nosaka tajos raksturīgos ritmiskos zīmējumus. Analizē tautasdziesmas un nosaka ritmisko zīmējumu, pilda ritma piemērus, izmantojot skanošos žestus. Dzied pēc dzirdes un/vai pēc notīm tautasdziesmas, salīdzina to melodijas zīmējumu, raksturo dziesmu ritmiskās grupas.
---	--

“Ritma elementu aktualizācija”. (A) Ritms mūzikā. Temata apguvi var sākt ar latviešu tautasdziesmas “Pērkonītis ducināja” dziedāšanu, aktualizējot dziesmā izmantotos ritma elementus, diskutējot par ritma nozīmi mūzikā. Izpildot ritma vingrinājumus, skolēniem ieteicams meklēt viena un tā paša vingrinājuma dažādus izpildīšanas variantus: ritmizēt skandējot; izpildīt vingrinājumu ar dažādiem skanošajiem žestiem, skaņu rīkiem, kustībām; mainīt ritmizēšanu domās un balsī, tādējādi attīstot iekšējo dzirdi, u. tml. Piedāvāto ritmu vietā skolotājs var izvēlēties savus ritma vingrinājumus, iesaistīt skolēnus ritmu sacerēšanā.

Temata apguves turpinājumā, realizējot dziļmācīšanos par ritma nozīmi, skolēni grupās aktualizē ritmu dabā (B), ritmu dzīvos organismos (C), ritma izpausmes dažādās dzīves norisēs (D).

Ritms, mūzika, kustība dažādu tautu dejās	Noskaidro, kāds ritmiskais zīmējums raksturīgs dažādām deju dziesmām. Pēta, kādas mījsakarības ir ritmam, mūzikai un kustībām dažādu tautu dejās, kādas ir kopīgās un kādas – atšķirīgās iezīmes. Analizē mūzikas izteiksmes līdzekļus mūzikas piemēros. Dzied pēc dzirdes un/vai pēc notīm tautasdziesmas, salīdzina to melodijas zīmējumu, raksturo dziesmu ritmiskās grupas.
--	--

“Ritms, mūzika un kustības dažādu tautu dejās un deju dziesmās”. Vingrinājumi saistīti ar iedziedāšanos un skolēnu dziedātprasmes uzlabošanu (dzied dziesmas gan pēc dzirdes, gan pēc notīm). Ja dziesma tiek dziedāta pēc dzirdes, tad tonalitāti izvēlas atbilstoši klases balss diapazona iespējām. Analizējot skaņdarbus, īpaša uzmanība jāpievērš ritma struktūrām – kā šie ritmi atspoguļojas dejas soļos, ķermeņa kustībās. Skaņdarbu analīzes procesā skolēni var izmantot “Ritma, mūzikas, kustību novērtēšanas kritēriju” tabulu.

Deju dziesmas pavadījuma veidošana, iestudēšana, prezentācija un novērtēšana	Noskaidro, kas katram jādara grupā, lai sacerētu deju dziesmai raksturīgu pavadījumu. Pēta, kādu ritmisko zīmējumu un mūzikas instrumentus izmantot, lai atklātu dziesmas raksturu pavadījuma veidošanas procesā. Analizē tautasdziesmas un nosaka mūzikas izteiksmes līdzekļus, kas palīdzēs izveidot kopīgu grupas priekšnesumu.
---	--

“Deju dziesmas pavadījuma veidošana, iestudēšana, prezentācija, novērtēšana”. Grupu darbam skolotājs var brīvi izvēlēties skolēnu attīstības līmenim atbilstošas grūtību pakāpes deju dziesmu (lai uzdevums būtu paveicams). Temata noslēguma daļā vēlams darboties ilgāku laika posmā, tāpēc ieteicams realizēt pavadījuma veidošanu un grupu darba priekšnesuma prezentāciju, apvienojot divas mācību stundas. Pirms pavadījuma veidošanas visi kopā pārrunā veicamos soļus, kas ir norādīti DL3.

Priekšnesumu skolēni izpilda grupās, ievērojot SLA līmeņus. Analizē savu un citu grupu priekšnesumus.

Materiāli skolēnam

Uzdevumi/vingrinājumi

Jēdzieni, termini	Attēls	Skaidrojums
Temps		Ātrums
Metrs		Vienmērīgs pulss
Ritms		Skaņu kustība

1. darba lapa

Ritms, mūzika, kustības

Sasniedzamie rezultāti: zina un izprot, kas ir ar ritmu saistītie mūzikas valodas elementi – temps, metrs, taktsmērs, ritma vienības; prot saklausīt un analizēt dažādu tautu (latviešu, indiešu, spāņu, afrikāņu) mūzikai raksturīgos ritma elementus.

Atceries!

Jēdzieni, termini	Attēls	Skaidrojums
Temps		Ātrums
Metrs		Vienmērīgs pulss
Ritms		Skaņu kustība

Nošu ilgumi, pauzes

Kā pieraksta ritmu?

Nošu ilgumi	Pauzes
 – sešpadsmitdaļnotis	 – sešpadsmitdaļpauze
 – astotdaļnotis	 – astotdaļpauze
 – ceturtdaļnotis	 – ceturtdaļpauze
 – pusnots	 – puspauze
 – vesela notis	 – vesela pauze

Kā skaita ritmu?

veselu notis skaita 1, 2, 3, 4

pusnotis skaita 1, 2 3, 4

ceturtdaļnotis skaita 1 2 3 4

astotdaļnotis skaita 1 2 3 4

Kā summē ritmu?

 = + 	 = + +
 = + 	 = + +
 = + 	 = + +

Nošu grupēšana. Metrs, takstmēri, tempa apzīmējumi

Nošu grupēšana

The image displays five columns of musical notation, each representing a different time signature: 2/4, 3/4, 4/4, 3/8, and 6/8. Each column contains several lines of music, illustrating various rhythmic patterns and note groupings characteristic of that meter. For example, in 2/4, notes are often grouped in pairs of two; in 3/4, they are grouped in threes; and in 6/8, they are often grouped in pairs of two eighth notes.

Metrs – mūzikas ritējuma mērs

Takstmēri divdaļu metrā: 2/4, 4/4, 6/8

Takstmēri trijdaļu metrā: 3/4, 3/8

LĒNS TEMPS

Largo – lēni, plaši
Lento – lēni, stiepti
Grave – lēni, smagi
Adagio – rāmi, nesteidzoties

VIDĒJS TEMPS

Moderato – mēreni
Andante – meirīgi, soļos
Andantino – mierīgi, vijīgi
Allegretto – vidēji ātri, raiti

ĀTRS TEMPS

Allegro – ātri
Vivace – dzīvi
Presto – ļoti ātri

1. uzdevums. Dziedi dziesmu "Pērkonītis ducināja" pēc notīm!

Pēr-ko-nī-tis du-ci-nā-ja vi-su-cau-ru va-sa-rin'.
Ko-do-si-mi Pēr-ko-na-mi par va-sa-ras grau-du-mi'.

Atkārtó Fa mažóra gammu!

Fa mažors

Izlasi nošu tekstu, tad izdziedi to pēc notīm!

Dziedi dziesmu ar vārdiem!

Vari pievienot ritma ostinato, izmantojot skanošos žestus!

2. uzdevums. Darbojies radoši ar ritma elementiem!

Raksturo ritmu ar piemēriem no savas dzīves! Izmanto piedāvātos ritma elementus:

Pulss

Satausti savu pulsu, ieklausies tajā, ieraksti ritmu!

Temps

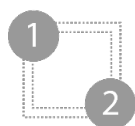

Nosaki, kādā tempā tu ej uz skolu un kādā – nāc no skolas! Ieskaties atgādnē un ieraksti tempa apzīmējumu! Salīdzini un paskaidro abus ierakstītos tempa apzīmējumus!

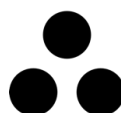
Metrs

Divdaļu

trīsdaļu

Atceries dejas polku un valsī! Noskaties video un nosaki, kāds metrs raksturīgs katrai no šīm dejām!

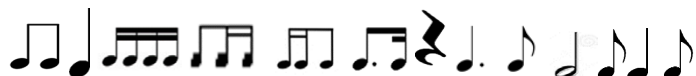
<https://youtu.be/njDcfJCVFrE?si=alUjV3n5UzPQDMEc>

<https://www.youtube.com/watch?v=xtac0FxEfmQ>

3. uzdevums. Strādā grupās!

Kur dabā, cilvēka ķermenī, cilvēka dzīvē, mūzikā ir sastopams ritms un temps? Skatīies attēlus!

Nosaki katram attēlam ritmu! Izmanto dotos ritma elementus:

1. grupa

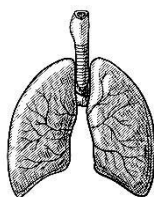
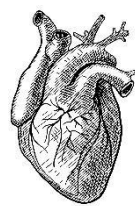
Kur dabā ir sastopams ritms? Apskatī attēlus!

Ieraksti, kāds ritms katrai dabas ainavai raksturīgs!

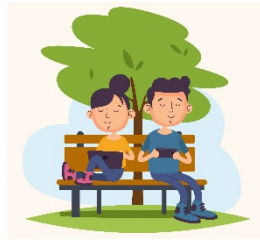
2. grupa

Kā darbojas ritms tavā ķermenī? Skatīies attēlus un skaidro! Uzraksti katram attēlam ritmu! Kas notiek, ja ritma darbība ir traucēta?

1. grupa

Kur var novērot ritmu tavā dzīvē? Skaties attēlus un atceries dzīves notikumus, kuri atbilst dotajam attēlam! Ieraksti šiem notikumiem ritmu! Raksturo uzrakstīto!

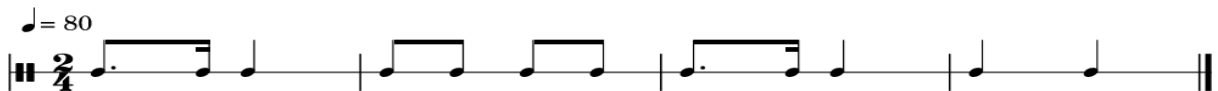

2. grupa

Kāda nozīme ritmam ir mūzikā? Skaties attēlus un uzraksti, kā tu mūzikā sastopies ar ritmu! Uzraksti, kāds ritms katram attēlam būtu piemērots! Vai mūzika varētu pastāvēt bez ritma? Kāpēc?

4. uzdevums. Izpildi ritma piemērus ar skanošajiem žestiem!

5. uzdevums. Klausies un pieraksti ritmu!

--	--	--	--

6. uzdevums. Saceri ritmu pats!

--	--	--	--

7. uzdevums. Klausies un aizpildi tabulu!

https://www.youtube.com/watch?v=jA_3g8zgMf0

<https://www.youtube.com/watch?v=f2z3IwSIBJs>

<https://www.youtube.com/watch?v=u7cCzKMiVvs>

<https://www.youtube.com/watch?v=TuHHUDnFSO0>

Ritms/valstis	Latvija	Indija	Spānija	Āfrika
Nosaki katras valsts mūzikas klausīšanās secību! Ieliec pie katras valsts ciparu (1, 2, 3, 4)!				
Ieraksti tabulā, kā ritms mainās skaņdarba laikā! Izmanto atslēgas vārdus – ritms kļūst: mierīgāks, enerģiskāks, straujāks, aktīvāks!				
Ritma izpildījuma veids: instrumenti vai kustības. Paskaidro!				
Mūzikas instrumenti: kastaņetes, ģitāra, dūdas, mazās bundziņas. 				

8. uzdevums. Pārdomā!

Ritms ir visur – tevī un tev apkārt. Kur tu ritmu sajūti visvairāk? Kādas ritma vienības tu visvairāk saklausī sevī un apkārtne? (○; ♩; ♪; ♫; ♬) Kāpēc? Mēģini šīs ritma vienības atdarināt!

2. darba lapa

Ritms, mūzika, kustības dažādu tautu dejās un dziesmās

Sasniedzamie rezultāti: prot saklausīt kopīgās un atšķirīgās ritma iezīmes un kustības, izvērtēt atšķirīgās ritma izpildījuma tradīcijas.

1. uzdevums. Dziedi dziesmu "Sārabumbals" pēc dzirdes!

Sārabumbals

Latviešu tautas deļa

Ik rī-ti-ņis sau-le lē-ca, me-žu ga-lus zel-tī-dam', ik va-ka-ris no-rie-tē-ja,
7
jū-rā zel-tu kai-sī-dam'. Sā-ra-bum-bal, sā-ra-bum-bal vie-tu tai-siet bā-li-ņam.

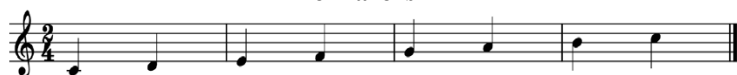
Ik rītiņš jūrā braucu,
Jūras lauku vagojot.
Ik vakaris maliņā (i),
Sudrabiņu pārvedot.

Tik vien labu dziedātāju,
Kā manās(i) māsiņās.
Tik vien labu dancotāju,
Kā manos(i) bāliņos.

Kas bij' labi ciema ļaudis,
Dancī soli ritiniet,
Kas solā(i) sēdētāji,
Plaukstīnām(i) piesitiet.

1) Izdziedi Do mažora gammu!

Do mažors

2) Lasi tekstu!

3) Klausies un atkārto :||!

4) Dziedi visu dziesmu ar vārdiem!

5) Raksturo dziesmā izmantoto ritmu: Tim-ri ti-ti. Izpildi to!

6) Noskaties video un izstāsti, kā ritms tiek izdeļots deļā?

<https://www.youtube.com/watch?v=dThZsddWDwk>

2. uzdevums. Izkusties arī tu – izpildi ritmu rondo formā ar skanošajiem žestiem!

Atceries! Rondo formas A posms visu laiku atkārtojas, tāpēc to sauc par refrēnu.

Rondo forma: A B A C A D utt.

1) Iemācies izpildīt refrēnu:

2) Izdeļo šo ritmu ar kājām!

3) Saceri pats vienu no epizodēm (B C D utt.)! Izmanto vienkāršas ritma zilbes:

4) Pieturies pie taktsmēra $\frac{2}{4}$, saceri divas taktis $\frac{2}{4}$? ? | ? ? ||

5) Izpildi savu sacerēto posmu ar plaukstām!

6) Izpildi kopā ar klasesbiedriem visu rondo formas ritmu!

7) Refrēnu (A) deļojiet kopā!

8) Epizodes (B, C, D utt.) plaukšņiniet pa vienam!

3. uzdevums. Mācies pēc dzirdes nigēriešu tautas dziesmu "Eh soom boo kaway!"

EH SOOM BOO KAWAYA

NIGERIAN FOLK SONG

The musical score is written in 4/4 time with a key signature of one sharp (F#). It consists of three systems of music. The first system includes a vocal line and four instrumental parts: Triangle/Bells, Bongos, Glock, and BX. The lyrics for the first system are: "Eh soom boo ka-wa - ya ke dou, ka dee. Eh soom boo ka-wa - ya". The second system continues the vocal line with lyrics: "ke- dou, ka- dee. Ke- dou, ka- dee, ke- dou, ka- dee." The third system features a vocal line starting with "Ah" followed by "Soom boom ka-wa - ya ke dou, ka dee." and includes a specific instruction for the Triangle/Bells: "roll on triangle/bells".

- 1) Analizē tonalitāti, taktmēru, raksturīgās ritma grupas!
- 2) Atkārto sinkopi! Izpildi šos ritma piemērus!

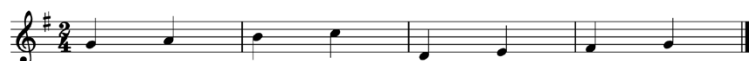
Sin- ko- pe tā sā

Sin- ko- pe tā tā

3) Izdziedi Sol mažora gammu!

Sol mažors

4) Lasi ritmiski dziesmas tekstu!

5) Izpildi ritma piemērus!

Sin-ko-pe tā sā

Sin-ko-pe tā tā

6) Lasi ritmiski dziesmas tekstu!

7) Mācies dziesmu! Klausies un atkārto :||!

8) Izpēti dziesmā izveidoto pavadījumu!

9) Izpildi šo ritma piemēru:

10) Izmanto bungas vai uzsit plaukstas uz ceļiem!

11) Sameklē zvaniņa partiju ritma pavadījumā!

12) Noskaties video: <https://www.youtube.com/watch?v=prHK3Oef5HM> un izpēti izpildīto dziesmas ritma pavadījumu video ierakstā!

13) Vai tas sakrīt ar tavu izpildījumu? Kādi instrumenti ir izmantoti? Vai ritms atkārtojas vai mainās?

14) Padomā, kādu ritmu un instrumentus tu izmantotu savam pavadījumam!

4. uzdevums. Vēro videoierakstā latviešu tautas deju, latviešu tautasdziesmu, spāņu deju un analizē, kā skaņdarbos sadarbojas ritms, kustība un mūzika!

<https://www.youtube.com/watch?v=VymbfyOs-W0>

<https://www.youtube.com/watch?v=LsgO5OTUsRU>

<https://www.youtube.com/watch?v=FWZ1xnscVCQ>

Raksturo kopīgo un atšķirīgo!

Ieraksti savus novērojumus novērtēšanas kritēriju tabulā!

Kritēriji/ deja	Latviešu tautas deja "Pērkoņdancis"	Spāņu deja "Bolero" (M. Ravēla mūzika)	Latviešu tautasdziesma
Ar ritmu saistīti mūzikas valodas elementi (temps, metrs, punktēts ritms, sešpadsmitdaļnotis u.c.)			

Kritēriji/ deja	Latviešu tautas dejas "Pērkoņdancis"	Spāņu dejas "Bolero" (M. Ravēla mūzika)	Latviešu tautasdziesma
<p>Dejas soļu raksturojums (dejas temps, palēcieni, polkas solis, galopa solis, gājiena solis, tecīņu solis u.c.)</p>			
<p>Mūzikas raksturs (ugunīgs, straujš, enerģisks, vījīgs, mierīgs, noslēpumains, mistisks)</p>			

5. uzdevums. Padomā – kā ritms ir saistīts ar mūzikas raksturu?

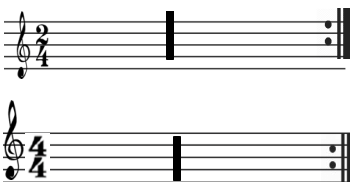

Ja ritms mainās, vai mainās mūzikas raksturs? Paskaidro!

Kuru mūzikas instrumentu tu vislabāk vēlētos spēlēt, veidojot dziesmas pavadījumu? Kāpēc?

3. darba lapa

Deju dziesmas pavadījuma veidošana, iestudēšana, prezentācija

Sasniedzamie rezultāti: sacer deju dziesmas raksturam atbilstošu pavadījumu, to iestudē, prezentē.

<p>1. Izvēlies savas grupas dziesmu!</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) "Pērkonītis ducināja", 2) "Sārābumbals", 3) "Eh soom boo kaway!" 	<p>2. Izmanto savas izvēlētās dziesmas taksmēru $\frac{2}{4}$ $\frac{4}{4}$!</p> <p>Atbilstoši dziesmas raksturam izvēlies dziesmas tempu! Izmanto atgādnēs, kas aplūkojamas 1. darba lapā!</p>	<p>3. Cik taktis tu izmantosi?</p> <p>Lai saglabātu dziesmas struktūru, izmanto 4 vai 8 taktis!</p> <p>$\frac{2}{4}$ vai $\frac{4}{4}$: </p>
<p>4. Pavadījuma struktūra</p> <p>Ievads ? : </p> <p>Starp spēle ? : </p> <p>Nobeigums ? : </p> <p>Pantiņus var dziedāt visa grupa kopā vai atsevišķi katras grupas dziedātāji.</p>	<p>5. Darbs grupā</p> <p>Sagatavo un prezentē priekšnesumu!</p> 	<p>6. Kādas ritma grupas tu izmantosi?</p> <p>Izmanto ritma grupas, kuras pēc tavām domām atbilst dziesmas raksturam!</p>
<p>*7. Mūzikas instrumenti melodijas un akordu spēlei</p> <p>u.c.</p>	<p>*8. Melodijas posms</p> <p>Ja vari, saceri mazu melodijas posmu, kuru vari atkārtot vairākas reizes.</p> <p>Akordu pavadījums</p> <p>Nosaki dziesmas tonalitāti (Do mažors, Fa mažors, Sol mažors)! Veido šajā tonalitātē galvenos akordus: T53- 1. pak.; S53- 4. pak.; D53- 5. pak.</p>	<p>9. Mūzikas instrumenti</p> <p>Izmanto tev pieejamos pašskanošos vai sitamos mūzikas instrumentus:</p> <p>u.c.</p>

*Šo punktu tu vari neizmantot.

Dziesmas un pavadījuma prezentācijas prasmes. Snieguma līmeņu apraksts

	<p>Temps, metrs, ritms</p> <p>Temps vienmērīgi izturēts, atbilstošs dziesmas raksturam un noskaņai. Ritma izpildījums precīzi atbilst dziesmas raksturam un stilam.</p>
<p>Kopīgs, saskaņots ansamblis</p> <p>Pavadījumā saskanīgs dinamiskais ansamblis, kas atbilst dziesmas idejai. Priekšplānā izceļas dziesmas melodijas izpildījums. Dziesmas melodija izpildīta intonāfīvi precīzi, teksts ir izpildīts bez kļūdām.</p>	<p>Izpildījuma atbilstība dziesmas raksturam un stilam</p> <p>Dziesmas melodijas un pavadījuma izpildījums veikts ar izteiksmi, atbilst dziesmas vēstījumam, raksturam un stilam.</p>
<p>Kopīgs, saskaņots ansamblis</p> <p>Pavadījuma atskaņojumā visi instrumenti spēlē saskaņoti. Dziesmas melodija izpildīta precīzi, teksts ir apgūts.</p>	
<p>Izpildījuma atbilstība dziesmas raksturam un stilam</p> <p>Dziesmas melodijas un pavadījuma atskaņojums atbilst dziesmas raksturam un stilam.</p>	<p>Temps, metrs, ritms</p> <p>Dziesmas izpildījumā un pavadījumā ieturēta vienmērīga pulsācija, ritma izpildījums atbilst nošu pierakstam, tas ir bez kļūdām.</p>
<p>Izpildījuma atbilstība dziesmas raksturam un stilam</p> <p>Dziesmas melodija un pavadījums izpildīts bez izteiksmes, daļēji atbilst dziesmas raksturam un stilam.</p>	<p>Temps, metrs, ritms</p> <p>Dziesmas un pavadījuma Izpildījums bija lēnāks/ātrāks, nekā rakstīts notīs. Ritma izpildījums ietver ritma kļūdas.</p>
	<p>Kopīgs, saskaņots ansamblis</p> <p>Pavadījuma ansamblis nav izlīdzināts, skan par skaļu/ par klusu. Nav kopēja saskaņota skanējuma. Dziesmas melodija ir neprecīza, dziesmas tekstā ir kļūdas.</p>
<p>Temps, metrs, ritms</p> <p>Dziesmā un pavadījumā nav ieturēts vienmērīgs pulss. Ir daudz ritma kļūdu.</p>	<p>Kopīgs, saskaņots ansamblis</p> <p>Pavadījuma ansamblis ir nesaskaņots. Katrs spēlē pats par sevi. Melodijas un teksta izpildījumā daudz kļūdu.</p>
<p>Izpildījuma atbilstība dziesmas raksturam un stilam</p> <p>Dziesmas un pavadījums izpildīts neatbilstoši dziesmas raksturam un mūzikas stilam.</p>	

7.2. Ģimenes godi. Kā atspoguļojas ģimenes godi Latvijas komponistu daiļradē, folkloras un postfolkloras grupu priekšnesumos?

Metodiskie ieteikumi skolotājam

Ieteicamais laiks temata apguvei: 4–5 mācību stundas.

Temata apguves mērķis: izzināt ģimenes godus un to atspoguļojumu komponistu daiļradē, folkloras un postfolkloras grupu priekšnesumos.

Pētīt savas ģimenes un tuvinieku kāzu tradīcijas; salīdzināt, kā kāzas svinēja agrāk un kā tās svin mūsdienās, lai apzinātu tradīciju nozīmi tautas un nācijas identitātes saglabāšanā.

Kāpēc šis temats ir būtisks?

Kultūra ir nemateriālā vērtība, kam ir svarīga nozīme tautas un nācijas identitātes saglabāšanā. Ģimenes godi ir nozīmīga cilvēka dzīves sastāvdaļa.

Šajā tematā skolēni iepazīs, kas ir ģimenes godi, kuri dzīves notikumi cilvēkam ir svarīgākie, praktiski darbosies ar mūzikas materiāliem, uzzinot par godu balsiem, apdziedāšanu un apdziedāšanos.

Ko skolēni jau ir apguvuši?

Zina mūzikas izteiksmes līdzekļus, prot tos noteikt klausoties un analizējot.

Iepazīnušies ar latviešu gadskārtu ieražu tradīcijām.

Prot salīdzināt mūzikas skaņdarbus.

Ko skolēni apgūs šajā tematā?

Uzzinās, kas ir ģimenes godi un godu balsi.

Klausīsies un analizēs dažādus skaņdarbus, kuros atainoti godi un tradīcijas.

Dziedās latviešu tautasdziesmas un oriģināldziesmas par gadskārtām un ģimenes godiem.

Iestudēs priekšnesumus ar apdziedāšanās dziesmām.

Temata atsegums

Ģimenes godu izpēte, dziesmu dziedāšana, melodijas analīze	Noskaidro, kādas ir ģimenes godu tradīcijas. Pēta ģimenes godu tradīcijas un aktualizē gadskārtu ieražas. Analizē tautasdziesmas un nosaka, kādai ieražai tās pieder. Dzied pēc dzirdes un/vai pēc notīm tautasdziesmas, salīdzina to melodijas zīmējumu, raksturo dziesmu intonāciju loku, piemēram, šaura/plaša apjoma, pakāpeniska/lēcienveida melodija.
---	--

Cilvēka mūža ritējuma tradīcijas ir raksturīgas visām tautām. Tie ir dažādi rituāli un ieražas. Mūzika ir ieražu sastāvdaļa. Godi ir svinības, kas ir ar ģimeni saistīti svētki.

Vārds	Skaidrojums
Godi (godības)	Ģimenes svētki, tradīcijas.
Krustabas (kristietībā – kristības)	Pirmais lielais mūža gods, kad jaundzimušajam bērnam deva vārdu, kas saistījās ar bērna uzņemšanu dzimtā.
Vedības (derības, precības, līdzināšana; mūsdienās – kāzas)	Vedības ir senlatviešu kāzas – lielākie godi.
Bedības (bēres)	Bedības cilvēkam ir pēdējais mūža gods.
Mārtošana (mičošana)	Uzņemšana sievas kārtā.
Lūkošanās	Brauciens uz meitas mājām, lai saņemtu atbildi vedībām.
Pāde, pādīte	Krustāmais bērns – jaundzimušais līdz vārda došanas rituālam (krustabām) un uzņemšanai dzimtā.
Tautietis	Precinieks.
Postfolklorā	Folkloras mūsdienīga interpretācija.

Ģimenes godi katra cilvēka dzīvē: krustabas, vedības un bedības.

Svarīgākais un tradīcijām bagātākais notikums cilvēka mūžā bija vedības jeb kāzas. Kāzu tradīcijas laika gaitā ir mainījušās, arī dažādos novados tās bijušas atšķirīgas.

Kāzu tradīcijās svarīga nozīme ir vedību ieražām – izvedībām, līgavas atvadīšanās, svētības došana, sagaidīšana līgavaiņa mājās, vainadziņa noņemšana jeb mičošana, guldīšana, celšanās nākamajā rītā. Kāzu rituāls sākas ar **lūkošanos**, kad puīši noskatīja sev nākamo līgavu. Sekoja **precību brauciens**, kad puīša radnieki devās uz līgavas mājām un noskaidroja, vai līgavas radnieki kāzām piekrīt, pēc tam notika vienošanās par laulībām jeb **derības**. Nozīmīga, maģiska darbība bija **pušķošana**, kurai pamatā bija labuma vairošana. Cilvēki pušķoja kāzu pagalmu, istabas, vārtus, lopus un zirgus. Sekoja **līdzināšana** (laulības) jeb **mārtošana** (mičošana – uzņemšana sievas kārtā). Pēc mičošanas jaunais vīrs un sieva devās gulēt uz klēti. Telpu kvēpināja ar kadiķiem, sveķiem vai dzintaru. Rītā ar troksni modināja jauno pāri, lai atvairītu ļaunos spēkus.

Izvēles uzdevums. Mājās skolēni var pajautāt vecākiem, vecvecākiem, radiem, kā viņi svinēja kāzas! Kādas rituāla tradīcijas viņi ievēroja? Kāda mūzika tika atskaņota? Kādas dziesmas dziedāja? Pēc izvēles izglītojamie veido radošo darbu (intervijas atstāstu, fotokolāžu, prezentāciju, aprakstu, stāstījumu u.c.)

Radošā darba snieguma līmeņi

Radošā darba līmeņi	Zemākais līmenis	Vidējais līmenis	Augstākais līmenis
Darba struktūra	Nav skaidras struktūras.	Trūkst kāda no struktūras elementiem.	Informāciju pasniedz skaidri, loģiski.
Tēmas pārzināšana un satura izklāsts	Vāja izpratne par tēmu, stāstījums bez argumentācijas.	Veikta laba tēmas izpēte, reizēm pietrūkst argumentu.	Veikta dziļa tēmas izpēte, argumentēti apgalvojumi.
Dizains, noformējums, vizualizācija	Pārāk daudz vai nemaz nav teksta, tas ir grūti salasāms, grafiskie un vizuālie efekti nav vienoti ar saturu.	Kopumā noformējums ir pārskatāms, dizains un vizuālie materiāli daļēji palīdz uztvert saturu.	Labi lasāms un pārskatāms teksts, piemēroti attēli un citi ilustratīvie elementi palīdz uztvert saturu.
Valodas lietojums	Ierobežots un nepietiekams vārdu krājums, vienkārši teikumi, daudz gramatikas un izrunas kļūdu.	Vārdu krājums ir pietiekams, izmanto vienkāršas gramatiskas struktūras, izsakās diezgan plūstoši.	Plašs vārdu krājums, daudzveidīgi teikumi un gramatiskās konstrukcijas, runā plūstoši.
Uzstāšanās, laika limits	Skolēns lasa tekstu no lapas/ekrāna, neievērojot laika limitu.	Stāsta vairāk nekā rakstīts, bieži ieskatās piezīmēs, daļēji ievēro laika limitu.	Uzstājas pārlicinoši, pastāsta daudz vairāk nekā rakstīts uz lapas/ekrāna, ievēro laika limitu.
Atbildes uz jautājumiem	Atbild ar atsevišķiem vārdiem un frāzēm.	Atbild uz jautājumiem, atbildes nav precīzas.	Brīvi atbild uz jautājumiem, atbildes ir precīzas.

Kāzu tematika komponistu daiļradē, postfolkloras grupu priekšnesumos	<p>Klausās un analizē P. Dambja dziesmu "Precību dancis", piemēram, melodija, ritms, temps, mūzikas forma.</p> <p>Salīdzina P. Dambja cikla "Danča dziesmas" pirmo dziesmu "Precību dancis" jauktajam korim un instrumentālajam ansamblim ar R. Kalsona simfonisko svītu "Kāzu dziesmas", analizē mūzikas izteiksmes līdzekļus, skaņdarbos izteikto vēstījumu.</p> <p>Dzied latviešu tautasdziesmu, piemēram, "Tautiešam roku devu", klausās dziesmu postfolkloras grupas "Ilgi" izpildījumā, salīdzina "Precību danci" dzirdamo melodiju ar šo pašu melodiju "Ilgu" izpildījumā, ieklausās teksta variācijās, analizē tekstā pausto ideju.</p>
--	---

Skolotāja darbā izmantojami teksti

- **Pauls Miervaldis Dambis** (dzimis 1936. gada 30. jūnijā Rīgā) ir latviešu komponists, pedagogs, diriģents, ērgelnieks, mūzikas autors. Viņš komponējis operas, oratorijas, kantātes, instrumentālo un vokālo kameramūziku, mūziku orķestrim, klavierēm, dziesmas korim.
- **Romualds Kalsons** (dzimis 1936. gada 7. septembrī Rīgā) ir latviešu komponists. Uzrakstījis četras simfonijas, koncertu klavierēm un orķestrim, klavieru skaņdarbu ciklu, operu "Pazudušais dēls" (1996. gadā ar Ojāra Vācieša libretu pēc Rūdolda Blaumaņa lugas motīviem) un citus darbus. Rakstījis arī mūziku filmām. 1996. gadā saņēmis Lielo Mūzikas balvu par operu «Pazudušais dēls», 2018. gadā saņēmis Lielo Mūzikas balvu par mūža ieguldījumu.
- **"Ilģi"** – Latvijas postfolkloras grupa, izveidota 1981. gada 21. aprīlī. "Ilģi" ir folkloras ansamblis šā vārda tradicionālajā izpratnē. Viņi brauca pie teicējiem, mācījās dziesmas un instrumentu spēli, paši darināja tautastērpus un mūzikas instrumentus; uzzināto un apgūto īstenoja savās dziesmās, stāstīja, rādīja, mācīja citiem.

<p>Godu balss un apdziedāšanās dziesmas</p>	<p>Pēta un apkopo informāciju par godu balsiem, par to dziedāšanu kāzās.</p> <p>Klausās apdziedāšanās dziesmas un diskutē par gadījumiem, kad šīs dziesmas tiek dziedātas, kā tekstā atspoguļojas humors (piemēram, Jaunā Muzikālā teātra izrādes "Kāzas, kāzas" fragments, suitu sievas apdzied diriģentu Intu Teterovski, sievas apdzied interneta vidi: suitu sievas apdzied rindā stāvētājus un aicina izmantot e-pakalpojumus).</p> <p>Grupu darbā skolēni iztēlojas kādu svētku situāciju, sacer savu apdziedāšanās tekstu un to pieraksta; katra grupa dzied savu apdziedāšanās dziesmu ar pašsacerēto tekstu.</p>
--	---

- Vissvarīgākais dziedājums visos godos ir **godu balss** (šajā gadījumā "balss" ir vīriešu dzimtē!). Godu balss ir melodija, kuru zina visi svinību dalībnieki un kurā tiek dziedātas visas ceremoniālās dziesmas. Tajā melodiju un ritmiku ietekmē runas plūsma – dziedoši izrunāts teksts. Godu balsu lieto dažādās svinībās, taču parasti ar to sagaida svinību viesus, aicina tos namā un pie galda, dzied svētības, laimes vēlējumus, izsaka pateicības. Godu balsu izmanto apdziedoties vai apdziedot.
- **Apdziedāšanās** ir humoristiska un labvēlīga divu pušu ķircināšanās dziesmās. Tā ir muzikāla izzobošana un izjokošana. Apdziedāšanās ir it kā divu pušu sacensība. Tā ir labvēlīga, ar notikuma vietā izdomātu humoristisku tekstu veidota divu pušu vārdu spēle. Dziesmas vārdos tiek īpaši izceltas, pārspīlētas darbību vai cilvēku īpašības. Apdziedāšanās parasti notiek starp pretējām pusēm – vedējiem un panāksniekiem, pušiem un meitām, sievām un meitām, kaimiņiem. Apdziedoties dziedātāji sadalās divās grupās un pārmaiņus apdzied pretējās puses dalībniekus.
- **Apdziedāšana** ir situācija, kuras laikā īpaši uzaicinātas apdziedātājas tiek lūgtas apdziedāt svinību viesus. To vārdi tiek domāti tikai konkrētam gadījumam vai situācijai. Ar īpaši sagatavotiem, ķircinošiem tekstiem viņas apdzied kāda pasākuma dalībniekus.

<p>Kā svinēja kāzas agrāk, kā tās svin mūsdienās?</p>	<p>Vēro videoierakstā etnogrāfisko uzvedumu "Suitu kāzas", klausās un analizē, kāda ir mūzikas loma kāzu tradīcijās, piemēram, kāds ir mūzikas instrumentārijs, kādi dziedājumi virza kāzu darbību, kā priekšdziedātāja sadarbojas ar grupu.</p> <p>Salīdzina, kā kāzas svinēja agrāk, kādas ir kāzu svinēšanas tradīcijas mūsdienās.</p> <p>Diskutē par kultūras nemateriālā mantojuma saglabāšanas nozīmi un apdziedāšanos kā vienu no iespējām.</p>
--	--

Ieteicamie materiāli

- <https://www.dainuskapis.lv/>
- <https://garamantas.lv/>
- Man vienai māsiņai. Pieejams: <https://www.filmas.lv/movie/3055/>
- Grīns, M., Grīna, M. *Latviešu gads, gadskārta un godi*. Rīga: Everest, 1992.
- Avramecs, B., Mukstupāvels, V. *Mūzikas instrumentu mācība. Tradicionālā un populārā mūzika*. Rīga: Musica Baltica, 1997.
- Uzvedums "Suitu kāzas". Latvijas stāsti. Pieejams: <https://www.youtube.com/watch?v=es1HU42sbkQ>.

Materiāli skolēnam

Uzdevumi/vingrinājumi

Ģimenes godi, godu balsi, apdziedāšanās un apdziedāšana, postfolklorā

1. **uzdevums.** Pārrunājiet klasē, kas ir ģimenes godi un kas – gadskārtu ieražas!
Kurš skaidrojums atbilst ģimenes godiem un kurš – gadskārtu ieražu svētkiem?

Latviešu ģimenes godi	Gadskārtu ieražas
Dabā sastopamos gadalaikus, kas atkārtojas nemainīgā secībā, sauc par gadskārtām, bet svētkus, kas iezīmē gadalaiku maiņu, dēvē par gadskārtu ieražām.	Tradīcijās balstītu darbību, norišu kopums, kas ir saistīts ar cilvēka dzīves cikliem un rituālu pāreju no viena cikla otrā, un iezīmē cilvēka vietu kopienā, sabiedrībā.
Svinības, kas ir ar ģimeni saistīti svētki.	Rituāla norise, kas saistīta ar Saules novietojumu, un cikliski iezīmē kāda laika perioda noslēgumu un jauna laika perioda sākšanos.

2. **uzdevums.** Atzīmē tos svētkus, kurus mēs uzskatām par ģimenes godiem jeb godībām!

☐	Krustabas	☐	Vedības	☐	Lielā diena
☐	Jāņi	☐	Ziemassvētki	☐	Bedības

3. **uzdevums.** Strādā pāri! Izlasi tekstus: kādiem godiem pieder šīs tautasdziesmas?

Uzzīmē godu simbolus! Pastāsti, kā tu tos noteici!

Maziņš biju, neredzēju,
Kad nomira tēvs, māmiņ’.
Nu uzgāju ganīdama,
Kur gulēja tēvs, māmiņ’.

Tautiešam(i) apsolīju
Raibus cimdus vakarā.
Nav saulīte nogājusi,
Jau tautietis pēc cimdiem.

Es savu pādīti
Vedīšu dīdīt.
Aijā, mani mēļu svārki,
Plandaties(i), plandaties!

4. **uzdevums.** Darbs grupās. Iepazīsties ar informāciju par ģimenes godiem! Sagatavo stāstījumu par godiem, ietverot raksturīgus rituāla aprakstus, paražas, dziesmas, rotaļas un sakāmvārdus.

Iepazīstini ar atrasto informāciju klasesbiedrus savā grupā. Veidojiet kopīgu prezentāciju, iepazīstinot citas grupas ar būtiskāko, kas raksturīgi šiem ģimenes godiem. Pirms tam grupu ietvaros varat izlozēt, par kuru no godiem veidosiet prezentāciju.

Ģimenes godi

KRUSTABAS	VEDĪBAS	BEDĪBAS
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____

Kāzu tematika komponistu daiļradē, postfolkloras grupu priekšnesumos

1. uzdevums. Noskaties nelielus fragmentus no uzveduma “Suitu kāzas” Brīvdabas muzejā 2018. gadā (55.50–1:01:33) un mākslas filmas “Pūt, vējiņi! (24.03–1:31:03)!

Noskaties animācijas filmu “Man vienai māsiņai” [https://www.filmas.lv/movie/3055/!](https://www.filmas.lv/movie/3055/)

1.1. uzdevums. Nosauc, kuras kāzu rituālu daļas tiek atspoguļotas!

derības	modināšana	mičošana
līgavas zagšana	apdziedāšanās	guldināšana

1.2. uzdevums. Ar ko mūsdienu kāzu svinēšana atšķiras no precībām (kāzām) agrāk?

2. uzdevums. Sarindo rituāla daļas pareizā secībā!

1	2	3	4	5	6	7
derības	modināšana	mičošana				
līgavas zagšana	apdziedāšanās	guldināšana				

3. uzdevums. Mājās pajautā vecākiem, vecvecākiem, radiem, kā viņi svinēja kāzas! Kādas rituāla tradīcijas viņi ievēroja? Kādas dziesmas tika dziedātas? Kādas dejas tika dejotas? Vai ir kāda dziesma, deja vai rituāla sastāvdaļa, bez kuras kāzu godi nebūtu iedomājami? Iepazīstini ar savāktu informāciju savus klasesbiedrus – izveido mutvārdu stāstījumu, pievieno tam muzikālo un foto materiālu (ja tas ir pieejams)! Pēc izvēles veido radošo darbu (veido intervijas atstāstu, fotokolāžu, prezentāciju, aprakstu, stāstījumu u.c.)!

4. uzdevums. Padomā un atbildi, kāpēc kāzu tematika ir aktuāla komponistu daiļradē!

5. uzdevums. Noklausies skaņdarbus!

- Pauls Dambis. Cikls “Danču dziesmas”, 1. daļa “Precību dancis”
- Romualds Kalsons. Simfoniskā svīta “Kāzu dziesmas”, 5. daļa “Allegro”

5.1. uzdevums. Aizpildi tabulu par skaņdarbiem, ko esi noklausījies!

Skaņdarba nosaukums	Temps	Dinamika	Raksturs	Izpildītājsastāvs
Pauls Dambis. Cikls “Danču dziesmas”, 1. daļa “Precību dancis”				
Romualds Kalsons. Simfoniskā svīta “Kāzu dziesmas”, 5. daļa “Allegro”				

5.2. uzdevums. Noklausies vēlreiz Paula Dambja cikla “Danču dziesmas” 1. daļu “Precību dancis” un latviešu tautsdziesmu “Tautiešam(i) roku devu” postfolkloras grupas “Iļģi” izpildījumā, kā arī Jurjānu Andreja apdarē! Seko līdz izpildītajam tekstam!

1. Tautiešm(i) roku devu,
Labo devu, ne kreiso(i).	4. Ja būs laba dzīvošana,
Pa vienai(i) ritināš’.
2. Labo devu, ne kreiso(i),
Lai bij’ laba dzīvošan’.	5. Ja būs slikta dzīvošana,
Lai satrūd(a) kamolā!
3. Kad es gāju tautiņās(i),
Dziesmas tinu kamolā.	

5.3. uzdevums. Strādājiet pāri! Atrodiet A. Jurjāna, “Iļģu” tautsdziesmas apdares, un Paula Dambja kora dziesmas kopīgās un atšķirīgās pazīmes!

“Tautiešam(i) roku devu”

KOPĪGAIS	ATŠĶIRĪGAIS

6. uzdevums. Apkopo savas zināšanas par kāzu/VEDĪBU rituālu!

Es nezināju, ka ...

Es jau zināju, ka ...

Es uzzināju, ka ...

Godu balss un apdziedāšanās dziesmas

Pats svarīgākais dziedājums visos godos ir **godu balss**. Tā ir teiktā tipa melodija, kuru zina visi svinību dalībnieki. Godu balss melodiju un ritmiku ietelmē runas plūsma – dziedoši izrunāts teksts.

Godu balsi dzied, kad sagaida viesus, aicina tos mājā un pie galda, novēl svētību, laimi, izsaka pateicību.

1. uzdevums. Apskati nošu piemērus! Iezīmē godu balsi!

Kāzu balss

Pēteris Korāts.dzim.Alšvangas Ozolmuižā1869.g.pierakst. Em. Melngailis 1924.g.

Pil - nu pū - ru pie - lo - cī - ju šķe - te - rē - tu

vil - lai - nī - šu šķ - te - rē - tu vi - lai - nīš'

šķe - te - rē - tu vil - lai nī - šu šķe - te - rē - tu

Gauši brauca vedējiņi

Latv.t.dz.

P.Korāts, M Korāte Durbes pag.Puķukalnos, / pier. A.Krūmiņš 1948.g.24.sept.

$\text{♩} = 80$

Gau - ši brau - ca ve - dē - ji - ņi pa to smil - gas at - ma - ti - ņu

gau - ši brau - ca ve - dē - jiņi pa to smil - gu at - ma - ti - ņ'

pa to smil - gas.

Godu balsis tiek lietotas apdziedoties vai apdziedot.

Apdziedāšanās – divu pušu ceremoniāla sacensība (puiši – meitas, vedēji – panāksnieki, māju ļaudis – viesi).

Apdziedāšana – ielūgtas dziedātājas, kas apdzied svinību dalībniekus. Šāda tradīcija pastāv tikai Latgalē.

2. uzdevums. Noskaties video! Nosaki, kur ir apdziedāšanās un kur – apdziedāšana!

https://www.youtube.com/watch?v=KMKdyv2_0x4 – Suitu sievu apdziedāšanās Vērmanes dārzā. Baltica 2015 (2.20–12:37).

<https://www.youtube.com/watch?v=6FOfyKLYUGw> – Suitu sievas mūs apdzied.

3. uzdevums. Sadalieties divās grupās! Iestudējiet apdziedāšanās dziesmas! Demonstrējiet (skandējiet) priekšnesumu!

1. grupa	2. grupa
Kas jau tevis nepazīna, Tu smuidrā tautu meita; Šķībi, greizi uzaugusi, Visi brunči ielāpos.	Kuras mātes tā meitiņa Strupajiem lindrakiem? Vai liniņi tai neauga, Vai ratenis netecēja?
Vieni paši brūni svārki, Tie tēvam, tie dēlam. Tie tēvam mežā braukt, Dēlam sievu lūkoties.	Rīgas kungi sanākuši, Zīd' lupat' mugurā; Mana paša goda drēbes, Mana paša darinātas.
Tā meitiņa domājās, Skaistu blūzi uzvilksusi; Teļa kuņģi uzvilksusi Ar visiem apzarņiem.	No tālienes vien pazinu To cēlo tautu meitu – Šķība, greiza brunču josta, Uz pakauša vainadziņš.
Beigās abas puses dzied samierināšanās dziesmu:	
Dziesmas dēļ i sveši ļaudis Ienaidiņu neturiet! Dziesma mana kā dziedāta, Nav tā mana sarakstīta.	

4. uzdevums. Kā tu novērtēsi savas iegūtās zināšanas par godiem? Iekrāso notis!

7.3. Teksta nozīme mūzikas satura atklāsmē. Kādas ir teksta un mūzikas mijietekmes?

Metodiskie ieteikumi skolotājam

Ieteicamais laiks temata apguvei: 4–5 mācību stundas.

Temata apguves mērķis: pētīt teksta un mūzikas mijietekmes, lai atklātu, kā teksts palīdz labāk uztvert skaņās izteikto domu, savukārt mūzika paspilgtina teksta saturu.

Kāpēc šis temats ir būtisks?

Mūzika ir mākslas veids, kas tiek izteikts skaņās. Caur mūziku tiek atklāts mākslas tēls. Temata apguves gaitā, skolēns gūs priekšstatu, kāda loma ir tekstam mūzikas tēla atklāsmē un kāda ir mūzikas loma teksta atklāsmē, kāda ir šo mākslas veidu mijiedarbība.

Ko skolēni jau ir apguvuši?

Zina mūzikas izteiksmes līdzekļus, prot tos noteikt klausoties un analizē.

Prot salīdzināt mūzikas skaņdarbus.

Ir pieredze literāru tekstu analizē.

Ko skolēni apgūs šajā tematā?

Klausīsies un izvērtēs, kādi mūzikas izteiksmes līdzekļi izceļ dziesmu tekstos pausto domu.

Analizēs, kā teksts palīdz saprast mūzikā izteikto vēstījumu.

Dziedās latviešu tautasdziesmas un oriģināldziesmas, kas ir nozīmīgas latviešu tautas kultūrā un vēsturē.

Sacerēs priekšnesumu repa stilā.

Izvēlēsies tekstu, tam atbilstošu mūziku, prezentēs priekšnesumu.

Temata atsegums

Teksta un mūzikas mijietekmes	<p>Klausās, analizē mūzikas izteiksmes līdzekļus, pārrunā ar klasesbiedru teksta nozīmi, dzied pēc dzirdes A. Jurjāna dziesmu “Nevis slinkojot un pūstot”.</p> <p>Klausās, izvērtē mūzikas izteiksmes līdzekļu lomu teksta uztverē R. Kaupera dziesmai “Mana dziesma”, dzied šo dziesmu pēc dzirdes.</p> <p>Klausās E. Melngaiļa dziesmu “Senatne”, atspoguļo darba lapā, kas mainās mūzikā, atbilstoši teksta noskaņām.</p> <p>Izvērtē savus priekšstatus par teksta un mūzikas mijietekmi.</p>
--------------------------------------	--

- **Andrejs Jurjāns** (1856–1922) – latviešu komponists, mūzikas folklorists, ērģelnieks, mūzikas pedagogs, mežradznieks. Viens no latviešu nacionālās mūzikas pamatlicējiem, komponējis pirmos paliekošos skaņdarbus simfoniskajā, vokālsimfoniskajā, instrumentālajā koncerta žanrā. Uzkrājis tuvu pieciem tūkstošiem folkloras vienību un sastādījis pirmo komentēto un klasificēto latviešu tautas melodiju korpusu (ap 2700 melodiju). Organizējis, iedvesmojis un vadījis mūzikas dzīvi.
- **“Nevis slinkojot un pūstot”** <https://www.youtube.com/watch?v=SCaxCLN6DZE>. F. Čelakovska dzejolis “Nevis slinkojot un pūstot”, komponists Jurjānu Andrejs, atdzejojis Juris Alunāns 1873. gadā. Dāvināts Rīgas Latviešu biedrībai.
- **Juris Alunāns** – īstajā vārdā Gustavs Georgs Frīdrihs Alunāns (1832–1864), latviešu dzejnieks, publicists, valodnieks, jaunlatviešu kustības dalībnieks. Viens no izcilākajiem jaunlatviešu kustības dalībniekiem 19. gs. 50. un 60. gados, reformējis latviešu valodu, licis pamatus latviešu nacionālajai literatūrai.
- **Renārs Kaupers** dzimis 1974. gada 1. septembrī Jelgavā. Renārs Kaupers ir latviešu dziedātājs, komponists, dziesmu tekstu autors un aktieris. Pazīstams kā grupas “Prāta vētra” līderis un vokālists. Grupas sastāvā līdz šim ir radīti un publicēti astoņi studijas albumi, un kopš 2000. gada “Prāta vētra” ieraksti tiek izdoti starptautiski.

- **“Mana dziesma”** <https://www.youtube.com/watch?v=EdT7NOsvDXY> ir Renāra Kaupera komponēta dziesma, kuru pirmo reizi atskaņoja 2005. gada 29. jūnijā IX Latvijas Skolu jaunatnes dziesmu un deju svētku atklāšanas koncertā. Dziesmas teksta līdzautore ir šo svētku atklāšanas koncerta mākslinieciskā vadītāja Inga Cipe. 2022. gada 27. martā “Mana dziesma” pirmo reizi izskanēja ukraiņu valodā (Моя пісня). <https://www.youtube.com/watch?v=AhEHvY5Shcw>.
- **Emilis Melngailis (1874–1954)** – latviešu komponists, mūzikas folklorists, kordirigents, mūzikas kritiķis, publicists, 20. gs. ievērojamākais Latvijas tautas mūzikas materiālu vācējs. Izveidojis oriģinālu mūzikas nacionālo stilu. Izcils 20. gs. pirmās puses kora oriģinālmūzikas autors, kora kustības un dziesmu svētku tautiskuma veicinātājs. Visu E. Melngaila darbību caurvija folkloras vācēja darbs. Mūžā pierakstītas pāri par 4600 folkloras vienībām no vairāk nekā 900 teicējiem, apceļojot attālākos Latvijas nostūrus. Tautasdziesmas koriem un kora oriģināldziesmas – šie divi žanri padarīja E. Melngaili par nacionālās mūzikas klasiķi. “Senatne”, E. Melngailis <https://www.youtube.com/watch?v=zR59cbg2GHg>.

<p>Teksta un mūzikas vēstījumi</p>	<p>Klausās latviešu tautasdziesmu A. Jurjana apdarē korim “Pūt, vējiņi”, pārdomā, kuri vārdi raksturo dziesmas melodiju, izvērtē dziesmas tekstu.</p> <p>Dzied latviešu tautasdziesmu “Pūt vējiņi” ar Kurzemes un Vidzemes melodiju pēc notīm un ar tekstu, salīdzina abu dziesmu variantus.</p> <p>Klausās, dzied, analizē mūzikas valodas elementus latviešu tautasdziesmai “Es izjāju prūšu zemi”.</p> <p>Diskutē, kā šie mūzikas valodas elementi atspoguļo dziesmas tekstu.</p> <p>Vizualizē dziesmas noskaņu.</p>
---	---

Skolotāja darbā izmantojami teksti

- **“Pūt, vējiņi”**
<https://www.youtube.com/watch?v=bevcg5SMJHo>
Tautasdziesma, kas kļuvusi par nacionālo simbolu. Dziesmu svētkos pirmo reizi iekļauta 1910. gadā. Tiek dziedāta katros Dziesmu svētkos noslēguma koncerta beigās. Katru pantu diriģē cits virsdiriģents. Runājot par šo dziesmu, svarīgs ir konteksts, jo ne vienmēr teksts atklāj dziesmas īsto jēgu. Skolotāja uzdevums atspoguļot teksta un konteksta mijiedarbību un to, ka teksta burtiskā nozīme ne katreiz atklāj dziesmas vērtību un vietu sabiedrības un laikmeta dzīvē. Šeit būtiski runāt par Dziesmoto revolūciju 20. gs. nogalē un tautasdziesmas “Pūt, vējiņi” nozīmi padomju okupācijas gados Latvijā.
- **“Es izjāju prūšu zemi”**
<https://www.youtube.com/watch?v=Gk7GwNeyRBw>
Prūsija bija rietumbaltu cilšu grupas prūšu apdzīvota teritorija. Prūsijas zemes tagad atrodas Krievijas Kaļiņingradas apgabala, Polijas Varmijas-Mazūrijas vojevodistes un Lietuvas teritorijās. Prūsijas sarežģītā politiskā vēsture likusi pazust lielākajai daļai seno prūšu vietvārdus, tādējādi vienai un tai pašai vietai literatūrā var būt 2–4 nosaukumi (latviskais, prūsiskais, vāciskais, poliskais un krieviskais).

<p>Repa improvizācija ar bītboksa pavadījumu</p>	<p>Klausās un analizē repa dziesmā “Vaļā” izmantotos mākslinieciskās izteiksmes līdzekļus, pārdomā kāda ir dziesmas tekstā paustā doma.</p> <p>Klausās repa skaņdarbu “Vērtības”, nosaka kāda ir skaņdarba galvenā doma.</p> <p>Noskaidro, kas ir reps un bītbokss (<i>beatbox</i>).</p> <p>Klausās dažādus bītboksa variantus, darbojas līdzi.</p> <p>Noskatās video fragmentu, kā sacerēt repa dziesmai muzikālu pavadījumu.</p> <p>Grupās sacer priekšnesumu repa stilā ar bītboksa pavadījumu, prezentē savu priekšnesumu.</p>
---	--

Skolotāja darbā izmantojami teksti

- **Gustavo** dzimis 1978. gada 19. jūnijā Rīgā. Gustavo (īstajā vārdā Gustavs Butelis) ir viens no latviskās hiphopa kultūras pamatlicējiem. Reperis, producents. Viņš ieguvis visas Mūzikas ierakstu gada balvas, kurām ticis nominēts. Izdevis trīs soloalbumus. Rakstījis mūziku un vārdus vairākām teātra izrādēm. “Vaļā” https://www.youtube.com/watch?v=PHiES_pBdiM

- **GACHO**, īstajā vārdā Gatis Irbe, dzimis 1983. gada 19. oktobrī Rīgā. Ir mūzikas izpildītājs. GACHO ir nonācis pie secinājuma, ka mūzika ir īstais instruments, kas palīdz viņam izkļūt no grūtībām, un, ka mūzika tāpēc ir jārada gaiša un pozitīva, nevis drūma un nomācoša.

“Vērtības” https://www.youtube.com/watch?v=1ySvNblh4_s

Reps	Bītbokss (Beatbox)
Dziesmas teksta improvizēta izrunāšana ātrā tempā mūzikas pavadījumā. Dziesmas vārdi ir ar atskaņām, repošana tiek pavadīta ar roku žestiem, specifiskām kustībām. Tiek ievērots princips, ka sacerētais teksts atspoguļo reālo dzīvi pilsētas mikrorajonos. Lai arī repa mākslinieki izmanto izdomātu saturu savām kompozīcijām, hiphopa kultūra pieprasa, lai šie teksti pilnībā vai daļēji atbilstu patiesībai.	Vokālās perkusijas forma, kurā ar balsi atdarina mūzikas instrumentus un rada dažādas sitaminstrumentus atdarinošas skaņas un ritmu.

- **Videofragments. Kā top repa dziesmas muzikālais pavadījums?**

Raidījums “Kivi”. Latvijas Universitātes Sociālo zinātņu fakultātē (LU SZF) veidots televīzijas raidījums.

https://www.youtube.com/watch?v=_L3qGsmZA_Q

Literāram tekstam piemērotas mūzikas atlase (improvizācija)	Klausās I. Ziedoņa epifāniju “Ar naktstauriņiem ieskrien mīlestība logā”, izvērtē mūzikas un teksta mijattiecības pēc dotajiem kritērijiem. Pāros izvēlas literāru tekstu vai dzejoli, izvēlas tam atbilstošu mūziku vai veido savu ritma vai mūzikas improvizāciju, prezentē priekšnesumu. Veic pašnovērtējumu par savu darbu.
--	---

Skolotāja darbā izmantojami teksti

- **“Ar naktstauriņiem ieskrien mīlestība logā”**
<https://www.youtube.com/watch?v=c5ewyV9TKr8>
- Pianists **Vestards Šimkus** dzimis Jūrmalā, 1984. gada 21. augustā. Mācīties klavierspēli viņš uzsāka piecu gadu vecumā 1989. gadā Emīla Dārziņa mūzikas skolā Rīgā. Vēlāk Šimkus mācījies pie izciliem pasaules pianistiem. Studējis arī kompozīciju pie Pētera Vaska. Starptautisku atpazīstamību ieguvis pēc debijas uzstāšanās ar BBC Filharmonijas orķestri. Uzstājies daudzās slavenās pasaules koncertzālēs. Sadarbojies ar daudziem pasaulē slaveniem diriģentiem, tajā skaitā arī ar latviešu diriģentu Andri Nelsonu. Piedalījies daudzos mūzikas festivālos. Ieguvis Latvijas Lielo mūzikas balvu 2002. un 2009. gadā. Izdevis vairākus kompaktdiskus ar savām un citu komponistu muzikālajām kompozīcijām. Vestards Šimkus spēlē arī džeza un ir sniedzis vairākus solokonzertus, kas sastāv tikai no spontānām klavierimprovizācijām.
- **Imants Ziedonis (1933–2013)** – latviešu dzejnieks, prozaiķis, atdzejotājs, publicists, scenārists, sabiedriskais darbinieks. I. Ziedonis ir viens no izcilākajiem un populārākajiem latviešu dzejniekiem, spilgtākajām radošajām individualitātēm un ievērojamākajām personībām 20. gs. latviešu literatūrā un kultūrā. Ziedonis ir īsās prozas žanra epifāniju un literāro pasaku autors. Spilgts neatkarības atjaunošanas laika sabiedriskais darbinieks, kultūras fonda un Latvijas institūta vadītājs. Pēc viņa scenārijiem tapušas vairākas dokumentālās filmas.

Materiāli skolēnam

Uzdevumi/vingrinājumi

Teksta un mūzikas mijietekmes

1. **uzdevums.** Noklausies A. Jurjāna dziesmu “Nevis slinkojot un pūstot” un analizē, kā ritms palīdz atklāt dziesmā pausto saturu! <https://www.youtube.com/watch?v=SCaxCLN6DZE>

1.1. **uzdevums.** Raksturo izmantotos mūzikas izteiksmes līdzekļus!

Skatnā: _____ Taktsmērs: $\frac{2}{4}; \frac{3}{4}; \frac{3}{8}$ _____

Temps: _____ Ritms: _____

1.2. **uzdevums.** Izlasi dziesmas vārdus, pārrunā ar klasesbiedru, par ko stāsta šī dziesma!

Františeks Čelakovskis
atdz. Juris Alunāns

NEVIS SLINKOJOT UN PŪSTOT

Andrejs Jurjāns

Ne - vis slin - ko - jot un pūs - tot tau - tu la - bā go - dā ceļ. Nē, pie prā - ta
6
gais - mas klūs - tot, tau - ta zied un tau - ta zel, tau - ta zied un tau - ta zel.

2. Ja ikviens tik zemē sētu
Vienu graudu veselu,
Kas gan izskaitīt tik spētu
Zelta kviešu krājumu! | 3. Bet, kas lielīdamies pārdot
Ved uz tirgu pelavas,
Tas kā pelnus, vējam ārdot,
Zūd no ļaužu piemiņas. | 4. Augsim lieli, augsim lieli,
Būsim sveiki, veseli,
Uzdziedāsim, uzdziedāsim
Augstu laimi Latvijai! |
|---|--|---|

1.3. **uzdevums.** Dziedi dziesmu “Nevis slinkojot un pūstot” pēc dzirdes!

2. **uzdevums.** Paskaidro, kurš ritma piemērs un kāpēc, tavuprāt, labāk atbilst patriotiskās dziesmas noskaņai?

Saveļc taktssvītras dotajiem ritma piemēriem!

3. uzdevums. Klausies R. Kaupera dziesmu “Mana dziesma”!

3.1. uzdevums. Analizē, kā dziesmas temps, akcenti, ritma un melodijas zīmējums palīdz uztvert tekstā pausto domu! <https://www.youtube.com/watch?v=EdT7N0svDXY>

3.2. uzdevums. Dziedi “Mana dziesma” pēc dzirdes!

1. Kad dators izslēgts un telefons kluss,
Ļauj pie tevis man šovakar nākt.
Gribu mācīties pirmos soļus
Un pirmo dziesmu sākt.	2. Tāls ir zvaigznes ceļš.
Uz kurieni tev mani vest?
Pa taciņu mazu gar Gauju
Vai pasaulē loku mest?
3. Tie ir vārdi no manas tautas
Un dziesma man arī no tās
Un es zinu, neviens manā vietā
To nedziedās.	4. Teic, Ziemeļu vējš
No kurienes manī tāds spīts?
Pēc negaisa vienmēr būs saule
Pēc nakts vienmēr rīts.
5. Un tu, ugunskurs kvēls,
Ar tevi man sildīt un degt.
Redzēt biežākā tumsā,
Jāņu vaiņagos pāri lēkt.	6. Tie ir vārdi no manas tautas,
Un dziesma man arī no tās.
Un es zinu, neviens manā vietā
To nedziedās.
7. Pielieku soli tuvāk
Un jūtu, ka tur esi tu.
Kaut varētu vienmēr tā stāvēt
Starp mirkli un mūžību.	8. Tie ir vārdi no manas tautas,
Un dziesma man arī no tās.
Un es zinu, neviens manā vietā
To nedziedās.

4. uzdevums. Klausies Emiļa Melngaiļa dziesmu “Senatne” ar Raiņa vārdiem!

<https://www.youtube.com/watch?v=zR59cbg2GHg>

Uzraksti, kas mūzikā mainās atbilstoši teksta noskaņām (temps, dinamika, akcenti u. tml.)!

Dziesmas vārdi	Teksta skaidrojums	Mūzikas izteiksmes līdzekļi, kas atklāj teksta būtību
Tur burvīgā gaismā viss zaigo un laistās, Ik skaņa tur dziesmās un saskaņās saistās;		
Pār pļavām, pār mežiem tur meitenes līgo, No kalna uz kalnu jāņugunis spīgo!		
Visapkārt kā noslēpums drūmi guļ sils; Tur glāžu kalns mirgo, tur ūdens pils;		
Iz niedoļa nāras saldsērīgi smejas, Un mēnesnīcā tur laumas vij dejas;		

Dziesmas vārdi	Teksta skaidrojums	Mūzikas izteiksmes līdzekļi, kas atklāj teksta būtību
Bez saulītes vakarā bāri tur dzied, Tie bargu kungu gaitās iet.		
Bet melnā čūska maļ jūrā miltus, Tos jāēd būs tiem, kam vara un viltus;		
Tur karā jāļ bāliņš – aust asiņains rīts, Pret ienaidniekiem ass zobens trīts.		
Tad augšā kāps pilskalns iz senseniem laikiem, Iz simtgadu miega caur dūmiem un tvaikiem.		
Dies saulīte atkal trīskrāsaina: Drīz zila, drīz zaļa, drīz sarkana. Dies saulīte atkal trīskrāsaina: Drīz zila, drīz zaļa, drīz sarkana.		
Tur burvīgā gaismā viss zaigo un laistās, Ik skaņa tur dziesmās un saskaņās saistās,		
Saistās...		

5. uzdevums. Izvērtē savus priekšstatus par teksta un mūzikas mijietekmi!

Es nezināju, ka ...

Es jau zināju, ka ...

Es uzzināju, ka ...

Teksta un mūzikas vēstījumi

1. **uzdevums.** Klausies latviešu tautasdziesmu “Pūt, vējiņi” Andreja Jurjāna apdarē korim!
<https://www.youtube.com/watch?v=bevvg5SMJHo>

Kuri vārdi, tavuprāt, raksturo šīs dziesmas melodiju (himniska, dzīvespriecīga, sērīga, jautra, korāļveidīga, svinīga), pasvītrot!

- 1.1. **uzdevums.** Dziedi latviešu tautasdziesmu “Pūt, vējiņi” ar Kurzemes un Vidzemes melodiju pēc notīm un ar tekstu!

Pūt, vējiņi
Latviešu tautasdziesma

Kurzemes melodija

Pūt, vē - ji - ņi, dzen lai - vi - ņu,
5 aiz - dzen ma - ni Kur - ze mē.

Pūt, vējiņi
Latviešu tautasdziesma

Vidzemes melodija

$\text{♩} = 80$

Pūt vē - ji - ņi dzen lai - vi - ņu, aiz-dzen ma - ni Kur-ze - mē.
5 Pūt, vē - 'ji - ņi dzen lai - vi - ņu aiz-dzen ma - ni Kur-ze - mē.

2. Kurzemiece man solīja
Sav' meitiņu malējīņ'.	5. Kuru krogu es izdzēru,
Kam noskrēju kumeliņ'?
3. Solīt sola, bet nedeava,
Teic man lielu dzērājiņ',	6. Pats par savu naudu dzēru,
Pats skrēj' savu kumeliņ'.
4. Teic man lielu dzērājiņu,
Kumeliņa skrējējiņ'.	7. Pūt, vējiņi, dzen laiviņu,
Aizdzen mani Kurzemē.

- 1.2. **uzdevums.** Pārrunā ar klasesbiedru, par ko stāsta dziesmas teksts!
Kurš dziesmas variants jums katram patīk labāk, kāpēc?

2. **uzdevums.** Klausies latviešu tautasdziesmu “Es izjāju prūšu zemi”!

<https://www.youtube.com/watch?v=Gk7GwNeyRBw>

2.1. **uzdevums.** Dziedi tautasdziesmu “Es izjāju prūšu zemi” pēc notīm un ar tekstu!

Es izjāju Prūšu zemi
Latviešu tautasdziesma

Es izj - jā - ju Prū - šu ze - mi ko - klē - da mis spē - lē - da mis,

5
es iz jā - ju - Prū - šu ze - mi kok - lē - da - mis spē - lē - dams.

2.2. **uzdevums.** Pārrunā ar klasesbiedriem, par ko stāsta dziesmas teksts! Raksturo dziesmas melodiju.

7.4. Teātris un mūzikls. Kāda nozīme mūzikai ir teātra uzvedumos, kāda – mūziklos?

Metodiskie ieteikumi skolotājam

Ieteicamais laiks temata apguvei: 4–5 mācību stundas.

Temata apguves mērķis: pētīt, kāda nozīme mūzikai ir teātra uzvedumos; salīdzināt ar mūzikliem; izzināt scenāriju veidošanas pamatprincipus, lai varētu sagatavot svētku sarīkojumu klasē; iestudējuma procesā, sadarbojoties ar teātra un vizuālās mākslas skolotāju, veikt dažādus uzdevumus (no ieceres līdz sarīkojumam).

Kāpēc šis temats ir būtisks?

Mūzika teātra izrādē rada noteiktu emocionālu atmosfēru, izceļ lugas pamatideju, raksturo personāžu. Tas nozīmē, ka bez teātra darbības ir arī mūzika. Skaņa, mūzika, dziesma – ir vienotas. Teātris liek skatītājam paskatīties uz lietām no citas puses, lai viņš kaut ko uzzinātu gan par pasauli, gan pats par sevi.

Ko skolēni jau ir apguvuši?

Prot salīdzināt un analizēt.

Apguvisi mūzikas izteiksmes līdzekļus.

Ir pieredze teātra uzvedumu apmeklējumā.

Ko skolēni apgūs šajā tematā?

Analizēs un izvērtēs teātra uzvedumus un mūziklus, iepazīstot populārākos mūziklu autorus.

Noskatīsies izcilāko pasaules šedevru fragmentus.

Attīstīs kolektīvās muzicēšanas prasmes, kopīgi darbojoties iestudēšanas procesā.

Temata atsegums

Teātra mūzika I	Dzied dziesmu (pēc skolēnu izvēles) no kādas teātra izrādes, diskutē par mūzikas nozīmi teātra izrādēs. Noskatās teātra izrādes fragmentu; analizē, kā mūzika palīdz radīt izrādes noskaņu un atklāt tēlu raksturu: izrādes dramaturģija, tēlus raksturojoši izteiksmes līdzekļi (tempo, dinamika, melodija, skaņkārta, tembris).
Mūzikls I	Klausās un raksturo mūzikas un teksta mijietekmes mūziklā “Meža gulbji” (R. Pauls, M. Zālīte). Dzied dziesmas (pēc skolotāja un skolēnu izvēles) no mūzikliem “Meža gulbji” (R. Pauls, M. Zālīte), “Māsa Kerija” (R. Pauls, J. Peters). Klausās un analizē, kā mūzika palīdz atklāt tēla raksturu (nosaka tēlu raksturojošos mūzikas izteiksmes līdzekļus: tempo, dinamiku, skaņkārtu, melodisko līniju, raksturo dziedātāja balss tembru). Klausās, analizē un izvērtē dalībnieku izjūtas un pārdomas mūzikla iestudēšanas procesā (“Nožēlojamie” – komponists K. M. Šēnbergs, pēc V. Igo romāna).

Šo tēmu aicinām realizēt sadarbībā ar mācību priekšmeta “Teātra māksla” un “Literatūra” pedagogiem, atbilstoši sasniedzamajiem rezultātiem un tematiem.

Skolotāja darbā izmantojami teksti

Mūzikls ir muzikāls žanrs, kurā apvienoti mūzikas, teātra mākslas, literatūras, vizuālās mākslas un horeogrāfijas mākslas elementi.

- **Raimonds Pauls** (1936) ir latviešu komponists, pianists, politiķis, bijis vairāku Saeimas sasaukumu deputāts. R. Pauls ir viens no visu laiku populārākajiem Latvijas komponistiem. R. Pauls ir sarakstījis vairākus mūziklus, baletus, mūziku vairāk nekā 50 filmām, teātra un radio izrādēm, koncertuzvedumiem, dziesmām.

- **Māra Zālīte** (1952) ir latviešu dzejniece, dramaturģe, prozaiķe, sabiedriskā darbiniece. Saņēmusi V. Majakovska prēmiju (Gruzijā, 1982), Andreja Upiša prēmiju (1985), Ojāra Vācieša prēmiju (1989), Aspazijas prēmiju (1992), Herdera prēmiju (Vācijā, 1993), Literatūras gada balvu (2002, 2005, 2013, 2019). Viņas darbi tulkoti angļu, krievu, zviedru, franču, lietuviešu, igauņu, baltkrievu, gruzīnu, kazahu, kirgīzu, moldāvu, turkmēņu un itāļu valodā. Uzrakstījusi vairākus dzejoļu un eseju krājumus, lugas, romānus, libretus.
- **Endrjū Loids-Vēbers** (1948) ir britu komponists un mūziklu autors. Pasaules slavu LoidsVēbers ieguvis ar tādiem mūzikliem kā "Jēzus Kristus Superzvaigzne" (1970), "Evita" (1976), "Kaķi" (1981), "Operas spoks" (1986). Par saviem darbiem komponists ir saņēmis dažādus apbalvojumus, tai skaitā četras "Grammy" un septiņas "Tony" balvas. Par dziesmu "You Must Love Me" filmai "Evita" (1996) Vēbers ieguva Amerikas Kinoakadēmijas balvu un Zelta globusa balvu.
- **Ričards Rodžerss** (1902–1979) bija amerikāņu komponists. Viņa paliekošā slava ir saistīta ar Brodvejas mūzikliem, kurus viņš sarakstīja kopā ar **Oskaru Hammeršteinu**. Viņi izveidoja visveiksmīgāko partnerību Amerikas muzikālā teātra vēsturē. Viņu pirmais mūzikls bija hits "Oklahoma!". Pēc tam viņi radīja vēl četrus līdz šim populārākos mūziklus Rodžerss bija pirmā persona, kas ieguva visas četras galvenās šovbiznesa balvas: "Emmy", "Grammy", "Oskaru" un "Tony". Viņš ieguva arī Pulicera balvu. Rodžersa un Hammersteina mūzikli ir ieguvuši 35 "Tony" balvas, 15 "Oskarus", divas Pulicera balvas, divas "Grammy" balvas un divas "Emmy" balvas.
- **Džordžs Gēršvins** (1898–1937) bija amerikāņu komponists un pianists. Dž. Gēršvina kompozīcijas ir labi pazīstamas gan populārajā mūzikā, gan klasiskajā mūzikā žanrā. Viņa pazīstamākie darbi ir kompozīcijas orķestrim "Rapsodija blūza stilā" (1924) un "Amerikānis Parīzē" (1928), kā arī opera "Porgijs un Besa" (1935). Viņš savos sacerējumos apvienoja klasiskās mūzikas un džeza elementus. Džordžs Gēršvins ir sarakstījis vairāk nekā 12 Brodvejas mūziklus, ko veidoja kopā ar savu brāli Airu Gēršvinu Viņa darbi ir tikuši izmantoti vairākās filmās un televīzijā.
- **Ērvings Berlins** (1888–1989) bija Baltkrievijas ebreju izcelsmes amerikāņu komponists un dziesmu tekstu autors. Vairāk nekā sešdesmit gadus ilgajā muzikālajā karjerā sarakstījis mūziku apmēram 1500 dziesmām, tostarp 19 Brodvejas mūzikliem un 18 Holivudas filmām. Iespējams populārākās no tām ir 1942. gadā radītā "White Christmas" un neoficiālā ASV himna "God Bless America". Par "White Christmas" 1942. gadā Berlins ieguva Oskara balvu par labāko dziesmu.
- **Imants Kalniņš** (1941) ir latviešu komponists, kultūras darbinieks, kā arī politiķis, vairāku Saeimu deputāts. Sacerējis sešas simfonijas, vairākas operas, trīs oratorijas, piecas kantātes, ap 60 kora dziesmu, filmu un teātra mūziku. Plaši pazīstamas ir viņa roka dziesmas (ap 400), tostarp Liepājas oficiālā himna "Pilsētā, kurā piedzimst vējš". 2021. gadā saņēmis Lielo Mūzikas balvu par mūža ieguldījumu.
- **Jānis Lūsēns** (1959) ir latviešu komponists. 1979. gadā izveidoja eksperimentālu instrumentālās mūzikas ansambli "Zodiac". Nozīmīgu vietu viņa daiļradē ieņem mūzikli un rokoperas, solo un kora dziesmas, kantātes un kora simfonija. J. Lūsēns saņēmis Latvijas teātru gada balvu kā labākais komponists, Latvijas Lielo mūzikas balvu un AKKA/LAA Autortiesību bezgalības balvu 2003. gadā.
- **Zigmars Liepiņš** (1952) ir latviešu komponists, taustiņinstrumentālists un uzņēmējs. Rakstījis dziesmas, rokoperas, mūziku teātra uzvedumiem un filmām.

<p>Svētku uzveduma sagatavošana II</p>	<p>Uzveduma idejas realizēšana. Grupu darbā izstrādā uzveduma scenāriju. Izvēlas svētkiem atbilstošu uzveduma saturu (literāro tekstu, mūziku – dziesmu, instrumentālu skaņdarbu). Atlasa izrādes noformēšanai nepieciešamos elementus (dekorācijas, tērpus, rekvizītus). Sagatavo reklāmu (afišas, ielūgumus).</p>
<p>Priekšnesuma iestudēšana Svētku uzveduma norise, refleksija II</p>	<p>Pienākumu (lomu) izvēle/sadale. Priekšnesuma iestudēšana. Mēģinājuma procesa analīze. Svētku uzveduma ierakstīšana. Uzveduma norises analīze, refleksija par ieguvumiem un uzlabojumiem.</p>

Materiāli skolēnam

Uzdevumi/vingrinājumi

Vai atceries literāro tēlu, meiteni ar rudiem matiem un lielām korpēm, kuru pazīst gandrīz visi?

Ziņas

Mūzika teātra uzvedumos palīdz radīt izrādes noskaņu un atklāt tēlu raksturu.

1. uzdevums. Noskaties izrādes “Pepija Garzeķe” fragmentus <https://www.youtube.com/watch?v=OWp4niPjDv4> un noklausies dziesmu “Hei, Pepij!” <https://www.youtube.com/watch?v=Fna80aSBh8A!>

1.1. uzdevums. Analizē, kā mūzika palīdz atklāt izrādes noskaņu un tēlu raksturus!

Izvēlies tēlus raksturojošus izteiksmes līdzekļus (piemērotus vārdu) un apvelc tos!

temps	ātrs, mērens, lēns
dinamika	<i>ff, f, mf, mp, p, pp</i>
melodija	līdzena, lēcienveida, viļņveidīga
skaņkārtā	mažors, minors
raksturs	jautrs, skumjš, rotaļīgs, maigs, bezrūpīgs, saspringts, ass, sapņains

1.2. uzdevums. Izlasi, kādiem mērķiem mūzika tiek izmantota teātrī un savieno tos mūzikas izmantojuma gadījumus, kurus redzēji konkrētajā teātra izrādes fragmentā! Salīdzini savu versiju ar klasesbiedra uzrakstīto!

Ievada izrādi		Raksturo personāžus
Pavada darbību	Mūzikas izmantojums	Pauž personāža domas
Ziņo par gaidāmiem notikumiem		Stāsta par izrādes varoņu jūtām, ataino emocijas

Mūzikls I

1. **uzdevums.** Iepazīsties ar H. Kristiana Andersena pasakas saturu! Vari izmantot audioversiju.

https://www.youtube.com/watch?v=DJ_6YSYYvL4&ab_channel=AudioPasakas

Iepazīsties arī ar R. Paula un M. Zālītes mūzikla “Meža gulbji” saturu!

1.1. **uzdevums.** Uzraksti un uzzīmē mūzikla galvenos varoņus! Iepazīstini klasesbiedrus ar savām ilustrācijām, kopīgi pārrunājiet varoņu raksturus!

1.2. **uzdevums.** Noklausies dziesmu “Kamēr sveces deg”? Kurš tēls to varētu izpildīt?

Kamēr svecītes deg,	Kamēr svecītes deg,
Kamēr liesmiņas plīv,	Kamēr vien esi dzīvs,
Kamēr mēs visi šeit,	Viss tu vēl vari būt.
Visu tu vari gūt.	Vēlies, tikai vēlies!

(Māra Zālīte. “Meža gulbji” 6. fragments)

1.3. **uzdevums.** Raksturo muzikālo materiālu un izmantotos mūzikas izteiksmes līdzekļus! Kādas sajūtas tie tevī raisa?

1.4. **uzdevums.** Dziedi dziesmu “Kad man maziņam” no mūzikla “Meža gulbji”!

M. Zālīte R. Pauls

1., 2. Kad man ma - zi - ņam krū - tīs ie - dū - rās ak - la
3 sā - pe kā ne - zi - nāms drauds, mā - te tei - ca: "Tas ti - kai
6 tā - pēc, ti - kai tā - pēc, dē - liņ, ka audz!" 1. Lai - kam
2. Ak - la
9 caur - vē - jā es - mu stā - vē - jis, ak - la sā - pe skurs - te - ņus kaut.
sā - pe te at - kal cie - mo - jas, tūk - stoš bal - sīs pa - sau - le sauc.
12 1., 2. Kas man sa - cīs: "Tas ti - kai tā - pēc, ti - kai
15 tā - pēc, dē - liņ, ka audz!" Ve - cais
17 zā - ba - ciņš - ma - na bēr - nī - ba. Kā lai
19 pro - jām, pro - jām to sviēž? Ve - cais za - ba - ciņš, ma - tes
22 gā - dā - tais, ne - pa - ne - sa - mi spiež.

2. Kad man maziņam
krūtīs iedūrās
Akla sāpe kā nezināms
drauds,
Māte teica: “Tas tikai
tāpēc, tikai tāpēc, dēliņ,
ka audz!”
Akla sāpe te atkal
ciemojas, tūkstoš balsīs
pasaule sauc.
Kas man sacīs: “Tas
tikai tāpēc, tikai tāpēc,
dēliņ, ka audz!”

1.5. **uzdevums.** Raksturo muzikālo materiālu un izmantotos mūzikas izteiksmes līdzekļus! Kurš tēls to varētu izpildīt?

- 2. uzdevums.** Apkopo savas zināšanas par mūziku!
Izlasi vārdu un papildini domu, ar ko tas saistīts! Izmanto atgādes!

Paraugs:

Mūzikls – muzikāli dramatisks žanrs.

Izklaide –

Horeogrāfija –

Piedzīvojumi –

Melodijas –

Aktieri –

Atceries!

Daudzi ārzemju un Latvijas komponisti ir pievērsušies mūzikla žanram. Kā piemēru var minēt tādus izcilākos pasaules mūziklu autorus kā Sers Endrjū Loids-Vēbers, Rodžerss un Hammeršteins, Džordžs Gēršvins, Ērvings Berlins. Izcilākie latviešu mūziklu autori: Imants Kalniņš, Raimonds Pauls, Jānis Lūsēns, Zigmars Liepiņš.

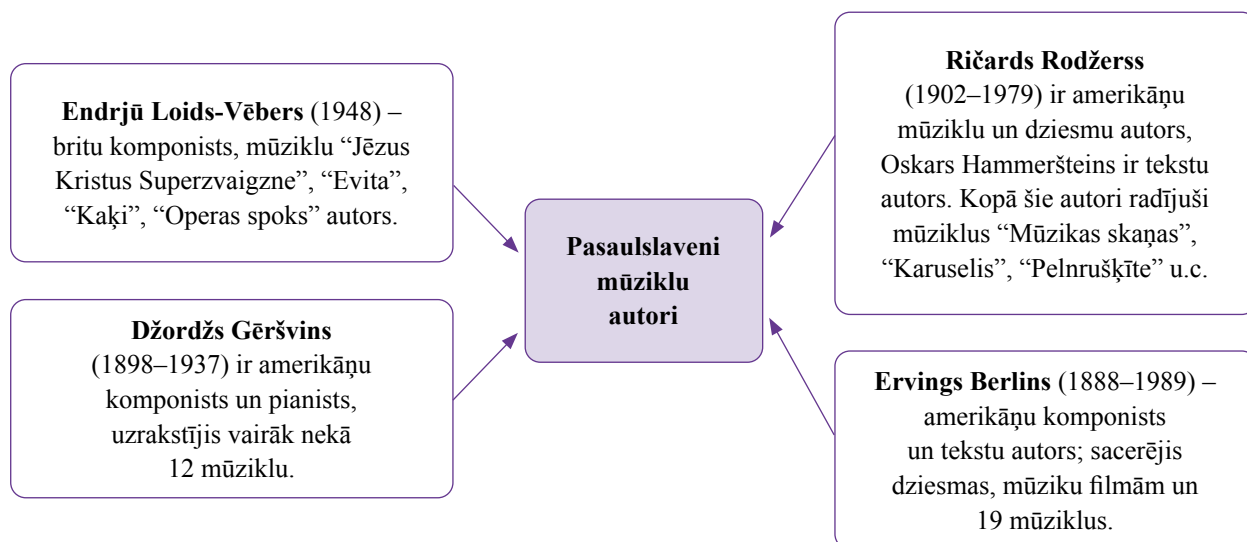
- 3. uzdevums.** Lasi informāciju par latviešu komponistiem, atzīmē ar X, uz kuru autoru informācija attiecas!

	R. Pauls	I. Kalniņš	Z. Liepiņš	J. Lūsēns
Dzimis 1952. g., komponists, uzņēmējs, rakstījis dziesmas, mūziku izrādēm, rokoperu "Lāčplēsis" u.c.				
Uzrakstījis mūziklus: "Princis un ubaga zēns", "Trīs musketieri".				
Dzimis 1936. g., komponists, pianists, politiķis, sacerējis mūziku dziesmām, filmām, teātriem, uzvedumiem, baletam.				
Dzimis 1959. g., komponists; rakstījis dziesmas, operas, mūziku izrādēm, skaņdarbus dažādiem instrumentiem.				
Uzrakstījis mūziklus: "Leģenda par zaļo Jumpravu", "Nāc pie puikām!", "Meža gulbji", "Vella būšana", "Māsa Kerija", "Cits Šerloks Holms".				
Dzimis 1941. g., komponists, kultūras darbinieks, politiķis; rakstījis simfonijas, oratorijas, operetes, rokoperas, dziesmas, skaņdarbus simfoniskajam orķestrim u.c.				
Uzrakstījis operas melodrāmas "Parīzes Dievmātes katedrāle", "No rozes un asinīm", muzikālas drāmas "Adata", "Vadonis".				
Uzrakstījis mūziklus: "Māte un neitronbumba", "Runcis zābakos", "Buraīno piedzīvojumi", "Dželsomīno piedzīvojumi Melu zemē", "Neglītais pīlēns", "Precību viesulis", "Īkstīte", "Hotel Kristina", "Sniega karaliene".				

4. uzdevums. Iepazīsties ar informāciju par izcilākajiem pasaules mūziklu autoriem!

Izdomā četrus jautājumus un uzdod tos klasesbiedriem!

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.

5. uzdevums. Noskaties fragmentus no pasauleslaveniem mūzikliem!

E. L. Vēbers. “Kaķi”. <https://www.youtube.com/watch?v=GbpP3Sxp-1U&list=PLFezMcAw96RGvTTTbdKrqew-9seO2ZGRmk>.

Rodžerss un Hammeršteins. “Pelnušķīte”: https://www.youtube.com/watch?v=o_gELsBUOPM.

Svētku uzveduma sagatavošana II Projekta darbs

Katras muzikālas izrādes iestudējumā piedalās daudzu profesiju cilvēki – režisori, horeogrāfi, mākslinieki, kostīmu mākslinieki, dekoratori, aktieri, orķestra mākslinieki.

1. uzdevums. Grupu darbs. Sadalieties grupās!

- 1.1. **uzdevums.** Izvēlieties literāru tekstu, mūziku un dziesmas uzveduma iestudējumam!
- 1.2. **uzdevums.** Saplānojiet darba gaitu, uzrakstiet savu vīziju/redzējumu! Sadaliet pienākumus grupā (scenārija autors, tērpu mākslinieks, dekorators, atbildīgais par mūziku)!
- 1.3. **uzdevums.** Sagatvojiet reklāmu, afišu, ielūgumus savam uzvedumam!
(Atcerieties, ka laba reklāma ir ceļš uz panākumiem!)
- 1.4. **uzdevums.** Iestudējuma procesā izvēlieties mēģinājuma laikus un kopīgi gatavojiet uzvedumu!
- 1.5. **uzdevums.** Sagatvojiet telpu, kurā notiks iestudējums! Neaizmirstiet par scenogrāfiju!
- 1.6. **uzdevums.** Izstrādājiet klasē kopīgi kritērijus uzveduma novērtējumam un vienojieties par tiem!
- 1.7. **uzdevums.** Demonstrējiet uzvedumu. Ja iespējams, ierakstiet uzveduma video un, noskatoties to, novērtējiet viens otra darbu pēc izstrādātajiem kritērijiem!
- 1.8. **uzdevums.** Kopīgi pārrunājiet gan veiksmes, gan veicamos uzlabojumus!
- 1.9. **uzdevums.** Veiciet pašrefleksiju par savu vietu, ieguldījumu un personisko izaugsmi uzveduma sagatavošanas procesā un demonstrējuma laikā!

7.5. No mutvārdu tradīcijas līdz nošu pierakstam. Kā es varu nošu rakstu izmantot savas kompozīcijas pierakstā?

Metodiskie ieteikumi skolotājam

Ieteicamais laiks temata apguvei: 5 mācību stundas.

Temata apguves mērķis: pētīt agrajiem viduslaikiem raksturīgo mūzikas valodu, lai klausoties to atšķirtu no mūsdienu mūzikas. Izzināt, kā un kāpēc radās nošu raksts, kā ar nošu rakstu var piefiksēt savas muzikālās idejas.

Kāpēc šis temats ir būtisks?

Mūzikai ir sava skaņu valoda, kas sākotnēji tika nodota mutvārdu tradīcijā. Notis tika izgudrotas viduslaikos. Nošu pieraksts dod iespēju mūziku atpazīt, apgūt patstāvīgi un saglabāt nākamajām paaudzēm.

Ko skolēni jau ir apguvuši?

Izveidojās izpratne par mūzikas laikmetiem.

Apguva jaunus jēdzienus un terminus par dažādiem mūzikas laikmetiem.

Muzicēja atbilstoši konkrētajam mūzikas laikmetam.

Ko skolēni apgūs šajā tematā?

Mācīsies orientēties senajā nošu rakstā.

Klausīsies viduslaikiem raksturīgos skaņdarbus.

Darbosies radoši ar mūsdienu autoru dzeju.

Temata atsegums

Mūzikas valodas izpēte	<p>Klausās mūsdienu populārās mūzikas grupas "Enigma" izpildītu skaņdarbu "Gregorian – Sadeness".</p> <p>Analizē mūzikas izteiksmes līdzekļus – tempu, dinamiku, melodiju, ritma plūdumu, kā arī izpildītājsastāvu.</p> <p>Klausās un salīdzina ar viduslaiku gregorisko dziedājumu "Procedamus in pace!"</p> <p>Klausoties attēlo skaņdarbu melodijas grafiski, tai skaitā arī skaņdarba starpspēles melodisko līniju (to izpilda ģitāras solo); salīdzina un analizē abus zīmējumus, pēta melodisko līniju, salīdzina ar skanējumu.</p> <p>Atrod abos skaņdarbos kopīgos un atšķirīgos elementus.</p> <p>Klausās un analizē Hildegardes no Bingenas sacerēto dziedājumu.</p>
-------------------------------	--

Skolotāja darbā izmantojami teksti

- **Grupa "Enigma"** tika izveidota 20. gs. 80. gados. Muzikālo stilu sintēze, gregoriāņu dziedājums, etniskie psalmi, baznīcu zvani, ērģeles un tamlīdzīgi instrumenti rada ļoti specifisku skanējumu. Grupas "Enigma" veiksmē iedvesmoja daudzus māksliniekus un producentus, ieskaitot projektu "Gregorian", kas mūsdienu popa un roka dziesmas izpilda gregoriāņu dziedājumu stilā.
- **Hildegarde no Bingenas** (1098–1179) bija vācu rakstniece, komponiste, filozofe, kristiešu mistiķe, Benediktīniešu ordeņa abate, sapņotāja, zinātniece, botāniķe, dziedniece un polimāte (cilvēks, kura zināšanas un prasmes aptver ievērojami plašu skaitu jomu). Romas Katoļu baznīca viņu jau vairākus gadsimtus atzīst par svēto. 2012. gada oktobrī pāvests Benedikts XVI viņu pasludināja par Baznīcas doktoru, viņa ir tikai ceturrtā sieviete, kas tikusi iecelta Baznīcas doktores godā.

<p>Muzicēšana (ritmizēšana, skandēšana, dziedāšana)</p>	<p>Saklausā ritma ostinato, to pieraksta, klausās skaņdarbu un ritmizē ostinato.</p> <p>Skandē gregoriskā dziedājuma "Procedamus in pace!" tekstu, ievērojot atbilstošus zilbju akcentus tekstā.</p> <p>Dzied himnu "Procedamus in pace!" pēc dzirdes.</p> <p>Dzied gregorisko dziedājumu "Ut queant laxis".</p> <p>Pēc izvēles var dziedāt Hildegardes no Bingenas sacerēto dziedājumu "Sed diabolus", pēc tam to noklausās. Analizē, kā tas tiek atskaņots.</p>
<p>Teksta un nošu raksta izpēte</p>	<p>Izzina informāciju par teksta un melodijas mijietekmēm viduslaikos: teksts noteica melodijas ritmisko veidojumu.</p> <p>Aktualizē informāciju par mutvārdu tradīciju: uzzina, ka viduslaiku skolās dziedājumus mācījās pēc atmiņas, melodijas atcerējās, vadoties pēc teksta.</p> <p>Skolēni klausās gregorisko dziedājumu "Ut queant laxis", analizē tekstu, uzzina, kā radušies nošu nosaukumi, kā arī pēta neīru rakstu un salīdzina ar mūsdienu nošu pierakstu, noklausās ierakstu un diskutē, kā nošu raksts laika gaitā ir pārveidojies.</p>
<p>Radošais darbs, pašnovērtējums, pārbaudes darbs</p>	<p>Pēta nošu piemērus, tos analizē.</p> <p>Izlasa doto tekstu, skandē to līdz saprot, kāds būs teksta ritms.</p> <p>Nošu pierakstam izvēlas divas līnijas, melodijai izmanto piecas skaņas: <i>re, mi, fa, sol, la</i> un raksta savu melodijas variantu.</p> <p>Izkrāso pirmo teksta burtu pēc viduslaiku ilumināciju parauga.</p> <p>Veic pašnovērtējumu par apgūtā temata saturu.</p>

Materiāli skolēnam

Uzdevumi/vingrinājumi

1. **uzdevums.** Noklausies skaņdarbu “Gregorian – Sadeness” <https://www.youtube.com/watch?v=4F9DxYhqmKw!>

1.1. **uzdevums.** Ar ko tev saistās šis skaņdarbs?

- 1) Ar krāsām.
- 2) Ar baznīcu.
- 3) Ar pasakām.
- 4) Ar dabu.
- 5) Ar brīnumiem.
- 6) Ar maģiju.

1.2. **uzdevums.** Izpēti doto ritmu! Kurš mūzikas instruments/balss izpilda ritmu?

Ziņas

Agro viduslaiku mūzika skanēja tikai klosteros, baznīcās un katedrālēs. Tie bija vienbalsīgi dziedājumi, kas izplatījās mutvārdu tradīcijas veidā. Dažādās vietās tie skanēja atšķirīgi, tāpēc pāvests Gregors I ieviesa kārtību baznīcas dziedājumos, sakārtoja tos un izveidoja dziedājumu krājumu visam gadam. Par godu pāvestam vienbalsīgos dziedājumus nosauca par gregoriskajiem dziedājumiem.

2. **uzdevums.** Pārbaudi savas zināšanas un savieno vārdu ar tam atbilstošo skaidrojumu! Salīdzini savu rezultātu ar solabiedra rezultātu!

Mūks	ir diecēzes katedras vai bīskapa baznīca
Klosteris	religiskas organizācijas loceklis, kas devis solījumu dzīvot askētisku dzīves veidu
Baznīca -	ir Romas Katoļu baznīcas augstākais virspriesteris
Katedrāle	ir mūku vai mūķeņu kopienas ēkas komplekss.
Mutvārdi	kristīgo konfesiju celtne
Pāvests	ir materiālu vērtību kopums
Krājums	skan vienā balsī
Vienbalsīgs	ir runas teksts

3. **uzdevums.** Izsaki savu viedokli, kāpēc, tavuprāt, populārās mūzikas grupas izmanto gregorisko korāli savos skaņdarbos?

4. **uzdevums.** Noklausies skaņdarbu “Sadeness” vēlreiz!

4.1. **uzdevums.** Attēlo melodisko līniju grafiski!

4.2. **uzdevums.** Apskati savu zīmējumu! Kurš melodijas veids dominē (līnija: pakāpeniska uz augšu/uz leju, lēcienveida, viļņveida, vienā līmenī)?

5. **uzdevums.** Klausies gregorisko korāli “Procedamus in pace!” Klausīšanās laikā iekrāso tos mūzikas elementus, kas sadzirdami skaņdarbā un doti tabulā!

Vienbalsīgs a cappella dziedājums	Sāk solists, pievienojas citi
Melodija virzās soli pa solim ↑ ↓	Melodijā lieli lēcieni
Instrumentāla starpspēle	Ritma ostinato
Teksts brīžiem tiek skandēts	Teksts lafīņu valodā

6. uzdevums. Strādā pāri! Salīdziniet abus skaņdarbus un ierakstiet, kurš no tiem sacerēts viduslaikos un kurš – mūsdienās!

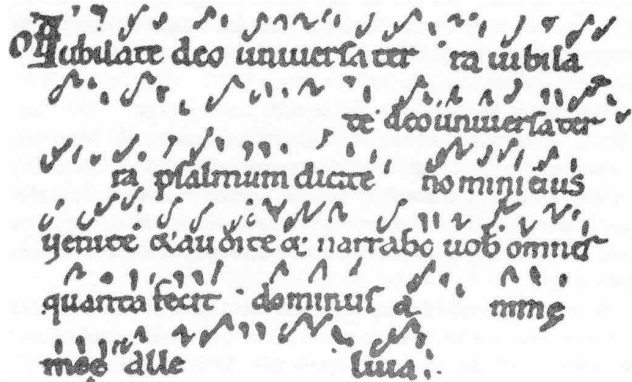
Viduslaiki

Mūsdienas

7. uzdevums. Klausies gregorisko korāli!

<p>Seko tekstam un teksta tulkojumam!</p>	<p>1. Procedāamus in páce In nómine Christi, Amen</p> <p>2. Cum ángelis et pūeris Fidéles inveniámur</p> <p style="text-align: right;">Ļauj mums iet mierā, Kristus vārdā, Āmen. Ar eņģeļiem un bērniem Iegūsim uzticīgos</p>
<p>Vai melodija atbilst notīs rakstītajam?</p>	 <p>Pro-cedāmus in pa-ce.</p> <p>In nómi-ne Christi. Amen.</p> <p><i>Ant. 7 c2.</i> Cum ánge-lis et pú- e-ris * fi-dé-les inve-ni- á-mur, tri- umpha-tó-ri mortis clamántes: Ho-sánna in excél- sis. E u o u a e.</p>
<p>Apkopo zināšanas! Izveidojiet grupas un pārrunājiet teksta nozīmi viduslaiku mūzikā:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kur teksts ir radīts; • kas ir svarīgāks – mūzika vai teksts; • ko pauž teksts; • kādā valodā tekstu dzied; • kādas balsis izpilda dziedājumu; • cik balsis dzied; • cik aktuāls ir šāds dziedājums mūsdienās? 	
<p>Prezentējiet savu darbu!</p>	

Ziņas

<p>9. gs. mutvārdu tradīcija bija tik spēcīga, ka pietika apskatīt vārdus, lai dziedātāji atcerētos melodiju. Tāpēc pirmajos skaņdarbu pierakstos teksts bija tik svarīgs.</p> <p>Agrajos viduslaikos (5.–6. gs.) melodijas pierakstam lietoja īpašas zīmes – neimas jeb neumas (punktņus, kāstīšus, svīriņus, vilnīšus), kuras rakstīja virs dziesmas teksta.</p>	
--	--

8. uzdevums. Padomā un salīdzini neimu rakstu ar mūsdienu nošu pierakstu!

<p>Tikai 10. gs. kāds mūks virs teksta sāka novilkēt līniju un neimas rakstīt ap šo līniju, vēlāk neimas rakstīja starp līnijām un uz līnijām. Pēc tam neimas nomainīja kvadrātiskā notācija, kurā kvadrāti norādīja melodijas virzību.</p>	
---	---

9. uzdevums. Klausies gregoriskās himnas “Ut queant laxis” ierakstu un seko līdzī nošu materiālam!
https://www.youtube.com/watch?v=nK0CE5dIXCc&ab_channel=OSomdaPalavra

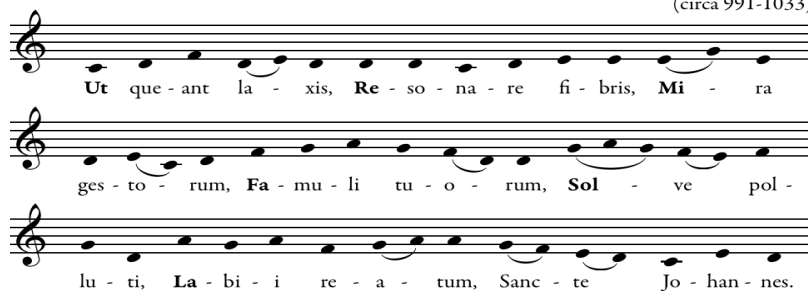
9.1. uzdevums. Skandē tekstu, uzsverot katras frāzes pirmo zilbi!

Atceries!

Burts	Lasīšana
q	kv
x	ks

Ut Queant Laxis (Hymn to St. John the Baptist)

Guido of Arezzo
(circa 991-1033)

Translation:

So that your servants may, with loosened voices, resound the wonders of your deeds, clean the guilt from our stained lips, O Saint John.

9.2. uzdevums. Atbildi uz skolotāja jautājumiem!

Kas ir himnas autors?

Kurā laika posmā ir dzīvojis Gvido no Arecas?

Turpini vārdu rindu! Ut, re...

Ko nozīmē vārdi “ut”, “re”...?

10. uzdevums. Noklausies Hildegardes no Bingenas sacerēto dziedājumu un analizē to, aizpildot tabulu!

Temps (ātrs, mērens, lēns)	Dināmika (skaļa, klusa, vidēji skaļa, vidēji klusā)	Melodija (pakāpeniska, plūstoša, lēcienvēidīga)	Ritma plūdums (punktēts, vienmērīgs)	Izpildītāji (instrumenti, bāsis/balss)

11. uzdevums. Pārbaudi savas zināšanas!

1) Kurā no minētajām vietām skanēja agrajiem viduslaikiem raksturīgā mūzika?

A. Baznīcās un klosteros. B. Mājās. C. Uz ielas.

2) Mutvārdu tradīcija ir ...

A. saruna. B. runas teksts. C. rakstiska teksta nodošana.

3) Kas ir Gregors I?

A. Mūks. B. Pāvests. C. Priesteris.

4) Gregors I apkopoja ... visam gadam.

A. Lūgšanas. B. Rituālu kārtību. C. Dziesmas.

5) Kas ir neimas?

A. Īpašas zīmes. B. Burti. C. Hieroglifi.

6) Gvido no Arecas ir ...

A. Tirgotājs. B. Zemnieks. C. Mūks un komponists.

7) *Tu, re, mi, fa, sol, la* ir ...

A. dzejolis. B. Lūgšanu teksts. C. Nošu nosaukumi.

8) Kurā gadsimtā notis sāka rakstīt uz līnijām un starp līnijām?

A. 5.–6. gs. B. 7.–8. gs. C. 10. gs.

7.6. Bruņinieku laikmeta un mūsdienu mīlas dziesmas. Kas ir kopīgs un kas – atšķirīgs bruņinieku laikmeta un mūsdienu mīlas dziesmām?

Metodiskie ieteikumi skolotājam

Ieteicamais laiks temata apguvei: 5 mācību stundas.

Temata apguves mērķis: klausīties, dziedāt un analizēt bruņinieku laikmeta un mūsdienu mīlas dziesmas, pētīt un salīdzināt trubadūru un dziesminieku tradīcijas, mūzikas valodu un dziesmu saturu mūsdienās un agrāk.

Kāpēc šis temats ir būtisks?

Laika gaitā attīstās mūzika, māksla, zinātne. Visi mūsdienu sasniegumi balstās gadsimtos gūtajā pieredzē. Svarīgi saprast, ka arī viduslaikos cilvēki izjuta līdzīgas jūtas kā mūsdienās, tikai tas tika pausts tam laikam atbilstošiem līdzekļiem, kultūras vērtībām un iespējām.

Ko skolēni jau ir apguvuši?

Ir izpratne par mūzikas laikmetiem.

Zina jēdzienus un terminus par viduslaiku garīgās muzicēšanas tradīcijām.

Prot atšķirt pēc dzirdes gregoriskos dziedājumus.

Dzied populāras mūsdienu garīgās mūzikas dziesmas.

Ko skolēni apgūs šajā tematā?

Klausīsies, analizēs un salīdzinās viduslaiku un mūsdienu dziesminieku dziedājumus.

Iepazīs populāru viduslaiku instrumentu skanējumu.

Dziedās pēc dzirdes/pēc notīm mūsdienu dziesminieku mīlas dziesmas.

Grupās sacerēs savu mīlas dziesmu.

Temata atsegums

Bruņinieka tēls dziesmu saturā, turnīros	Klausīsies un raksturo mūzikas izteiksmes līdzekļus U. Ozola dziesmai ar I. Zanderes tekstu "Vientuļais bruņinieks", izvērtēs dziesmas saturu, dziedās līdz piedziedājumam. Klausīsies un analizēs mūzikas izteiksmes līdzekļus anonīma autora skaņdarbam "Tempus est iucundum" (latīņu val.: "Izbaudām laiku"). Salīdzinās abus skaņdarbus. Gūs informāciju par viduslaiku bruņinieku mākslu, mūziku. Izvērtēs bruņinieka tēlu viduslaiku kultūrā.
---	---

Skolotāja darbā izmantojami teksti

- **Uldis Ozols.** Dziesminieks Uldis Ozols ir daudzu tautā pazīstamu kompozīciju, piemēram: "Dvēselīte", "Nesaki man neko", "Mans brālis" u.c. autors.
Dziesminiekam vienmēr būtiska tēma dziesmās un savā pārlicībā ir dzimtenes sajūta, piederība Latvijai, un tādēļ viņu dziļi satrauc viss mūsu zemē notiekošais. Uldis Ozols izpilda dziesmas gan ar savu dzeju un mūziku, gan dziesmas ar Ārijas Elksnes, Māras Zālītes un citu dzejnieku vārdiem.
- **"Vientuļais bruņinieks"** <https://www.youtube.com/watch?v=VQhzyC1SJ1g>.
- **Inese Zandere** dzimusi 1958. gadā. Dzejniece, publiciste un redaktore, bērnu grāmatu autore un izdevēja. Daudzi Ineses Zanderes teksti ir komponēti, pēc viņas dzejas uzņemtas vairākas animācijas filmas, ar scenāristes un libretistes līdzdalību tapuši muzikāli iestudējumi un uzvedumi, raidījumi bērniem. Par savu devumu literatūrā viņa saņēmusi augstāko valsts apbalvojumu – Triju Zvaigžņu ordeni.

Viduslaiku bruņinieki – dzejnieki un dziedoņi

Franču zemēs sauca par trubadūriem un trovēriem.

Vācu zemēs sauca par minnezengeriem.

Viduslaiku un mūsdienu mūzikas instrumenti	<p>Noskatīties mūzikas fragmentu ar trubadūru mūziku, nosauks videofragmentā redzamos skanošos instrumentus.</p> <p>Klausīsies mūzikas fragmentus ar lautas un rata liras skanējumu, pārdomās, ar kādiem mūsdienu mūzikas instrumentiem tos var salīdzināt.</p> <p>Noklausīsies un raksturo atskaņojumā "Tears In Heaven" saklausīto mūzikas instrumentu, pārdomās, kuram no iepriekš minētajiem mūzikas instrumentiem tas līdzinās?</p> <p>Salīdzinās viduslaiku strinkšķināmo instrumentu ar mūsdienu klasisko ģitāru skanējumu, spēles veidu.</p> <p>Noklausīsies un dziedās pēc dzirdes I. Kalniņa dziesmu "Princesīte un trubadūrs".</p>
---	---

Viduslaiku instrumenti

Lauta

Rata lira

Lauta ir bijis viens no populārākajiem strinkšķināmajiem instrumentiem ar ovālu, izliektu koka korpusu, kas atgādina gareniski pārgrieztu bumbieri. Lautas skanējums ir līdzīgs arfas, klavesīna, mandolīnas un it īpaši ģitāras skanējumam.

Rata lira bija populārs mūzikas instruments viduslaikos. Tās skaņa tiek radīta, pateicoties koka riteņa berzei pret stīgām. Skanējums ir līdzīgs vijolei, melodija tiek spēlēta uz taustiņiem. Lielākajai daļai rata liru ir vairākas liekas stīgas, kas dod pastāvīgu monotonu pavadījumu melodijai, kā rezultātā skanējums ir līdzīgs dūdām.

- **Ēriks Patriks Kleptons** (*Eric Patrick Clapton*) dzimis 1945. gada 30. martā Riplejā, Anglijā, ir angļu ģitārists, vokālists, dziesmu autors un ģitāristu festivāla "Crossroads" dibinātājs.
Ē. Kleptons ir vienīgais trīs reizes Rokenrola slavas zālē iekļuvušais mūziķis: vienu reizi kā solists, abas pārējās reizes kā grupu "The Yardbirds" un "Cream" dalībnieks. 2003. gadā žurnāls "Rolling Stone" atzina Ē. Kleptonu par ceturto visu laiku labāko ģitāristu pasaulē. 1994. gadā viņš tika apbalvots ar Britu Karalistes ordeni par darbību mūzikas jomā. 2006. gadā kā grupas "Cream" dalībnieks viņš tika apbalvots ar "Grammy" mūža ieguldījuma balvu.
- **"Tears In Heaven"** <https://www.youtube.com/watch?v=JxPj3GAYYZO>.
- **Imants Kalniņš** dzimis 1941. gada 26. maijā Rīgā un ir viens no ražīgākajiem un populārākajiem Latvijas akadēmiskās un rokmūzikas komponistiem, mūzikas kolektīvu dibinātājs un vadītājs, vairāku sasaukumu Saeimas deputāts. Galvenie žanri, kuros viņš mūzikā darbojas, ir simfonija, opera, vokālsimfoniskie un kora darbi, kino un teātra mūzika, kā arī rokmūzikas un populārās mūzikas dziesmas.
"Princesīte un trubadūrs" <https://www.youtube.com/watch?v=nJbQ8PF8hdE>.

<p>Dziesminieku tradīciju izpēte. Mīlas dziesmas mūsdienās</p>	<p>Klausīsies un dziedās līdz piedziedājumu Ainara Mielava dziesmai “Pāri jumtiem lido kaijas”. Klausīsies un dziedās līdz “Prāta Vētra” dziedātās dziesmas “Spogulīt, spogulīt” fragmentu. Analizēs abu dziedāto dziesmu mūzikas izteiksmes līdzekļus, salīdzinās kopīgo un atšķirīgo. Klausīsies Adeles izpildīto dziesmu “Someone Like You” un Martina Codax mīlas dziesmu “Eno sagrado en Vigo”, salīdzinās abas mīlas dziesmas, aizpildot Venna diagrammu. Raksturos, kādi bija mīlas dziesmu teksti, mūzika viduslaikos un mūsdienās.</p>
---	---

- **Ainars Mielavs** ir dzimis 1960. gada 10. septembrī Rīgā. Viņš ir latviešu dziedātājs, dziesmu autors un radio raidījumu vadītājs. Viņš ir pazīstams gan kā solomākslinieks, gan grupu “Jauns Mēness” un “Mielavs un Pārcēlāji” solists. Mielavs ir septiņkārtējs Latvijas Mūzikas ierakstu gada balvas ieguvējs.
“Pāri jumtiem lido kaijas” <https://www.youtube.com/watch?v=pUIG5shPaJY>.
- **Grupa “Prāta Vētra”**, starptautiski pazīstama kā “**Brainstorm**”, ir Latvijas poproka grupa. Grupa tika izveidota 1989. gadā Jelgavā. Grupā muzicē Renārs Kaupers (solists), Jānis Jubalts (ģitāra), Māris Mihelsons (taustiņinstrumenti) un Kaspars Roga (bungas). Kopš 2010. gada grupā basģitāru spēlē Ingars Viļums. “Prāta Vētra” ir saņēmusi 31 Latvijas mūzikas ierakstu gada balvu. 2006. gadā grupa ieguva Eiropas MTV balvu kā labākā Baltijas grupa. “Prāta Vētra” ir pirmā Latvijas pārstāve Eirovīzijas dziesmu konkursā 2000. gadā, kurā ar dziesmu “My Star” tā ierindojās 3. vietā.
“Spogulīt, spogulīt” <https://www.youtube.com/watch?v=-bNjZSwic8>.
- **Adele** ir angļu dziedātāja un dziesmu autore Adele Lorijas Blu Edkinsas (*Adele Laurie Blue Adkins*) skatuves vārds. Viņa dzimusi 1988. gada 5. maijā. Par dziesmu “Skyfall” filmā “Operācija “Skyfall” Adele ieguvis Amerikas Kinoakadēmijas balvu nominācijā “Labākā dziesma”, kā arī “Zelta globusa” un “Grammy” balvu. Viņa ir pirmā BRIT balvas “Critics’ Choice” ieguvēja.
“Someone Like You” <https://www.youtube.com/watch?v=hLQI3WQoQ0>.

<p>Radošais darbs</p>	<p>Darbs grupās. Sacer savu mīlas dziesmu pēc darba lapā dotajiem kritērijiem, ieraksta dziesmas melodiju telefonā. Priekšnesuma prezentācija notiek nākamajās mācību stundās. Veic pašnovērtējumu par temata “Bruņinieku laikmeta un mūsdienu mīlas dziesmas” apguvi.</p>
------------------------------	--

Skolotāja darbā izmantojami teksti

- *Mācīšanās stratēģija*. Kā sacerēt savu dziesmu?
<https://mape.skola2030.lv/resources/3495>
- *Atgāadne*. Melodijas zīmējums, melodiskā līnija.
<https://mape.skola2030.lv/resources/3491>

Materiāli skolēnam

Uzdevumi/vingrinājumi

Bruņnieka tēls dziesmu saturā, turnīros

1. uzdevums. Klausies mūsdienu dziesminieka U. Ozola dziesmu ar I. Zanderes tekstu “Vientuļais bruņnieks”, ieklausies dziesmas vārdos! Par ko stāsta šī dziesma? <https://www.youtube.com/watch?v=VQhyzC1SJ1g>

1.1. uzdevums. Klausies vēlreiz un dziedī līdzī piedziedājumu!

“Karaļa Artūra pilī bija septiņi vārti.” 2x

1.2. uzdevums. Raksturo dziesmas “Vientuļais bruņnieks” mūzikas izteiksmes līdzekļus!

Temps 	
Ritms 	
Skaņkārta 	
Melodija 	
Dinamika 	

2. uzdevums. Noklausies anonīma autora skaņdarbu “Tempus est iucundum” (latīņu val.: “Izbaudām laiku”)! <https://www.youtube.com/watch?v=M4eA8514W98>

2.1. uzdevums. Par ko tu domā, klausoties šo skaņdarbu? Kā viduslaiku mūzika tiek saistīta ar mūsdienu mūziku?

2.2. uzdevums. Analizē šī skaņdarba mūzikas izteiksmes līdzekļus!

Dziesmas noskaņa 	
Temps 	
Izpildītājsastāvs 	
Dinamika 	
Mūzikas instrumenti 	

Kas šiem abiem skaņdarbiem ir kopīgs un kas – atšķirīgs?

3. uzdevums. Izlasi ziņu! *Darbs pārī.*

3.1. uzdevums. Pasvīturo tekstā svarīgāko un salīdzini to ar blakussēdētāja atzīmēto!

Viduslaikos uzplauka bruņinieku māksla, radās laicīgā dzeja un mūzika. Bruņinieki vienlaikus bija gan dzejnieki, gan komponisti un izpildītāji. Dažkārt, lai izpildījums būtu skanīgāks, tika algoti arī dziesmu pavadītāji menestrelī vai nelieli instrumentāli ansambļi. Menestrelī bija pastāvīgi viesi valdnieku un bagātāko bruņinieku rīkotajos turnīros. Viņu dziesmās tika apdziedāta cēla mīlestība, cieņa pret savu sirdsdāmu. Skumjās dziesmas atspoguļoja dāmas ilgas pēc sava bruņinieka, kurš bija devies krusta karagājienā. Dejiskās dziesmas ar savu ritmisko noteiktību liecināja par satikšanās prieku. Viduslaiku bruņiniekus, kas bija arī dzejnieki un dziedoņi, franču zemēs sauca par **trubadūriem** un **truvēriem**, bet vācu zemēs – par **minnezengeriem**. Tiek uzskatīts, ka bruņinieku cēlās mīlestības kulta aizsācies tieši Francijā. Franču trubadūru dziesmas ir tuvas franču tautsdziesmām – tās ir muzikāli interesantas, ritmiski dzīvas. Bruņinieki savam dziesmu pavadījumam nereti izvēlējās vairākus stīgu strinkšķināmos instrumentus, no kuriem vispopulārākais instruments bija **lauta**. Pavadījumos bieži izmantoja arī **rata liru**. Ievērojamākie muzikanti bija no augstākajām bruņniecības aprindām, bet dziesmas dziedāja sirdsdāmām, kurām veltīja savus varoņdarbus.

3.2. uzdevums. Pārrunājiet, ko jūs jau zinājāt un ko uzzinājāt jaunu!

4. uzdevums. Noskaties bruņinieku svētku norises fragmentu Livonijas ordeņa pilī un viduslaiku deju fragmentu!

<https://www.youtube.com/watch?v=mnCnGqBD-Zg> https://www.youtube.com/watch?v=F2Tsl_jBUjk

4.1. uzdevums. Uzraksti 10 vārdus, kas, tavuprāt, raksturo viduslaiku bruņinieka tēlu! Salīdzini savus izvēlētos vārdus ar klasesbiedra izvēlētajiem vārdiem! Kopīgi tos pārrunājiet un vienojieties par pieciem precīzākajiem vārdiem, uzrakstiet tos!

Viduslaiku un mūsdienu mūzikas instrumenti

1. uzdevums. Noskaties mūzikas fragmentu ar trubadūru mūziku! <https://www.youtube.com/watch?v=RIcu8XEKD-Pw&list=RD6pEdfwqPFns&index=9>

Nosauc video fragmentā skanošos, tev zināmos, mūzikas instrumentus! Vai pazīsti šos instrumentus?

Lauta

Lauta ir bijis viens no populārākajiem strinkšķināmajiem instrumentiem ar ovālu, izliektu koka korpusu, kas atgādina gareniski pārgrieztu bumbieri. Lautas skanējums ir līdzīgs arfas, klavesīna, mandolīnas un it īpaši ģitāras skanējumam.

2. **uzdevums.** Noklausies mūzikas fragmentu! <https://www.youtube.com/watch?v=sEIBsL9fvRM&t=4415s>
Raksturo lautas skanējumu! Ar kādu mūsdienu mūzikas instrumenta skanējumu tu to vari salīdzināt?

Rata lira

Rata lira bija populārs mūzikas instruments viduslaikos. Tās skaņa tiek radīta, pateicoties koka riteņa berzei pret stīgām. Skanējums ir līdzīgs vijolei, melodija tiek spēlēta uz taustiņiem. Lielākajai daļai rata liru ir vairākas liekas stīgas, kas dod pastāvīgu monotonu pavadījumu melodijai, kā rezultātā skanējums ir līdzīgs dūdām.

3. **uzdevums.** Noklausies mūzikas fragmentu! <https://www.youtube.com/watch?v=wwyznoWJDHI>
Raksturo rata liras skanējumu! Ar kādu mūzikas instrumenta skanējumu tu to vari salīdzināt?

4. **uzdevums.** Noklausies un raksturo ieskaņojumā “Tears In Heaven” saklausīto mūzikas instrumentu!
<https://www.youtube.com/watch?v=JxPj3GAYYZ0>

Kuram no iepriekš minētajiem mūzikas instrumentiem tas līdzinās? Kas kopīgs un kas atšķirīgs viduslaiku strinkšķināmajam instrumentam un mūsdienu strinkšķināminstrumentam (dinamika, skaņas nokrāsa – tembrs, spēles veids u. tml.)? Uzraksti trīs kopīgas un trīs atšķirīgas iezīmes!

5. **uzdevums.** Noklausies komponista Imanta Kalniņa dziesmu ar Viktora Kalniņa vārdiem “Princesīte un trubadūrs”!
<https://www.youtube.com/watch?v=nJbQ8PF8hdE>

5.1. **uzdevums.** Nosauc instrumentu, ar kuru tiek spēlēts dziesmas pavadījums!

5.2. **uzdevums.** Dziedi šo dziesmu pēc dzirdes!

Taurenīši dejā viegli, viegli slīd...
Vai ar mani dejojot nāksi, princesīt?
Taurenīši sen jau saldi, saldi dus.
Nedzird mūziku, visapkārt ļoti kluss.
Tad lai paliek deja, mīļo princesīt,
Tikai apsoli, ka projām neaiziesi rīt.
Ja tu vedīsi, kur naktsvijoles zied,
Tad man negribēsies vienai projām iet.

Ja tu atļausi man basām kājām skriet,
Ja ar mani klausīsies, kā laktīgalas dzied,
Tad man negribēsies vienai projām iet,
Tad man negribēsies vienai projām iet.
Vedīšu es tevi tur, kur naktsvijoles zied.
Un tad varēsi tu basām kājām skriet,
Un tad varēsi tu mīkstās sūnās krist,
Un pa sidrabainu avotu tad iesi brist.

Dziesminieku tradīciju izpēte. Mīlas dziesmas mūsdienās

1. **uzdevums.** Klausies Ainara Mielava dziesmu “Pāri jumtiem lido kaijas”!
Dziedi līdzi piedziedājumu! <https://www.youtube.com/watch?v=pUlG5shPaJY>

Pāri jumtiem lido kaijas,
Jūra tālu prom.
Tavas domas mani aijā,
Maigi starojot.

2. **uzdevums.** Klausies “Prāta Vētras” dziedāto dziesmu “Spogulīt, spogulīt”!
Dziedi dziesmas fragmentu! <https://www.youtube.com/watch?v=-bNjZSpwic8>

Spo - gu - lit, spo - gu - lit, sa - kiman tā,

ku - ra vi - sā pa - sau - le 1.ir visskais - tā - kā? un viņš tei - ca:
2.ir vis - mi - l - kā?

"Nav no - zi - mes mek - lēt pa - ra - di - zē vai pek - le, bet, ja reiz sa -

- tik - si to sauk - si par sa - vē - jo." Vi - ņa būs li -

- dzas, kad viss kār - ti - bā, vi - ņa būs li - dzas, kad tev nav ne - kā

vi - ņa būs ta - va, ta - vē jā.

3. **uzdevums.** Par ko stāsta abas dziesmas?
Analizē mūzikas izteiksmes līdzekļus, kuri ataino dziesmu saturu!

- 3.1. **uzdevums.** Kas šīm abām dziesmām ir kopīgs? Vai saklausīji atšķirības?

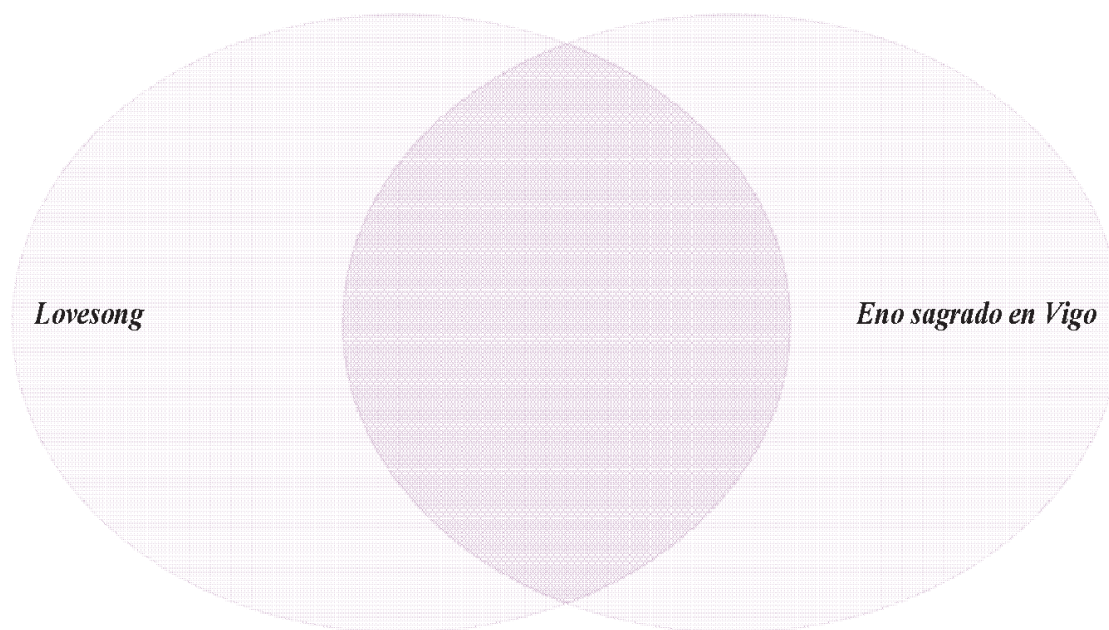
4. uzdevums. Klausies Adeles izpildīto dziesmu “Someone Like You”!

<https://www.youtube.com/watch?v=hLQ13WQoQ0>

5. uzdevums. Klausies Martina Kodaza (Martin Codax) mīlas dziesmu “Eno sagrado en Vigo”!

<https://www.youtube.com/watch?v=Po8wY3NbyVc>

6. uzdevums. Aizpildi Venna diagrammu par šo mīlas dziesmu kopīgajām un atšķirīgajām iezīmēm! Salīdzini abas mīlas dziesmas! Kura dziesma tev patika labāk? Kāpēc?

7. uzdevums. Iepazīsties ar kādas trubadūru mīlas dziesmas tekstu un salīdzini to ar “Prāta Vētras” dziesmas “Spogulīt, spogulīt...” tekstu!

Kā, tavuprāt, mīlas dziesmu teksti laika gaitā ir mainījušies?

Ak, kaut es varētu būt vanags!
Es lidotu pie savas mīlas –
Pieskartos viņai un iedrošinātu!
Noskūpstītu viņu maigi
Un mierinātu mūsu sāpes.

Spogulīt, spogulīt, saki man tā,
Kura visā pasaulē ir visskaistākā?
Un viņš teica:
“Nav nozīmes meklēt paradīzē vai peklē,
Bet, ja reiz satiksi to, sauksi par savējo.”

8. uzdevums. Raksturo, kāda bija mīlas dziesmu mūzika viduslaikos un kāda tā ir mūsdienās!

9. uzdevums. Raksturo mīlas dziesmu teksta saturu viduslaikos un mūsdienās!

10. uzdevums. Vai mūsdienās ir mainījies priekšstats par savstarpējām attiecībām un mīlestību?

Bruņinieku laikmeta un mūsdienu mīlas dziesmas Radošais darbs. Mīlas dziesmas sacerēšana

- 1. uzdevums.** Darbs grupās. Darba izpildei paredzētas 2 mācību stundas.
Katra grupa sacer savu mīlas dziesmu.

Kritēriji:

- 1) teksta un melodijas pieraksts. (atbilstoši vārda zilbei un ritma zīmējumam);
- 2) pavadījuma pieraksts – ritma pieraksts, instrumentu izvēle;
- 3) tehniskais (jeb partitūras) izpildījums – atbilstība partitūras pierakstam, izpildījuma precizitāte;
- 4) mākslinieciskais izpildījums – izteiksmīgs, izjūsts izpildījums;
- 5) priekšnesuma noformējums.

- *Mācīšanās stratēģija.* Kā sacerēt savu dziesmu?
<https://mape.skola2030.lv/resources/3495>
- *Atgāadne.* Melodijas zīmējums, melodiskā līnija
<https://mape.skola2030.lv/resources/3491>

Savu sacerēto dziesmas melodiju vari ierakstīt telefonā, balss ierakstītājā. Šo funkciju var izmantot priekšnesuma sagatavošanā.

Priekšnesuma prezentācija paredzēta nākošajā stundā, kad grupa prezentē savu priekšnesumu.

- 2. uzdevums.** Veic pašnovērtējumu par temata “Bruņinieku laikmeta un mūsdienu mīlas dziesmas” apguvi!

Pašnovērtējuma tabula par tematu “Bruņinieku laikmeta un mūsdienu mīlas dziesmas”

Raksturojuma elementi	Skolēna komentāri
<p>Klausoties varu raksturot</p> <ul style="list-style-type: none"> • mūzikas noskaņu, raksturu; • ritma elementus, melodiju, dinamiku. 	<hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/>
<p>Salīdzinot divus skaņdarbus (viduslaiku un mūsdienu), varu tajos raksturot</p> <ul style="list-style-type: none"> • ritma elementus; • melodijas zīmējumu; • izpildītājsastāvu. 	<hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/>
<p>Varu sacerēt melodiju</p> <ul style="list-style-type: none"> • kontūras bez ritma; • Do mažorā; • apgūtajās tonalitātēs, jo brīvi orientējos nošu rakstā. 	<hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/>

7.7. Viduslaiku un mūsdienu populārā mūzika

Metodiskie ieteikumi skolotājam

Ieteicamais laiks temata apguvei: 4–5 mācību stundas.

Temata apguves mērķis: Izzināt viduslaiku laicīgās mūzikas nozīmi mūsdienās, salīdzināt to ar mūsdienu populāro mūziku.

Kāpēc šis temats ir būtisks?

Svarīgi ir izzināt viduslaiku populārās mūzikas nozīmi toreiz un tagad. Vai viduslaiku populārā mūzika toreiz skanēja savādāk nekā tagad? Vai viduslaiku populārā mūzika toreiz bija tikpat svarīga kā mūsdienu populārā mūzika tagad?

Ko skolēni jau ir apguvuši?

Mūzikas izteiksmes līdzekļus, lai varētu analizēt mūziku.

Mūsdienu mūzikas instrumentus, to skanējuma īpatnības.

Notis un ritma grupas.

Ko skolēni apgūs šajā tematā?

Iepazīsies ar viduslaiku mūzikas instrumentiem, to skanējumu.

Klausīsies un analizēs viduslaiku mūzikas piemērus.

Mācīsies gan viduslaiku populārās mūziku raksturojošas dziesmas, gan mūsdienu populārās dziesmas pēc dzirdes un pēc notīm.

Pētīs viduslaiku mūzikas pasākumus un mūsdienu populārās mūzikas pasākumus. salīdzinās tos.

Temata atsegums

Viena no temata satura apguves iespējām ir sadarbībā ar vēstures skolotāju realizēt projektu par viduslaiku svētku svinēšanas tradīcijām, par svētkos atskaņoto mūziku kādā pili Latvijā. Tematu var dalīt 3+2: trīs stundas veltīt muzicēšanai, divas stundas – projektam, ko realizē ar vai bez vēstures skolotāja (pēc izvēles).

Svarīgākais temata apgūvē ir saprast, kas ir populārā mūzika un ka šī mūzika nav radusies tikai mūsdienās. Skolotājs kopā ar skolēniem diskutē, ko nozīmē vārds “populārs” (tas radies no itāliešu valodas vārda “popolo”, kas nozīmē “cilvēki”, “tauta”; tātad tā ir tautai tuva mūzika). Vingrināšanās uzdevumi noder, lai skolēni iepazītu viduslaiku populārās mūzikas piemērus gan klausoties, gan dziedot, gan spēlējot, izmantojot Orfa instrumentāriju. Temats iedalīts trijos posmos.

Viduslaiku laicīgā mūzika	Noskaidro, kas ir viduslaiku laicīgā mūzika, kur tā skanēja un kas to izpildīja, un kas to klausījās. Pēta viduslaiku mūzikas piemērus, tos salīdzina. Pēta viduslaiku mūzikas instrumentus pēc attēla un pēc skanējuma. Analizē un mācās dziesmu “Tourdion” pēc dzirdes.
----------------------------------	---

Viduslaiku mūzikas izpēte, kuru atskaņoja ielās un tirgus laukumos. Šo mūziku labprāt klausījās vienkāršie ļaudis (pilsētnieki un zemnieki). Šeit var vilkt paralēles ar mūsdienās populārajiem pilsētu svētkiem un mūzikas festivāliem.

Karnevāli un mūzikas festivāli, koncerti	Noskaidro, kas ir karnevāli, mūzikas festivāli un koncerti. Pēta, kā mainās mūsdienu dziesmas “Sweet Dreams” skanējums, izmantojot viduslaiku mūzikas instrumentus. Analizē franču tautasdziesmu “Sur Le Pont d’Avignon” un mācās pēc notīm latviešu tautasdziesmu “Ai, jel manu vieglu prātu”. Salīdzina abas dziesmas.
---	--

Atslēgvārdi: karnevāli un mūzikas festivāli, koncerti. Tiek sniegta un pārrunāta informācija par karnevāliem, festivāliem un koncertiem, to mērķiem, kopīgo un atšķirīgo.

Pētniecības darbs	Noskaidro, kādi viduslaiku populārās mūzikas pasākumi notiek mūsdienās. Salīdzina tos ar mūsdienu populārās mūzikas pasākumiem. Pēta, kas raksturo mūzikas popularitāti viduslaikos un kas – mūsdienās? Kāda mūzika skan mūzikas festivālos un pilsētu svētkos mūsdienās? Analizē viduslaiku populārās mūzikas skanējuma īpatnības ar mūsdienu populārās mūzikas skanējuma iezīmēm.
--------------------------	---

Aicinām veikt pētniecības darbu, lai iepazītu mūsdienu populārās mūzikas festivālus un grupas. Uzdevumus pētniecībai var papildināt, ierosinot izpētīt dažādos mūzikas festivālus, to skaitā arī senajai mūzikai veltītos festivālus – izpētes loks grupu darbam ir plašs. Lai pētniecības darbs noritētu raitāk, skolēniem pētniecības tematus var nosaukt jau iepriekš, lai viņi mājās pārdomātu savu izvēli. Aicinām skolotājam kopā ar skolēniem izstrādāt vērtēšanas kritērijus, ņemot vērā visus pētniecības darba veikšanas nosacījumus.

Materiāli skolēnam

Jēdzieni, termini	Attēls	Skaidrojums
Populārā mūzika		Pamatā ir itāliešu vārds <i>popolo</i> – cilvēki, tauta, kas nozīmē, ka šī mūzika ir tautā izplatīta. Tā ir pazīstama, tautā iecienīta mūzika – viegli saprotama un uztverama.
Viduslaiku laicīgā mūzika		Tā laika populārā mūzika. Viduslaiku laicīgā mūzika bija domāta izklaidei.
Festivāli		Kultūras sasniegumu svētki. Mūzikas festivāli ir periodiski organizēti mūzikas svētki, kas sastāv no koncertu vai izrāžu cikla, ko vieno kopējs mērķis. Festivālos var tikt pārstāvēti dažādi mūzikas stili un tēmas: klasiskās, tradicionālās, senās, populārās mūzikas festivāli u.c.
Karnevāli		Viduslaikos šādi sauca svētkus pirms lielā gavēņa, kuru laikā notika gājiens ar maskarādi, dejām un rotaļām. Īpašā cieņā karnevāli ir katoļu zemēs – Latīņamerikā, Francijā, Itālijā un citur. Tradīcija ietver masku gājienu ar dejām, rotaļām, cirka elementiem un notiek brīvā dabā vai pilsētas ielās.
Ģitāra		Stīgu strinkšķināminstruments, viens no pasaulē populārākajiem mūzikas instrumentiem

Uzdevumi/vingrinājumi

Viduslaiku un mūsdienu populārā mūzika

Sasniedzamie rezultāti: prot raksturot viduslaiku laicīgajā mūzikā izmantotos mūzikas izteiksmes līdzekļus (ritma elementus, taktismēru, skaņkārtu, tempu), mūzikas instrumentus.

1. uzdevums. Noklausies divus viduslaiku mūzikas piemērus! Salīdzini tos! Atbildes uz tabulā dotajiem jautājumiem atzīmē tabulā ar x vai ieraksti nepieciešamo informāciju!

Jautājumi	Viduslaiku laicīgā mūzika https://www.youtube.com/watch?v=zcZkHRttCRo	Gregoriskais korālis https://www.youtube.com/watch?v=rekZ-KCcVwE&list=PLK5x-UBlyzQ1w47o13jt2fmzu3p86xYJJ&index=4
Kura mūzika skanēs baznīcās?		
Kura mūzika skanēs ielās?		
Kuru mūziku klausoties, var dejot?		
Kuru mūziku klausoties, var izjust mieru, pārdomas?		
Kurš mūzikas piemērs tev patika vislabāk? Kāpēc? Vai tava izvēle ir saistīta ar tavu raksturu vai pašreizējo garastāvokli?		
Kāda loma, tavuprāt, būs laicīgajai mūzikai? Kāda loma būs gregoriskajam korālim?		

2. uzdevums. Ko nozīmē būt populāram cilvēkam? Kas ir populārā mūzika? Izpēti!

Tā ir mūzika, kura ir zināma, izraisa interesi, ir tautā iecienīta.

Tā ir viegli saprotama un uztverama mūzika.

Viduslaiku laicīgā mūzika

Kur izpildīja?

Laukumos

Ielās

Kas izpildīja?

Spēlmaņi (tā agrāk sauca tautas muzikantus jeb cilvēkus, kuri spēlēja mūzikas instrumentus)

Žonglieri (cilvēki, kuri izpilda cirka elementus mūzikas pavadījumā)

Dziesminieki (cilvēki, kuri dzied un spēlēja mūzikas instrumentus)

Kas klausījās?

Amatnieki (vienkārši cilvēki, kuri prot kādu amatu un ar to pelna)

Tirgoņi (cilvēki, kuri tirgoja preces)

Kalpotāji (vienkārši cilvēki, kuri strādāja dažādus darbus)

Viduslaiku laicīgā mūzika bija domāta izklaidei.
Viduslaiku laicīgā mūzika bija tā laika populārā mūzika.

3. uzdevums. Klausies un pēti notis franču viduslaiku deju dziesmai!

<https://www.youtube.com/watch?v=hH73ff08CH0>

Tourdion

Franču viduslaiku deju dziesma

Quand je bois du vin clai - ret, a - mis tout tour-ne, tour-ne, tour-ne tour - ne

5
au-si de-sour mais-je bois An - jou ou Ar - bois. Chan - tonset bu - vons, a

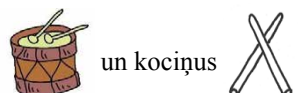
11
ce-fla-con fai-se la guer - re, Chan - tonset bu - vons, mes a-mis, bu - vons donc!

3.1. uzdevums. Analizē!

Temps 	
Ritms Skaties ritmu franču deju dziesmai un izraksti ritmiskos zīmējumus!	
Taktsmērs 	
Skaņkārta: Mažors Minors	
Nosaki mūzikas instrumentus: Klausies un saklausī!	

3.2. uzdevums. Mācies dziedāt dziesmu “Tourdition” pēc dzirdes! Klausies un atkārto :||!

3.3. uzdevums. Piespēlē dziesmai ritma ostinato, izmantojot bungas

un kociņus !

4. uzdevums. Iepazīsti senos mūzikas instrumentus!

Klausies! Raksturo katra instrumenta skaņējumu saviem vārdiem, piemēram, reģistrs (augsts, vidēji augsts, zems), tembrs (sulīgs, maigs, silts, draudīgs, samtains)!

<p>Rata lira jeb griežamā lira (<i>hurdy-gurdy</i>)</p> 	<p>Sīgu mūzikas instruments https://www.youtube.com/watch?v=bvNZeh6f8vE&list=PLKLaVMjSmKIhjNc-uhw2XiJzLESApjSuT</p>
<p>Lauta</p> 	<p>Sīgu mūzikas instruments https://www.youtube.com/watch?v=nBCXet2zkW4</p>
<p>Krumhorni</p> 	<p>Pūšaminstruments https://www.youtube.com/watch?v=L5BKG0Sbz3Q</p>
<p>Blokflauta</p> 	<p>Pūšaminstruments https://www.youtube.com/watch?v=OVZ1SshAQLw</p>
<p>Tabors</p> 	<p>Sitaminstruments</p>

5. uzdevums. Ar kādām īpašībām tu vari raksturot viduslaiku laicīgo mūziku? Kāds viduslaiku mūzikas instruments tev likās visinteresantākais? Pamato savu viedokli!

6. uzdevums. Klausies un skaties divus video!

- 1) Grupas “Eurythmics” “Sweet Dreams” videoklipu <https://www.youtube.com/watch?v=qeMFqkcPYcg>.
- 2) “Sweet dreams” ar *hurdy-gurdy* (rata liras) pavadījumu!

Salīdzini abus video!

Padomā, kā mainās mūsdienu populārās mūzikas skaņējums, ja mūziķi izmanto viduslaiku mūzikas instrumenti!

Savā stāstījumā izmanto piemērotus atslēgas vārdus: *maigāks, gaišāks, elektroniskie mūzikas instrumenti, rata lira, enerģisks, skaļš, klusāks.*

Kurš video tev patika labāk? Kāpēc?

7. uzdevums. Noskaties video ar franču tautasdziesmu “Sur Le Pont d’Avignon” un raksturo šo dziesmu! Pasvītro tabulā vajadzīgos vārdus!

Raksturs	Enerģisks, aktīvs, jautrs, lēns, mierīgs, iejūtīgs, sirsnīgs.
Temps	<i>Allegro</i> (ātrs), <i>moderato</i> (vidējs), <i>andante</i> (lēns).
Izpildītājsastāvs	Bērnu ansamblis, sieviešu koris, vīrietis solo, sieviete solo, klavieres, akordeons, bungas, šķītvji, ģitāra, vijole.

Klausies vēlreiz dziesmas ierakstu un ātrajā daļā izpildi ritma pavadījumu!

Tim - ri tim - ri ti ti - ri tā ti-ri-ti-ri ti - ti ri - ti - ri tā

8. uzdevums. Mācies pēc notīm latviešu tautasdziesmu “Ai, jel, manu vieglu prātu”!

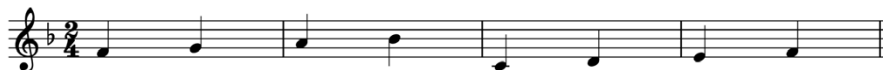
Ai, jel manu vieglu prātu

Latviešu tautasdziesma

1. Ne gadiņa nedzīvoju,
Sola kungi karā ņemt. 2. Es kungiem(i) atbildēju:
Vai es viens(i) karavīrs? | <ol style="list-style-type: none"> 3. Vēl dažai māmiņai
Aug deviņi bāleliņ'. 4. Tie varēja bruņas nest(i),
Zobentiņus cilināt. |
|--|--|

- 1) Analizē tonalitāti, taktsmēru, raksturīgās ritma grupas!
- 2) Ritmizē ar ritma zilbēm! Ja esi aizmirsis, tad paskaties ritma atgādnē!
- 3) Lasi ritmiski dziesmas tekstu!
- 4) Atkārti Fa mažora gammu!

Fa mažors

- 5) Izlasi nošu tekstu, tad izdziedi pēc notīm!
- 6) Dziedi dziesmu ar vārdiem!
- 7) Noklausies dziesmas ierakstu [https://www.youtube.com/watch?v=jlf4bOmCmno!](https://www.youtube.com/watch?v=jlf4bOmCmno)
- 8) Salīdzini franču tautsdziesmu “Sur Le Pont d’Avignon” ar latviešu tautsdziesmu “Ai, jel, manu vieglu prātu”! Ieraksti tabulā vienu kopīgu un vienu atšķirīgu īpašību tautsdziesmu īpašību!

Kopīgais (=)	Atšķirīgais (+/-)

9. uzdevums. Klausies vēlreiz jau dzirdētās dziesmas “Sur Le Pont d’Avignon” un “Ai, jel, manu vieglu prātu!” ierakstus un vēl vienu instrumentālu skaņdarbu “Les Compagnons du Gras Jambon”! Ieraksti tabulā, kurā pasākumā varētu izskanēt katra no dziesmām! Aizpildi tabulu un atbilstību atzīmē ar x! Paskaidro savas atbildes!

Pasākums/skaņdarbs	“Sur Le Pont d’Avignon”	“Ai, jel, manu vieglu prātu”	“Les Compagnons du Gras Jambon”
<p>Karnevāls – tradīcija ietver masku gājieni ar dejām, rotaļām, cirka elementiem, tā notiek brīvā dabā vai pilsētas ielās.</p> 			
<p>Festivāls ir kultūras sasniegumu svētki. Mūzikas festivāli var būt dažādi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • garīgās mūzikas; • populārās mūzikas; • rokmūzikas; • džeza mūzikas; • etnomūzikas (tautas mūzikas); • senās mūzikas u.c. 			

Pasākums/skaņdarbs	"Sur Le Pont d'Avignon"	"Ai, jēl, manu vieglu prātu"	"Les Compagnons du Gras Jambon"
<p>Koncerts ir viena vai vairāku izpildītāju uzstāšanās kādā tematiskā pasākumā.</p> <p>Ir solokoncerti, kamerģūzikas, estrādes u.c. veida koncerti.</p> 			

10. uzdevums. Kura šajā stundā noklausītā vai apģūtā dziesma tev patika vislabāk? Pamato atbildi!

Pētniecības darbs (prezentācija vai plakāts)

Viduslaiku un mūsdienu populārā mūzika

Sasniedzamais rezultāts: pēta viduslaiku svētku norisi kādā Latvijas pilī, salīdzina to ar populārās mūzikas festivāliem.

Izvēlies vienu pasākumu, kas norisinājās Latvijā: • viduslaiku mūzikas; • senās mūzikas, • garīgās mūzikas!	Salīdzini!	Izvēlies vienu no populārās mūzikas festivāliem Latvijā!
1. Uzraksti pasākuma nosaukumu! Kad un kur tas notika? Kāds bija pasākuma vizuālais noformējums?	Kas ir kopīgais? (=) Kas ir atšķirīgais? (+/-)	1. Uzraksti pasākuma nosaukumu! Kad un kur tas notika? Kāds bija pasākuma vizuālais noformējums?
2. Mērķauditorijas raksturojums (kāda vecuma cilvēki pārsvarā apmeklēja pasākumu). Cik liels bija pasākuma apmeklētāju skaits?	Kāpēc?	2. Mērķauditorijas raksturojums (kāda vecuma cilvēki pārsvarā apmeklēja pasākumu)? Kāds bija pasākuma apmeklētāju skaits?
3. Uzraksti, kas uzstājās un kāds bija repertuārs šajā pasākumā!	Kopīgais? (=) Atšķirīgais? (+/-)	3. Uzraksti, kas uzstājās un kāds bija repertuārs šajā pasākumā!
4. Analizē repertuāra kopīgās īpašības – raksturu, melodiju, mūzikas instrumentus, tempu!	Kopīgais? (=) Atšķirīgais? (+/-)	4. Analizē repertuāra kopīgās īpašības – raksturu, melodiju, mūzikas instrumentus, tempu!
5. Kāda bija tava mīļākā grupa vai izpildītājs? Kāda dziesma no pasākuma tev vislabāk patika?	Kopīgais? (=) Atšķirīgais? (+/-)	5. Kāda bija tava mīļākā grupa vai izpildītājs? Kāda dziesma no pasākuma tev vislabāk patika?
6. Kāda bija atmosfēra pasākumā?	Kopīgais? (=) Atšķirīgais? (+/-)	6. Kāda bija atmosfēra pasākumā?
7. Ievieto pasākuma fotogrāfijas un video vai audiosaites!		7. Ievieto pasākuma fotogrāfijas un video vai audiosaites!
8. Uzraksti savas grupas viedokli par pasākumiem: kuru pasākumu jūs vēlētos apmeklēt? Pamatojiet savu atbildi!		
9. Noformē darbu!		
10. Presentē savas grupas darbu!		

7.8. Ceļojumi. Daba un dabas skaņas kā iedvesmas avots. Kā dabas skaistums un dabas skaņas rosina komponistu daiļradi?

Metodiskie ieteikumi skolotājam

Ieteicamais laiks temata apguvei: 5 mācību stundas.

Temata apguves mērķis: pētīt un analizēt skaņdarbus, kuros komponisti atspoguļojuši dabas skaistumu, atklājot, ka dabas skaņas un daba ir iedvesmojusi komponistus gan agrāk/pagātnē, gan mūsdienās.

Kāpēc šis temats ir būtisks?

Mūzikai ir sava skaņu valoda, kas sākotnēji tika nodota mutvārdu tradīcijā. Notis tika izgudrotas viduslaikos. Nošu pieraksts dod iespēju mūziku atpazīt, apgūt patstāvīgi un saglabāt nākamajām paaudzēm.

Ko skolēni jau ir apguvuši?

Zina, ka skaņdarba saturs atklājas mūzikas valodā.

Var sagatavot muzikālos priekšnesumus un radošos darbus.

Dzied pēc notīm un dzirdes.

Ko skolēni apgūs šajā tematā?

Meklēs atbildes uz jautājumu, kā komponisti izmanto dabas skaņas savos skaņdarbos. Uzzinās, ar kādiem instrumentiem vislabāk atdarināt putnu balsis.

Pētīs komponistu ceļojumu iespaidu atainojumu mūzikā.

Temata atsegums

Putnu tematika komponistu daiļradē. Dabas skaņas kompozīcijās	Klausās un analizē P. Vaska skaņdarbu "Mūzika aizlidojušiem putniem". Klausās un salīdzina P. Vaska skaņdarbu ar O. Mesiāna skaņdarbu "Putnu pamošanās", pēta putnu balsu vizuālo atdarinājumu nošu rakstā. Klausās B. Krauzes putnu balsu ierakstu, salīdzina ar L. Hirstas putnu balsu atdarinājumu ar balsi.
--	---

Skolotāja darbā izmantojami teksti

- **Pēteris Vasks** (dzimis 1946. gada 16. aprīlī) ir latviešu komponists, vairākkārtējs Lielās Mūzikas balvas laureāts. Visizplatītākie motīvi komponista mūzikā ir tautiskums un daba, tādējādi viņa mūzikā saklausāmi dažādi latviešu folkloras un tautasdziesmu elementi, putnu balsu imitācijas. Pētera Vaska skaņdarbu sarakstā ir simfonijas, koncerti flautai, obojai, angļu ragam, vijolei, altam un čellam, skaņdarbi orķestrim, stīgu kvarteti, vairāki darbi klavierēm un ērģelēm, mesa, balādes, cikli un miniatūras korim, instrumentālā kameramūzika.
- **Olivjē Mesiāns** (1908–1992) bija franču komponists, ērģelnieks, mūzikas teorētiķis, pedagogs un ornitologs. Viens no nozīmīgākajiem un ietekmīgākajiem 20. gadsimta franču komponistiem, sacerējis skaņdarbus gan orķestrim, gan klavierēm, gan arī ērģelēm.
- **Tautasdziesmas.** "Ai, zaļā bērzu birze!", "Caur sidraba birzi gāju", "Ozolīti, zemzarīti", "Vai priedīte, vai eglīte", "Div' plaviņas es nopļāvu", "Ģērbies, saule sudrabota!", "Trīs priedītes siliņā", "Visu dienu bites dzinu" u.c.

Radošais darbs	Izveido skaņdarba koncepciju. Ar tālrūni ieraksta dabas skaņas un trokšņus. Izvēlas skaņdarba atskaņošanai nepieciešamos skaņu rīkus. Sacer skaņdarbu brīvā mūzikas formā. Izpilda sacerēto skaņdarbu, izmantojot balsi, skanošos žestus, izvēlētos skaņu rīkus. Izvērtē skaņdarbu pēc kopīgi izstrādātajiem kritērijiem.
Ceļojumu atainojumi komponistu daiļradē	Veic izpēti, kā skaņdarbos atainoti ceļojumi, piemēram, F. Lista "Ceļojumu gadi". Tēlaini apraksta un stāsta par kādu ceļojumu, veido ceļojumu karti, izvērtē, kādu mūziku klausījies ceļojuma laikā.

Materiāli skolēnam

Ziņas

Daba sniedz cilvēkam mieru, iedvesmo un ietver sevī neizsmeļamas idejas. Dažādas dabas skaņas, kā lietus, pērkons, putnu balsis, dzīvnieku skaņas, komponisti iekļauj savos skaņdarbos, kas dod tiem jaunu nokrāsu.

- 1. uzdevums.** Klausies B. Krauzes “Dzīvnieku orķestri”! Kuru kukaiņu, putnu un dzīvnieku skaņas tu saklausī?
- 2. uzdevums.** Ieklausies simfoniskā orķestra izpildījumā “Great Animal orchestra”! Kā tiek apvienotas dabas skaņas ar instrumentu skanējumu? Kādus mūzikas instrumentus tu saklausī?
- 3. uzdevums.** Aizver acis un ieklausies apkārtējās skaņās! Kuras ir dabas skaņas? Pārrunājiet klasē dzirdēto!
- 4. uzdevums.** Strādājiet pāri un meklējiet atbildes uz jautājumiem!

Kāpēc daba dāvājusi
cilvēkam balsi un dzirdi?

Kādiem mērķiem cilvēks izmanto/
atdarina dzīvnieku balsis?

Atceries vismaz piecus skaņdarbus,
kuros komponisti attēlojuši dzīvniekus!

- 5. uzdevums.** Sakārto tautasdziesmas, kurās ir apdziedāta daba! Nodziediet tās klasē!

Ai zaļā ...

... siliņā

Rindām auga ...

... bites dzinu

... birzi gāju

Div' pļaviņas ...

Gērbies, saule, ...

... ozoliņi

sudrabota

... bērzu birze

... es nopļāvu

Visu dienu ...

Ozolīti, ...

Caur sidraba ...

Trīs priedītes ...

Kas kaitēja ...

Vai, priedīte, ...

... zemzarīti

... man dzīvoti

... vai, eglīte

5.1. **uzdevums.** Noklausies P. Čaikovska skaņdarbu “Sniegpulkstenītes”! Seko līdzi nofīm!

5.2. **uzdevums.** Papildini tekstu par izskanējušo skaņdarbu “Sniegpulkstenītes”!

April: Snowdrop Flower

1

The blue, pure snowdrop—flower,
and near it the last snowdrops.
The last tears over past griefs,
and first dreams of another happiness.
Apollon Maykov

Pyotr Il'yich Tchaikovsky
Op. 37bis, No. 4

Allegretto con moto e un poco rubato [$\text{♩} = 72-78$]

Sākumā mūzikas noskaņa ir _____, vēlāk _____.

Mūzikas temps ir _____, taktsmērs _____.

Melodija ir _____ balsī.

5.3. **uzdevums.** Katrs komponists savos darbos izmanto dažādus mūzikas izteiksmes līdzekļus, lai atklātu skaņdarba tēlu. Apskati un aizpildi tabulu, saskaiti mūzikas zīmes!

Allegretto -		#	
<i>cresc.</i>		b	
<i>p</i>		♯	

Ziņas

Komponistus īpaši ir saistījusi putnu tematika. Vispirms cilvēks iemācījās atdarināt putnu balsis, tad ieklausījās tajās. Putnu balsis ir ļoti daudzveidīgas un grūti atdarināmas.

- 6. uzdevums.** Klausies un analizē Pētera Vaska kompozīciju “Ainava ar putniem”! Kādu skaņveides paņēmieni tu vari saklausīt? Raksturo mūzikas izteiksmes līdzekļus!

Temps un citi ritma elementi _____

Dinamika _____

Melodijas zīmējums _____

- 7. uzdevums.** Ieklausies latviešu komponista Pētera Vaska skaņdarbā “Mūzika aizlidojošiem putniem”! Pastāsti par dzirdēto! Izmanto balsta vārdus, frāzes un teikumus!

Es dzirdu
... skaņas.

Komponists ir izveidojis
šo skaņdarbu ...

... klusināts un mierīgs
atdarinājums ...

... savienojas dabas skaņas
un mūzikas instrumenti

... pakāpeniski pievienojas
mūzikas instrumenti ...

...
briesmas ...

Skaņdarba
ievads ir ...

... mūzikas
tēls attīstās ...

Ziņas

Olivjē Mesiāns (1908–1992; Oliver Messiaen) bija franču komponists, ērģelnieks, mūzikas teorētiķis, pedagogs un ornitologs. Daudz laika pavadījis mežos, kalnos, uz upes, lai ierakstītu putnu balsis un klasificētu pēc to muzikālajām dotībām.

- 8. uzdevums.** Noklausies, ko komponists Olivjē Mesiāns stāsta, kā ir iedvesmojies no dabas, radot savus skaņdarbus, kā viņš putnu dziesmas atdarina ar mūzikas instrumentiem!

8.1. uzdevums. Padomā, kā tu varētu atdarināt putnu balsis mūzikā! Ar kādiem mūzikas instrumentiem to vislabāk attēlotu? Noklausies, kā to ar balsi attēlo Linda Hirsta!

8.2. uzdevums. Kā putnu balsis attēlo Olivjē Mesiāns skaņdarbā “Putnu pamošanās”? Klausies fragmentu un uzraksti saklausītos mūzikas instrumentus to skaņējuma secībā!

0.					
<i>Dzeguze klavesīns</i>	Sila cīrulis Pikolo flauta	Grozgalvis jeb tītiņš Klavieres	Lēlis jeb vakarlēpis Zvaniņi un stīgu instrumenti	Cetija Mazā klarnete	Mājas apogs Vijole

8.3. uzdevums. Sameklē viedtālrunī attēlos minēto putnu balsis, kā arī atrod viedtālrunī 9.2. tabulā minēto putnu attēlus un dziesmas! Klausies un salīdzini, ar kādiem mūzikas izteiksmes līdzekļiem komponists šos putnus atdarina?

Atceries!

Reģistrs	Dinamika	Ritms	Melodija
augsts, vidējs, zems	<i>pp, p, mp, mf, f, ff</i>	vienmērīgs, punktēts	plūstoša, lēcienveidīga

9. **uzdevums.** Klausies Kamila Sensānsa skaņdarbu “Gulbis”! Raksturo mūzikas izteiksmes līdzekļus!

Atceries!

Mažors vienmēr skan gaiši.
Minoram ir skumjš skanējums.
Temps: *Andante* – lēns, *Moderato* – mērens, *Allegro* – ātrs.

Skaņdarba temps _____ .

Skaņkārta: mažors/minors (pasvītro atbilstoši!).

Instrumenti, kurš atskaņo melodiju _____ .

Instrumenti, kurš spēlē pavadījumu _____ .

9.1. **uzdevums.** Raksturo mūzikas kopējo noskaņu (pasvītro)!

Majestātiska, nemierīga, gaiša, skumja, steidzīga, rāma, līdzena, plūstoša, smagnēja.

9.2. **uzdevums.** Vai mūzikā vari saklausīt stāstu? Pārrunājiet to klasē!

10. **uzdevums.** Apkopo savas zināšanas! Atrodi sešu komponistu, četru mūzikas instrumentu un sešu putnu nosaukumus, kas minēti šajā nodaļā! Izraksti tos!

											Komponisti	Instrumenti	Putni
C	E	T	I	J	A	H	G	N	F	V			
G	U	L	B	I	S	A	L	K	L	I			
K	R	A	U	Z	E	K	A	Z	A	J			
L	C	B	S	M	N	A	V	T	U	O			
A	A	P	O	G	S	L	A	O	T	L			
V	M	E	S	I	Ā	N	S	Č	A	E			
I	E	C	P	A	N	I	K	E	J	H			
E	L	Ē	L	I	S	Ņ	S	L	A	R			
R	T	Ī	T	I	Ņ	Š	L	L	K	M			
E	C	Ī	R	U	L	I	S	S	E	R			
S	Č	A	I	K	O	V	S	K	I	S			

Radošais darbs

Saceri skaņu etiķi, kurā ietverts dabas skaņu atdarinājums!

Skaņdarba atskaņojumam izmanto balsi, skanošos žestus, pašdarinātus skaņu rīkus, Orfa instrumentāriju un ierakstītas dabas skaņas! Ieraksti dabas skaņu etiķi savā viedtālrunī!

Skaņu etiķes radīšanas kritēriji

- 1) Skaidra skaņu etiķes galvenā doma un ideja.
- 2) Skaņu etiķē ir trīs daļas: ievads, galvenā daļa un nobeigums.
- 3) Skaņu etiķē ir izmantoti vismaz trīs skaņu veidi, piemēram, balss, ierakstītas dabas skaņas, skanošie žesti, pašdarināti skaņu rīki, Orfa instrumentārijs.
- 4) Skaņu etiķei ir nosaukums – tas papildina un atbilst skaņdarba saturam.
- 5) Skaņdarbā ir vairākkārtēji ietverts dabas skaņu atdarinājums.

Atceries!

K. Orfa instrumentārijs – instrumentu spēle, kas ir vienkārša un neprasa iepriekšēju sagatavotību (zvaniņi, ksilofons, metalofons u.c.)

Pašdarināti skaņu rīki – instrumenti, ko pats esi izgatavojis.

Izveido skaņu etiķes skici!

- 1) Uzraksti skaņu etiķes nosaukumu, kurš atspoguļo skaņu etiķes galveno ideju!
Izvēlies skaņdarba nosaukumam atbilstošus skaņu rīkus!
- 2) Uzzīmē skicē skaņu etiķes ievadu, galveno daļu un nobeigumu!
Iepriekš paredzi, cik taktis tu veltīsi katrai daļai!
- 3) Atzīmē skaņu etiķes skicē tās vietas, kurās improvizācijas starpposmos tu ievietosi dabas skaņu ierakstus!
- 4) Izvēlies savā viedtālrunī iepriekš ierakstītās dabas skaņas, atzīmē, kuras dabas skaņas ievietosi paredzētajās vietās!
- 5) Izvēlies improvizācijas instrumentāriju, vadies pēc norādītajiem kritērijiem!
Improvizē skaņdarbu, ļaujoties noskaņai, kas atbilst tavam nosaukumam!
- 6) Ieraksti skaņu etiķi savā viedtālrunī!
- 7) Prezentē savu etiķi!

Avoti

- Auziņa, I., Šalme, A. *Latviešu valodas prasmes līmeņi: augstākais līmenis C1 un C2*. Vadlīnijas. Rīga: Latviešu valodas aģentūra, 2016. 76 lpp. Pieejams: https://maciunmacies.valoda.lv/wp-content/uploads/2019/10/C1_C2_Prasmes_limeni.pdf.
- Bekers, K. *Bilingvisma un bilingvālās izglītības pamati*. Rīga: Nordik, 2002. 341 lpp.
- *Bilingvālā izglītība un CLIL*. Latviešu valodas aģentūra. Pieejams: <https://maciunmacies.valoda.lv/bilingvala-izglitiba-un-clil>.
- *CLIL jeb mācību satura un valodas integrēta apguve: ietvari, pieredze, izaicinājumi*: populārzinātnisku rakstu krājums. Atb. red. M. Burima, Nr. 5. Rīga: Latviešu valodas aģentūra, 2019. 184 lpp.
- *CLIL jeb mācību satura un valodas integrēta apguve: izglītības paradigmas maiņa*: populārzinātnisku rakstu krājums. Atb. red. S. Lazdiņa, Nr. 3. Rīga: Latviešu valodas aģentūra, 2015. 256 lpp.
- Jonāne, L. *Daudzveidīgo jautājumu – atbilžu metode*. Rīga: LU, 2011. *Latvijas Universitātes projekts "Profesionālajā izglītībā iesaistīto vispārizglītojošo mācību priekšmetu pedagogu kompetences paaugstināšana"*.
- Kroker, B. *Bilingualer Unterricht: Vorteile und Herausforderungen*. Pieejams: <https://www.betzold.de/blog/bilingualer-unterricht/>
- *Literacy Teaching Toolkit Introducing new terminology and vocabulary*. Victoria State Government. Department of Education. Pieejams: <https://www.education.vic.gov.au/school/teachers/teachingresources/discipline/english/literacy/Pages/introducing-new-terminology-and-vocabulary.aspx>.
- *PORTFOLIO mācību jomu satura un latviešu valodas integrētai apguvei*. Metodisks līdzeklis pamatizglītības un vidējās izglītības skolotājiem. Rīga: Latviešu valodas aģentūra. Pieejams: https://maciunmacies.valoda.lv/wp-content/uploads/2021/02/LVA_A4_rokasgraamata_PORTFOLIO_2202.pdf.
- Šalme, A., Auziņa, I. *Latviešu valodas prasmes līmeņi: pamatlīmenis A1, A2, vidējais līmenis B1, B2*. Rīga: Latviešu valodas aģentūra, 2016. 232 lpp. Pieejams: https://maciunmacies.valoda.lv/wp-content/uploads/2019/10/A1_A2_B1_B2_Prasmes_limeni.pdf.

**DOMĀT.
DARĪT.
ZINĀT.**

Valsts izglītības satura centra īstenotā projekta "Kompetenču pieeja mācību saturā" mērķis ir izstrādāt, aprobēt un pēctecīgi ieviest Latvijā tādu vispārējās izglītības saturu un pieeju mācīšanai, lai skolēni gūtu dzīvei 21. gadsimtā nepieciešamās zināšanas, prasmes un attieksmes.

Projekts Nr. 8.3.1.1/16/I/002 Kompetenču pieeja mācību saturā

NACIONĀLAIS
ATTĪSTĪBAS
PLĀNS 2020

EIROPAS SAVIENĪBA
Eiropas Sociālais
fonds

IEGULDĪJUMS TAVĀ NĀKOTNĒ